

Tuomarniemi

Hankaveden rannalla sijaitseva Tuomarniemen metsäkoulutila sijaitsee paikalla, jossa on ollut yksi Ähtärin vanhimmista kantatiloista, kruunun verotilana ollut Tiala. Talon nimeksi tuli Domarnäs, josta se kääntyi Tuomarniemeksi, kansan suussa 'Nääsiksi'. Tuomarniemeen perustettiin metsänvartijakouluksi erikoistunut metsäkoulu vuonna 1903, jonka sijaintipaikan valintaan oli rautatiellä suuri merkitys. Ensimmäiset rakennukset valmistuivat 1904. Varsinaisesti alue rakennettiin 1910-luvulla yleisten rakennusten ylläpidossa laadittujen piirustusten mukaan. Nykyään Tuomarniemen omistaa Seinäjoen koulutus-kuntayhtymä.

Metsäoppilaitoksen yhtenäiseen jugendtyyliin rakennetut opisto- ja asuinrakennukset muodostivat omaleimaisen kokonaisuuden metsäisellä niemellä. Näistä on säilynyt useita vanhoja hirsirakenteisia, vaalean keltasävyiseksi maalattuja rakennuksia, jotka metsäkoulun laajalla alueella ovat lomittain uudempien, lähinnä 1970-luvulla rakennettujen joukossa. Vanhin opetukseen liittyvä rakennus, vuonna 1904 valmistunut ensimmäinen opetusrakennus, jota ollaan entisöimässä koulun museoksi. Konservointityön tavoitteena on palauttaa rakennus 1930-luvun asuun. Alueen vanhin rakennus on vanhan koulurakennuksen lähellä sijaitseva terva-aitta, joka on ainoa tuomarin virkataloon liittyneistä rakennuksista, sen entinen vilja-aitta, joka on säilynyt ja juontaa 1800-luvun puolelle. Etäämmällä rannassa on metsänhoitajan huvilamainen, vuonna 1904 valmistunut asuinrakennus, jonka sanotaan rakennetun erityisen tasokkaiden mallipiirustusten mukaan. Pihapiirissä ovat myös punamultaiset entisestä tuomarin virkatalon riihestä kunnostettu käpyriihi ja siihen käpykourulla liittyvä käpyvarasto. Entinen koulunjohtajan virkatalo, nykyinen tutkijaintalo, on rakennettu vuonna 1914 edellisenä vuonna palaneen aiemman tuomarin, sittemmin metsäkoulun johtajan virkatalon paikalle.

Myös Tuomarniemen piha-alue on monine puu- ja pensaslajeineen, muistomerkkeineen ja ulkoveistoksineen merkittävä. Tuomarniemeen on kuulunut eri puolilla sen hoitoaluetta sijainneita muita taloja, kuten metsänhoitajien asuntoja, metsäkämppiä ja lukuisia metsä- ja muita torppia. Järven toisella puolella sijaitsee nykyään metsähallitukselle kuuluva Talasniemen huvila. Saarijärventien toisella puolella Miilun luonnonsuojelualueella sijaitsee metsänhoitaja Erik Lönnrothin piirustusten mukaan vuonna 1912 rakennettu Miilumaja, sysi- ja tervahautoja vartioivien oppilaiden taukotupa ja suosittu illanviettopaikka, jonka ympäristössä on sysi- ja tervamiilujen pohjat.

Tuomarniemen metsäkoululla on ollut suuri vaikutus Ähtärin seudun puustoon ja istutuksiin, sillä alueen

talot hakivat sieltä paljon pensaita ja istutustaimia. Tuomarniemen alue kokonaisuutena rakennuskantoineen ja piha-alueineen on kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde, jolla on rakennus- ja opetushistoriallista merkitystä. Se on edelleen toiminnassa oleva osoitus valtiovallan harjoittamasta laitos- ja opistorakennustoiminnasta 1900-luvun alusta. Kesällä 2007 on 1970-luvun rakennuskantaa peruskorjattu ja uudistettu ulkoasultaan paremmin vanhaan miljööseen sopivaksi.

Terva-aitta

Koulumuseo

Metsänhoitajan talo

Tutkijaintalo

Inhan kylätalo Vuorela

Vapaa-ajan ympäristöt

Yhdistysten rakennukset

Vuonna 1904 perustettiin Inhan työväenyhdistys, jonka toimesta valmistui **Inhan työväentalon Vuorelan** ensimmäinen osa vuonna 1907. Toiminta Saarikyläntien varressa olevassa työväentalossa oli alkuvuosina vilkasta, 1920-luvulla alkoi näyttämötoiminta. Vuorela oli kylän toiminnan keskipiste; painikilpailujen, tanssien ja iltamien pitopaikka. 1970-luku aina 1980-luvun puoliväliin asti oli bingo-toiminnan aikaa. Inhan työväenyhdistys lahjoitti talon tontteineen sen nykyiselle omistajalle, Inhantehtaan Kyläyhdistys ry:lle vuonna 1999. Kyläyhdistys aloitti rakennuksen laajan peruskorjauksen hankkeena vuonna 1999. Vuorela on paikkakunnan suurin kylätalo.

Peränteen nuorisoseura, Metsälä rakennettiin 1905, sitä korjattiin ja laajennettiin 1921 ja peruskorjattiin 1990-luvun lopussa. Sota-aikana talo on toiminut armeijan varastona. Peränteen maamiesseura

osti talon 1970-luvun alussa, jolloin talossa järjestettiin bingo-toimintaa. Vuonna 1991 maamiesseura muutti nimensä Peränteen Kyläseuraksi. Metsälän avoin pihapiiri sijaitsee maisemallisesti keskeisesti Peränteentien varressa. **Myllymäen nuorisoseurantal**o, Myllymäen Pirtti on rakennettu Palkkikankaantien varteen 1927. Ähtärinrantalaiset saivat oman nuorisoseuransa vuonna 1908. **Ähtärinrannan Seuratalo** on rakennettu vuonna 1922. **Mäkikylän nuorisoseuratalo, Tähkälä** on Mäkikylän nuorisoseuran toimesta rakennettu 1920-luvulla Pihlajavedentien varteen. Tontin lahjoitti G.A. Serlachius. Seurantalot ovat muuttuneet kylätaloiksi. Kyläkoulujen sulkeuduttua ja siirryttyä yksityisomistukseen kylätalot ovat tärkeitä kokoontumispaikkoja. Toiminta on vilkastunut ja kylätaloja on viime vuosina kunnostettu.

Peränteen kylätalo

Myllymäen Pirtti

Mustikkavuoren tanssilava

Näköalapaikat ja tanssilava

Paikallisten ja matkailijoiden ihailemia **näköalapaikoja** ja usein myös **kokoontumispaikkoja** ovat olleet Ähtärin lukuisat mäkien laet; Kirkonmäki, Hangonmäki ja Riihimäki, Kellomäki, Myllymäki, ja Linnavuori, Kolunmäki, Teivaanmäki ja Huikuri. Alas Taipaleen, Peränteen ja Pusaanjärven taloista avautuvia maisemia on ihailtu kauan, Montinlahti ja Peränteen Punkaharju, Niemisvesi, Ähtärinrannan maisemat, Inhan tienoolta Moksun seutu sekä Tuomarniemi, ovat olleet ja ovat Ähtärin edustavimpia kulttuurimaisemia. Myllymäen Linnavuori on kauan ollut kyläläisten kokoontumispaikka. Törön kentällä on Ähtärin nuorisoseura järjestänyt juhlia ja urheilukilpailuja, Ukonvuorella on tanssittu, Ähtärin työväentalon ja urheilukentän laidassa olevat tanssilavat ovat koonneet väkeä, Suihkonsaaren lavalla on tanssittu vielä sotien jälkeen. Asemanpuistossa on nähty urheiluesityksiä, siellä ovat myös säätyläiset kokoontuneet.

Mustikkavuoren tanssilava sijaitsee Ouluveteen työntyvän niemen luoteisrannalla, Mustikkavuoren pohjoispuolella. Lavan kupeesta nousee jyrkästi metsäinen Mustikkavuori pururatoineen ja ulkoilualueineen. Tanssilavan rakentaminen aloitettiin 1954 ja ensimmäiset tanssit tanssittiin vappuna 1955. Tarvittava betoni ja hiekka tuotiin vastarannalta Nahkurin rannasta ja lava rakennettiin ammattimiesten sekä talkooväen voimin. Mustikkavuoren lavalla pidettiin tansseja aina 1980-luvulle asti, jolloin ravintolat veivät asiakkaat ja talkooväen mukanaan. Lavojen suosion taas kohotessa Ostolan Kyläseuran hallinnoima hanke saneerasi lavan entiseen muotoonsa, saniteettitilat ja keittiö uusittiin. Lavan omistaa nykyään Ähtärin Urheilijat ry. Rakentamisajalleen tyypillinen tanssilavarakennus on säilyttänyt ulkoiset piirteensä ja omaa näin sekä kulttuurihistoriallista että rakennushistoriallista arvoa. Lavan vieressä, katseilta piilossa on myös Laitakarin usklassistinen, alkuperäiset piirteensä säilyttänyt kesähuvi.

Huvilat

Mytkäniemessä on sijainnut norjalaistyylin mukainen kaksikerroksinen huvila, jonka rakennutti vaasalainen I.V.Hasselblatt. Rakennus oli aikanaan merkittävä ja sitä käytiin ihmettelemässä matkojen takaa. Rakennus on tuhoutunut tulipalossa. Salmela rakennettiin kesähuvilaksi Nääsinsalmen rannalle 1800-luvun lopussa. Rakennus on saneerattu ja siinä asutaan nykyään ympärivuotisesti. Ähtäriin sijoit-

tuu myös Etelä-Pohjanmaan vanhinta, alkuperäisen luonteensa kesähuvilana säilyttäneitä rakennuskantaa. Tyviniemen ja Ambergin huvilat ovat 1900-luvun alusta. Erityistä on molempien säilyminen ulkoiset piirteensä säilyttäneinä kokonaisuuksina. Molempien kohteiden sisätilat ovat samoin säilyttäneet piirteensä, suurelta osin myös alkuperäinen kalustus on säilynyt.

Kaupunkien herrasväen tavaksi tuli 1800-luvun loppupuolella hakeutua kesänviettoon maaseudun rauhaan. Moni maatalo Ähtärissäkin tarjosi kesävieraille majoitusta ja täysihoitoa. Paitsi talojen kesävieraita, Ähtäriin alkoi vähitellen hakeutua myös huvila-asukkaita. 1800-luvun loppuvuosina käynnistyi huviloiden rakentaminen Ähtärissä ja aikaa pidetään huvilakulttuurin alkuna Ähtärissä. Vanhimmat huvilat kohosivat poikkeuksellisen komeille paikoille. Esikuvia ja vaikutteita rakennuksiin saatiin eri puolilta, herraskartanoista ja renessanssihuviloista, pienistä ja suurista, läheltä ja kaukaa.

Salmela

Pohjalainen-lehti kertoi vuonna 1894 että ”eräs herrasmies rakennutti ns. Nääsinsalmen rannalle itselleen kesäasuntoa hyvin ihanalle paikalle, josta on saanut työtä parikymmentä miestä”. Rakennuttaja oli valtionrautateiden liikennetirehtöörin apulainen K.J. Rosenbröijer, jonka kerrotaan saapuneen Inhan asemalle näyttävästi itselleen varaamassaan salonkivau- nussa. Rosenbröijeriltä huvila siirtyi tukkukauppias Carl Finnilän omistukseen. Siitä tuli Finnilän vaasalaisten vieraiden suosima kesänviettopaikka. Metsähallitus omisti Salmelan Finnilän jälkeen, rakennuksessa asuivat Metsähallituksen piirimetsänhoitajat perheineen. Rakennuksessa toimi Inhan asemanseu-

dun koulu 1940-luvulta vuoteen 1952, Inhan aseman koulu valmistui vuonna 1953. Salmela oli 1970-luvulla mm. sotainvalidien käytössä virkistys-, kokous- ja juhlapaikkana, Tämän jälkeen se siirtyi yksityiseen asuinkäyttöön. 1985 rakennuksesta muodostettiin asunto-osakeyhtiö jossa on kolme erillistä asuntoa.

Salmela sijaitsee luonnonkauniilla paikalla, niemekkeellä Väliveden ja Hankaveden yhdistävässä Nääsinsalmessa. Huvila on myös osa kulkijan maisemaa. Pohjoispuolella kulkee Ähtäristä Myllymäelle johtava tie, eteläpuolitse kulkee junarata Inhasta Ähtärin keskustaan. Radan puolella, nykyisten lehmusten välissä on kulkenut pistoraide pihapiiriin.

Kookas päärakennus seisoo kivipilarien varassa, rakennus on osin 2-, 1 ½- ja 1- kerroksinen. Pitkänurkkaista hirsirunkoa kattaa peiterimoitettu pystylaudoi- tus. Veranta radanpuolella on sisäänvedetty, lisäksi rakennuksessa on kaksi avokuistia ja ulkoneva parveke. Katteena on satulakatto, jonka päädyissä on auma, konsolien päät ovat koristeelliset. Tikkunois- ta osa on alkuperäisiä. Rakennus on uusittu tulipa- lon jälkeen 1989-90.

Salmela

Tyviniemi

Ähtärinjärven itärannalla sijaitseva Tyviniemen huvi- la on rakennettu todennäköisesti 1920-luvun puoles- sa välissä. Huvilan hirsinen runko on vanhempi, se on siirretty järven toiselta puolelta Letkonkydön mail- ta, josta Elis Huhtiniemi siirrätti rungon ja laajensi sen huvilakseen.

Vanha huvila on säilynyt lähes alkuperäisessä asus- saan. Sisätiloille leimaa-antavaa on avaruus. Tupa, alkuperäinen vanha hirsinen runko, on noin 4,5x5 metriä laaja ja sen laipio taittuu aumamaisesti vesi- katon myötäisesti. Länsipäädyn lasihuoneesta ja sen yläpuolella olevalta parvelta sekä lasitetulta kuistilta avautuvat näkymät Ähtärinjärvelle. Huvilan rannassa oleva idyllinen sauna on rakennettu vanhasta hirs- sestä vilja-aitasta.

Tyviniemessä ennen niemen kärkeä sijaitsee lisäksi 1960-luvulla rakennettu huvila. Se sijaitsee paikalla, jossa on sijainnut vanha Tyvi-Miinan talo. Ähtärinjär- vessä kerrotaan olevan Miinankivi sillä kohtaa, jossa Tyviniemen vanha Wilhelmiina, Tyvi-Miina, vajosi jäi- hin, mutta pelastui hukkumiselta kivelle osuessaan. Ennen 1960-lukua ja tien rakentamista Tyviniemeen kuljettiin veneellä Ähtärinsalmesta, missä sijaitsi ve- nevaja.

Tyviniemi

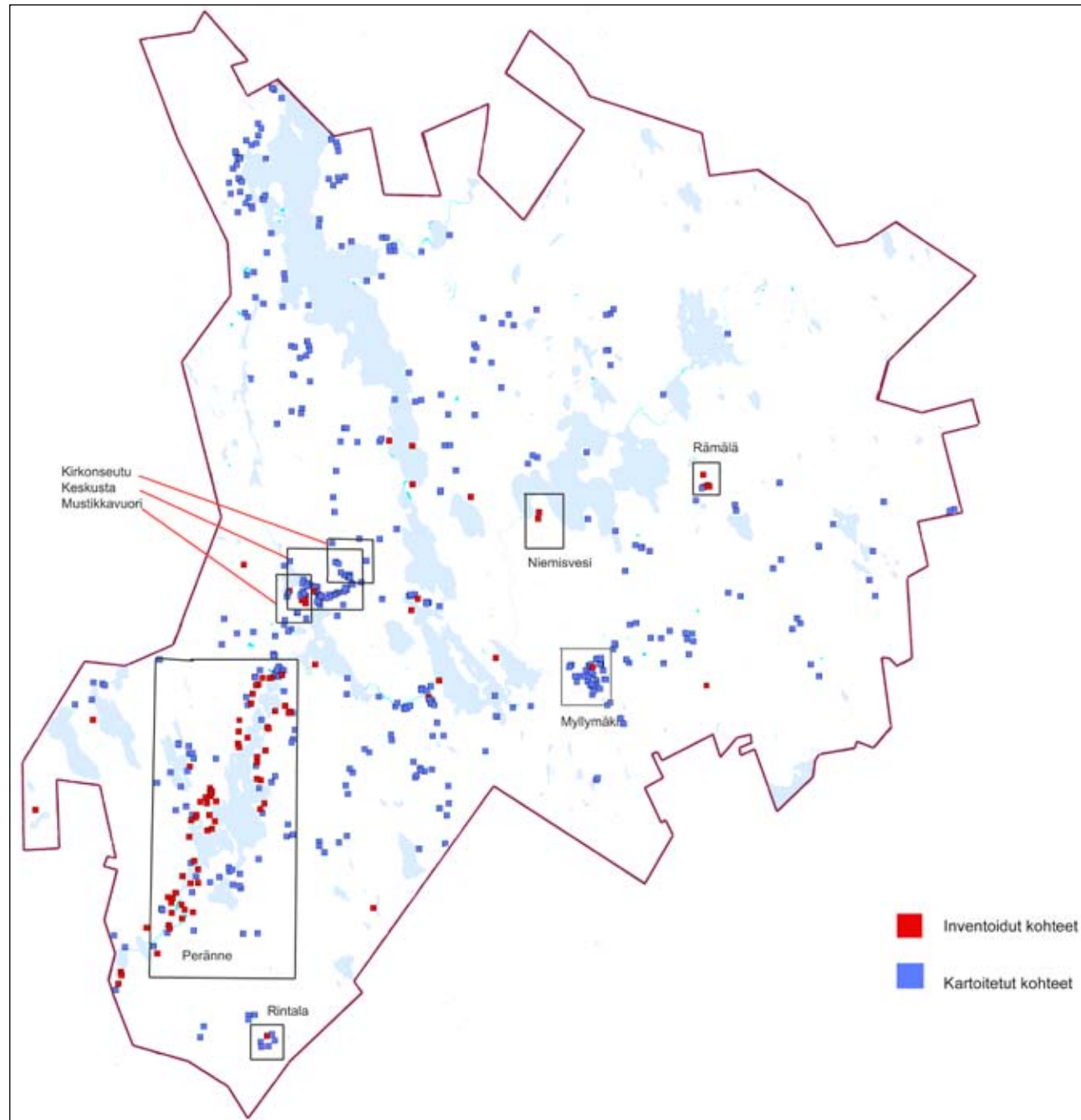
Amberg

Ähtärinjärven eteläisimmässä pohjukassa, sijaitse- va Ambergin huvila on rakennettu todennäköises- ti vuonna 1925 alun alkaen metsästysmajaksi. Paik- ka on poikkeuksellisen hieno. Maasto on varvikkoista kalliota, mäntypuusto on vanhaa ja kookasta,huvila sivurakennuksineen sijaitsee suojaisesti omassa rau- hassaan. Vuodesta 1939 huvilarakennus on ollut yk- sityiskäytössä. Nurkkakivien varassa kalliolla seisova punavalkoinen huvilarakennus on suorakaiteen muo- toinen. Rakennuksessa on jyrkkä satulakatto, joka näkyy sisätilojen avaruutena aumataitteisen laipion myötäillessä vesikaton suuntaa. Korkea tupatila on kauttaaltaan mäntypaneloitu ja se on edelleen hie- man metsästyshenkisesti sisustettu. Huvilan vanhaa tunnelmaa on pyritty vaalimaan, kokonaisuus onkin varsin aito ja alkuperäinen. Pohjoispäässä on viehät- tävä avokuisti, veranta, joka lienee lisätty 1930-luvul- la. Siitä avautuvat huikaisevat näkymät alas järvelle. Ikänsä puolesta huvila edustaa Etelä-Pohjanmaan vanhinta, alkuperäisenä säilynyttä huvilarakennus- kantaa.

Amberg

6 Kulttuuriympäristökohteita kylissä ja rannoilla

Kartalla inventoidut rakennuskohteet ja hankkeen kartoittamat kulttuuripisteet sekä luvussa 6 esiteltävät osa-alueet

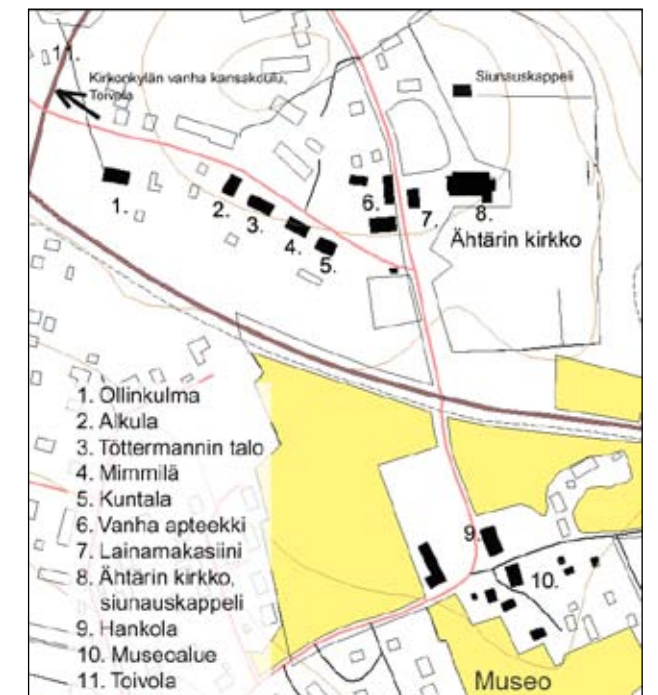

Ähtärin kirkonseutu

Ähtärin alkuperäinen keskus rakentui kirkon läheisyyteen Hankolanmäelle, Ähtärin kirkonkylään. Kirkonseudun sijainti etelärinteessä, monin paikoin yli 200 metriä merenpinnan yläpuolella on luonut edulliset puitteet asutukselle ja alueen monipuoliselle kasvillisuudelle. Kirkkotien välissä sijaitseva Alkulantie oli kirkonseudun pääväylä. Sen varrella olivat monet keskeiset toiminnot ja palvelut kuten lääkäri, posti, kunnantalo, pankki, kauppaja ja apteekki. 1800-luvun loppupuolella rakennettu rautatie veti vähitellen puoleensa. Asutusta syntyi nykyisten Hankolan- ja Ähtärintien varsille ja aseman ympärille. Kauppaliikkeet seurasivat asutuksen perässä. 1800-luvun lopulla Ähtärissä olikin kaksi toisistaan melko erillään olevaa keskusta, toinen oli Ostolan aseman ympärille Ouluveden rannalle kehittynyt asemanseutu, toinen oli kirkonkylä.

Ähtärin- Lehtimäen Ähtärinrantaa pitkin kulkevan maantien liikenne ohjattiin kantatieltä erkanevan liittymän kautta, eikä enää Alkulantieltä nykyistä Suojankujaa ja sitä jatkavaa Pohjantietä pitkin. Merkittävä muutos seudulle oli 1950- ja 1960-luvuilla nykyisen Ähtärin-Myllymäen tien linjaaminen kulkemaan kirkon eteläpuolelta Hankolan peltojen halki.

Ähtärin vanhasta keskustasta ovat muistuttamassa Alkulantien eteläpuolen säilynyt vanha rakennuskanta; Ollinkulma, Alkula, Töttermannin talo, Mimmilä ja Kuntala, vanha kunnantupa. Alkulantien pohjoispuolella kulmatontilla on Ähtärin komea apteekkikiinteistö. Muutoin Alkulantien pohjoispuoli on kokenut merkittäviä muutoksia. Apteekkikiinteistön vierestä on purettu Randelinin talo, jonne johti tieltä havupuukuja. Sen kauniista puistosta on jäljellä muutamia lehmuksiä ja muita jalopuita. Tällä paikalla tiestä hieman etäämpänä on nyt kerrostaloja. Alkulaa vastapäätä on purettu aikanaan kylän pisimmäksi rivitaloksi sanottu, Ida Hankolan omistama pitkä rakennus, jossa oli vuokralaisia. Tämän mahdollisesti 1800-luvulta peräisin olleen rakennuksen tilalle on rakennettu

rivitalo 1960-luvulla. Ollinkulman päiväkotia päätettiin lopettaa toimintansa keuhkautta 2008.

Pohjantien varren rakennuskanta on kerroksellista. Vanhinta kerrostumaa edustaa, tosin kunnoltaan heikentyneenä, kirkonkylän vanha puukoulu Toivola, jossa koulupetäus alkoi vuonna 1885. Koulurakennus on nykyään kaupungin varastotiloina. Pohjantiellä on säilynyt lisäksi yksittäisiä 1930-luvun pienasumuksia. Hankolantiellä on ollut useita kauppaliikkeitä. Hankolantien varren rakennuskanta on 1950-luvulta tai nuorempaa. Joukossa on yksittäisiä 1900-luvun alku- puolen pienasumuksia. Ähtärin autoliike jatkaa Hankolantien liiketoimintaa, samoin Urheilu-Ahola, joka on nykyään paikkakunnan ainoa urheiluliike.

Poimintoja kirkonseudun rakennetusta ympäristöstä

1. Ollinkulma valmistui kunnanlääkärin taloksi vuonna 1913, mutta rakennuksena se on huomattavasti vanhempi. Rakennus on siirretty nykyiselle paikalle Lehtimäentien varresta hävinneen Riihimäen talon läheltä, missä se on ollut yksi lukkari Mikko Peltosen vuonna 1865 rakennuttamista rakennuksista. Siirron yhteydessä uudistettiin talon ulkoasua kansallisromanttisen hengen mukaiseksi. Todennäköisesti tässä vaiheessa siihen on järjestetty kolme erillistä sisäänkäyntiä kuisteineen. Talossa on toiminut kunnanlääkäri ja siinä on ollut myös hänen yksityistilansa ja muita tiloja. Pihan puolella on avokui-
ti. Siirtämisen ja uudistukset suoritti todennäköisesti Elis Mäkisen rakennusporukka, joka on tehnyt paljon Alkulantien varrella olevien ja muidenkin lähistön talojen rakennustöitä. Ollinkulma on säilynyt ulkoasultaan pääpiirteissään pystyttämisen aikaisessa asussaan. Rakennus on aumakattoinen, katonmuoto toistuu myös kuistien katoissa. Ikkunat ovat puujugendille ominaiset, ylhäältä moniruutuiset ja yläistä

on lievästi muotoiltu ja porrastettu. Käyttötarkoituksen muuttamisen yhteydessä rakennuksen sisätilat ovat kokeneet huonetilojen ja pintamateriaalien muutoksia. Pihapiirissä sijaitsevat lisäksi hirsirakenteiset ulkorakennus vuodelta 1913, ja sauna, joka on siirretty sellaisenaan. Ollinkulman rakennus on peruskorjattu vuosina 1987-1988, jolloin se muutettiin lasten päiväkodiksi, toiminta päättyi 2008. Rakennuksen omistaa Ähtärin kaupunki, jonka omistuksessa se on ollut rakentamisestaan lähtien.

2. Alkula on tien rakennuksista ainoa, joka ulottuu tielinjaan asti. Alkulan talossa on toiminut ensin Säästöpankki ja myöhemmin posti, nykyään rakennus on asuinkäytössä ja yksityiskoti. Rakennus sijoittuu tiehen nähden poikittain, kadun puoleisessa päädyssä on umpiporstua. Räystäslinjojen ja listoitusten muodoissa on veistettyä koristeellisuutta. Ikkunat ovat pääosin T-malliset. Rakennusta on peruskorjauksen yhteydessä 1990-luvun lopulla jatkettu;

Anneli Vehkaniemi

Ollinkulma

pihan puoleinen pääty on muuta massaa matalampi ja sen päässä on sisäänvedetty avokui-
ti. Pihapiirissä sijaitsee peltikatettu maakellari ja talousrakennus. Pihapiiri rakennuksineen ja puutarhoineen on hyvin hoidettu.

3. Töttermanin talo

Merikapteeni Fredrik Nikolai Tötterman oli yksi 1910-luvulla perustetun, sähköä välittäneen Ähtärin Sähkö Oy:n osakas. Töttermanin omaksi asuintalokseen rakennuttaman talon on rakentanut Elis Mäkisen kirvesmiesryhmä. Töttermanin jälkeen tilaa asutti kenkäkauppias Sirola. Tilan omistivat 1960-luvulta vuoteen 1984 Ahosen perhe, heillä oli talossa pilkki-
valmistamo, vanhan saunan leivintuvassa oli hiomo. Irja Ahonen piti eteisessä kukkakauppaa, ja Ahoset kasvattivat itse kukkia pihan puoleisessa takahuoneessa. Talossa on hierojan vastaanotto, kangas-
kauppa päätti toimintansa keväällä 2008.

Talo on rakennettu 1920-luvulla, peruskorjattu vuonna 1967 ja sitä on laajennettu toisella sisäänkäynnillä vuonna 1991. Rakennus on hieman keskieurooppalaisvaikutteinen, harjakattoinen, kadun puolelta varustettu kahdella ulkonevalla sisäänkäynnillä. Sisäänkäyntejä kattavat jyrkähköt poikkiharjannekatot, joissa on pyörökaarelliset, hevosenkenkämaiset ikkunat. Rakennuksessa on kaksi jyrkkäharjakattoista vaakaponttilautaverhoilua ulkonevaa sisäänkäyntiä kadun puolella ja pihan puolella ylhäällä veranta, alakerrassa lasikuisti, muuten talo on rapattu. Ilmeisesti peruskorjauksen ja viimeistään laajennuksen yhteydessä talon ikkunoita on vaihdettu.

4. Mimmilä, joka alun alkaen sijaitsi samalla tontilla kuin Töttermanin talo, on sekin kauppias F. N. Töttermanin rakennuttama. Alun perin Mimmilä oli Helsingin Osakepankin talo ja se on rakennettu todennäköisesti vuosina 1914-1915. Vuosina 1917-1920 rakennuksessa toimi Waasan Osuuspankki, vuosina 1920-29 Suomen Liittopankki, joka liitettiin Helsingin Osakepankkiin. Helsingin Osakepankki toimi rakennuksessa vuosina 1929-58. 1960-luvulla talossa oli tyttöjen oppilasasuntola ja pojat alkoivat kutsua sitä tuolloin Mimmiläksi. Nykyisin Mimmilän omistaa kaupunki ja se on kunnan vuokra-asuinkäytössä. Siinä on tehty peruskorjaus vuosina 1985-1986.

Rakennus on massaltaan suorakaide, joka hahmottuu kadunmyötäiseen puolitoistakerroksiseen osaan, päättyen kaksikerroksiseen poikittaiseen päätyosaan. Alakerran ikkunat ovat T-malliset, päätyosan toisessa kerroksessa ikkunat ovat erimalliset, monijakoisemmat. Rakennuksen alaosa on verhoiltu vaaleasävyisellä vaakalaudoituksella, yläosa ja täyskorkea yläkertaosuus pysty-
laudoituksella. Sisäänkäynti tapahtuu pihan puolelta matalamman kuisti-
osan kautta.

Alkula

Anneli Vehkaniemi

Tötterman etualalla, taustalla Mimmilä ja Kuntala

Mimmilä

5. Kuntala on Alkulantien eteläpuolen rakennusryhmästä viimeinen itään päin mentäessä ja alun perin se oli 1790-luvun lopulla rakennettu vanha kappalaisen pappila, joka on siirretty tänne Ouluveden rannalta Markunniemestä. Kunta osti maan vuonna 1936. Rakennuksen pystytti torppari Aabraham Niitylä. Nimi Kuntala juontaa siihen, että se on ollut Ähtärin alkuperäinen ”kunnantupa”, se toimi kunnantalona aina nykyisen kaupungintalon valmistumiseen asti. Paitsi että rakennus on ollut kokous- ja veronkeräyspaikka, siellä rokotettiin, pidettiin lääkärin vastaanottoa, koululapset saivat majapaikan, siinä toimi lainakirjasto ja yksi huone on ollut kauppapuotinaakin. Sota-aikana siellä asutettiin karjalaiset ja jaettiin elintarviketavaroita. Viimeisenä siellä oli neuvola melkein 1970-luvulle, jolloin se peruskorjattiin. Rakennuksen omistaa edelleen Ähtärin kaupunki ja se on vuokra-asuinkäytössä.

Rakennus on yksikerroksinen ja materiaaleiltaan, ikkunoiltaan ja sävyiltään samanlainen kuin lähellä oleva Mimmilä. Sisäänkäyntiporstuat ovat sen molemmissa päädyissä. Pihan puolella on punainen ulkohuone-varastorakennus.

6. Vanha apteekki. Vanhan apteekin rakennukset on rakennuttanut apteekkari Alexis Wichman apteekkiksi ja apteekkarin yksityiskodiksi vuosina 1912-1914. Rakennushanke on ollut aikanaan Ähtärin suurimpia. Suunnittelija ja rakentaja oli Elis Mäkinen. Myös talonmiehelle rakennettiin asunto ja tehtiin varastotiloja mm. jäävarasto- ja perunakellari, päärakennuksen kellariin. Tila on ollut kolmen apteekkarisuvun

omistuksessa, Wichmanien, Häggbladien ja Nybergien. Apteekki toimi tiloissa 1940-luvulle saakka. Ähtärin uuden apteekin valmistuttua talossa on toiminut mm. verovirasto, joka jonkin aikaa oli piharakennuksen puoleisessa päädyssä, jossa sen jälkeen oli henkikirjoittajan virasto. Nykyään Vanhan apteekin rakennukset pihapiireineen ovat viimeisen apteekkarinomistajan suvun hallussa ja yksityisasuntona.

Päärakennus on hirsirakenteinen, kaksikerroksinen, kivijalalla ja kellarilla varustettu. Rakennus on ulkomitoiltaan 22 metriä pitkä ja noin 12 metriä leveä. Länsipäässä ovat yksityisemmät asuinitilat, toisessa päässä entisen apteekin julkisemmat tilat, joihin on ollut asiakkaille oma sisäänkäynti tieltä pihan puolelta Alkulantieltä. Kattomuoto on satula, jonka räystäslinja pihan puolella on monipolvisempi ja jatkuu sisäänkäyntikuistien kohdilla. Julkisivut on verhottu vaaleaksi maalatulla vaakaponttilaudoituksella, ikkunoiden vuorilaudoitukset ja listoitukset ovat jugendin vihreät, samoin julkisivua jaottelevat vaaka- ja pystylistoitukset. Pitkää katuulkisivua korostaa keskellä räystäslinjasta ylös kohoava frontoni ja erkkeri-ikkuna. Ikkunat ovat ylhäältä moniruutuiset, ikkunamalli edustaa tyypillistä puujugendia. Ikkunat, sisätilojen peiliovet ja ulko-ovet, listoitukset, kattojen ja muiden helmi-ponttipaneloinnit ovat alkuperäiset. Muualla kuin kellarin kohdalla rakennus seisoo pystyjen graniittipaisien päällä, joiden välit on laudoitettu. Huonejako on säilynyt alkuperäisenä ja nykyiset omistajat ovat kunnostaneet rakennusta huolellisesti entisöiden. Apteekin tilojen alkuperäinen sisustus on hävinnyt aiempien käyttötarkoituksessa tapahtuneiden muutosten yhteydessä.

Kuntala

Vanha apteekki

Pihapiirin toinen, kaksikerroksinen, puurunkorakenteinen asuinrakennus, on rakennettu 1930-1940-lukujen taitteessa ja nykyisin se on asumaton. Matalammassa, osin hirsi-, osin lautarakenteisessa piharakennuksessa, oli apteekin lasi- ja pullovarasto, leipomo, sauna-pesutupa, ratsutalli ja muutaman lehmän navetta. Apteekin muutettua leipomosta tehtiin lääkärin vastaanottotila ja siinä on toiminut myös kukkakauppa. Tämä sivurakennus on nyt osin kesähuoneina sekä varasto- ja verstaskäytössä.

7. Lainamakasiini rakennettiin 1859, heti keisarillisen lainamakasiiniasetuksen (1857) astuttua voimaan. Rakennuttaja oli Herman Israelinpoika Rämälä. Rakennuksen tilavuudeksi saatiin 1000 tynnyriä viljaa jaettuna kuuteen laariin siten, että kylvösie-mentä varten oli kaksi laaria, hätäapuviljaa varten neljä laaria. Jokaisen talon tuli osallistua rakennuskustannuksiin manttaaliosuuksiensa mukaan. Työhön tuli osallistua jokaisen 15-60-vuotiaan miehen. Seinät ovat kaksinkertaiset ja seinien välissä on tyhjää tilaa 60 senttiä varkauksien varalta. Lainajyväs-tö lakkautettiin vuonna 1887. Sen jälkeen rakennus on ollut Ähtärin kaupungin omistuksessa ja Ähtäri-Seuran käytössä. Kaksikerroksinen viljamakasiini on luonnonkiviperustalla. Pitkänurkkainen hirsiraken-nus on vuorattu pystypontilla, päätykolmiot vaakapontilla, nurkat on koteloitu ja satulakatto kattaa tiili. Julkisivussa erottuvat mustiksi maalatut, julki-

sivua rytmittävät leveä vesilista, följarit ja kulmalau-tojen reunat. Umpiräystäissä on ns. kissanpenkit, räystäässä leveä, kaari-aiheinen lista, nurkissa pieni koristeaihe. Portaat, joissa on neljä askelmaa, ovat lohko- ja luonnonkivistä. Viljamakasiinia ympäröi-vä kasvillisuus on tiheää ja aiheuttaa osaltaan mm. alimpien hirsien heikentymistä. Viljamakasiinin pe-rustuksen ja alimpien hirsien kunto tulee kartoittaa ja tehdä tarvittavat kunnostustoimet.

8. Ähtärin kirkko, kuvaus sivulla 56

9. Hankola mainitaan kestikievarina jo 1700-luvulla. Saman suvun hallussa paikka on ollut 1700-luvulta asti. Hankolan taloja oli kolme, joista nykyinen Ähtärin museo on yksi. Hankolan talo on jatkanut kestikievariperinteitä, sillä sodan jälkeenkin siinä oli matkustajakoti ja Gasthaus-tyyppinen majatalo. Hirsirunkoinen päärakennus on Juho Inhan rakentama ja vuodelta 1883. Eri vaiheissa tehtyjä muutoksia ovat mm. muutokset kuistissa joka alkuaan on ollut 2-kerroksinen, nykyisin 1-kerroksinen. Peruskorjausten yhteydessä rakennuksen vuoraus ja kate on uusittu, myös ikkunat ja sisätilat on uusittu. Rakennuksen räystäslista on koristeellinen, 3-jakoisten ikkunoiden listoissa on nuppikoriste. Asuinrakennuksen ympärillä on orapihlaja-aita, takana puutarhaa, jossa erottuvat hiekkapintaiset käytävät ja ajallisesti kerroksellista kasvillisuutta. Ne kertovat puutar-

Lainamakasiini

Hankola

Museoalueen päärakennus

Museoalueen luhti on Peränteen Jaakkolasta

han hoidon pitkistä perinteistä Hankolassa. Talon pihapiiristä on purettu ulkorakennuksia, mm. päreillä vuorattu talo, jossa on aikoinaan ollut kauppa. Pihapiirissä tien vastakkaisella puolella on jäljellä hirsirakenteinen, aumakattoinen navetta sekä hirsirunkoinen asuinrakennus.

10. Museoalue. Ähtärin kotiseutumuseo sijaitsee Hankolan päätalosta v. 1802 erotetulla talonosuudella. 1700-luvulla paikalla oli kappalaisen pappila. Nykyisen päärakennuksen on todennäköisesti vuonna 1772 rakentanut pitäjän seppä, talollinen Heikki Heikinpoika Hankola, joka oli talon isäntänä 1772-1790. Rakennuksessa on toiminut mm. kiertävä koti-teollisuuskoulu ja myöhemmin puhelinkeskus 1933-1952. Vuonna 1959 rakennus siirtyi Ähtäri-Seuralle. Museo aloitti toimintansa 1960.

Päärakennus (kuvassa vasemmalla ylhäällä) on so-pusuhtainen talonpoikaistalo, jonka sisäänkäyntiä korostaa paikkakunnalla harvinainen, näihin päiviin säilynyt avokuisti. Kuistin kattoa kannattelevat pro-

filoidut kannattimet. Pitkänurkkaisen hirsirakennuksen ikkunat ovat 8-ruutuiset, räystäänaulasit ovat matalat, leveää ikkunaa kehystävä ylälaute on kauriiniisti profiloitu. Räystäät on koteloitu, päädyssä on vellikellokatos. Tallirakennus on pihapiirissä päärakennuksen ohella lähes alkuperäisellä paikallaan ja edustaa sen vanhinta rakennuskantaa, muut rakennukset ovat alueelle siirrettyjä. Pärekattoisessa tallirakennuksessa on ulkoneva rinta ja pariovet. Tuulimylly on rakennettu Hiiron 1875 ja siirretty sieltä 1960-luvun alussa museoalueelle. 1990-1991 se on siirretty nykyiselle paikalleen museon takaa. Luhti (kuva ylhäällä oikealla) on Jaakkolan luhti Peränteeltä. Se on pärekattoinen, maalaamaton ja kapearunkoinen, solan rintaa koristaa leveä valoaukko. Alla on 2 aittaa ja läpiajettava sola, yläkerrassa 3 aittaa. Museoalueella on lisäksi mm. 2-osainen riviaitta, Ruutusotamiehen aitta 1790-luvulta, yksinäisaittoja, puuliiteri, savusauna, paja ja pärehöyläkatos.

11. Toivola, kirkonkylän vanha kansakoulu, katso sivut 23 ja 76.

Ähtärin keskusta

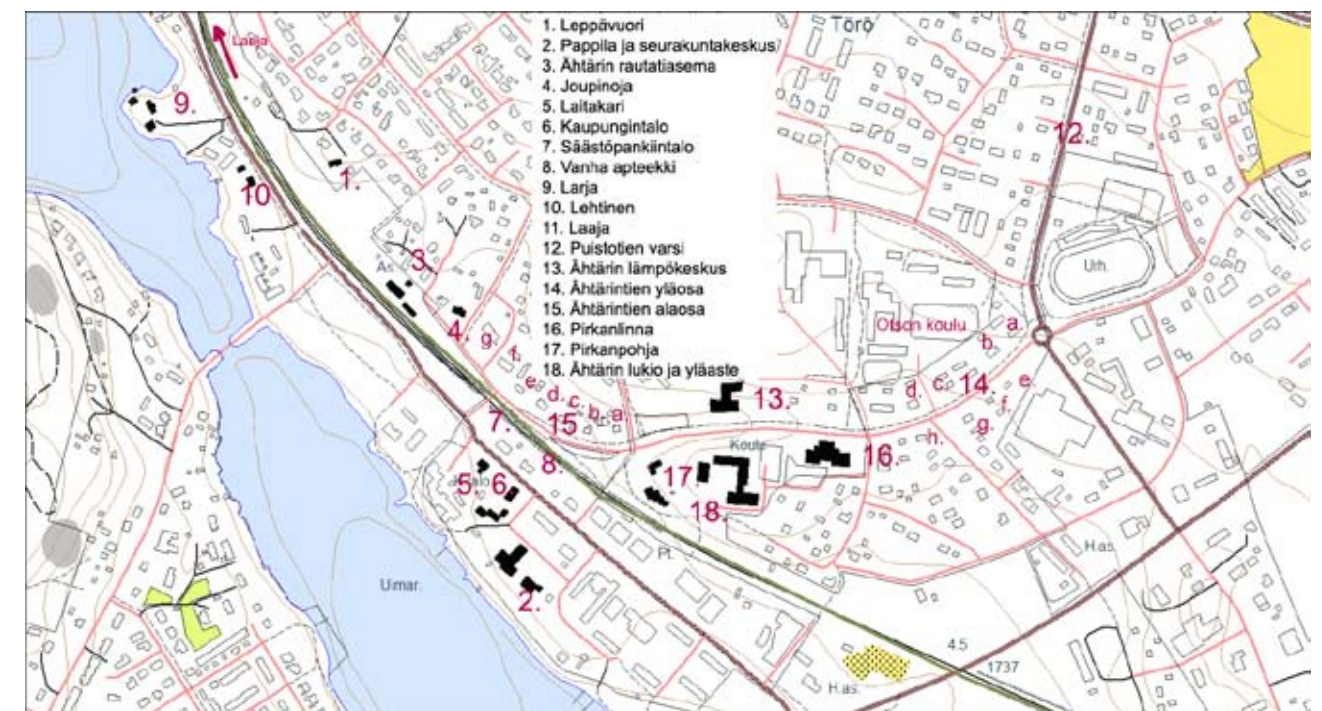
Nykyinen Ähtärin keskustaajama on kehittynyt Ostolan eli nykyisen Ähtärin aseman ympärille ja pappilan pelloille 1800-luvun lopulta lähtien. Kunnantalon rakentaminen vuonna 1951 ja tätä seurannut pappilan maille rakentunut asutus ja kauppaliikkeet ratkaisivat kehityksen suunnan. Ostolasta tuli kirkonkylän sijaan keskustaajama ja Ostolantiestä sen valtaväylä. Paikkakunnan kehitykseen merkittävästi vaikuttanut rautatie jakoi taajaman kahtia, Hankolantietä pitkin kulki tieyhteys idästä ja lännestä keskusta, etelään kuljijat ohjattiin Ostolan (Alaperin) siltaa pitkin Virtain suuntaan. Alueen kehitystä vauhditti ja taajamakuvaan vaikutti pitkään Ostolan Höyrysaha Oy:n 1990-luvulle jatkunut toiminta.

Rautatie jakaa taajaman maastollisesti alavaan ja tasaiseen rantavyöhykkeeseen ja monimuotoiseen ja runsaasti korkeuseroja sisältävään eteläiseen rinnealueeseen. Keskustan hallinnollinen ja kaupallinen painopiste sijaitsee aseman läheisyydessä, koulutus-, kulttuuri- ja sairaalapalvelut sekä asutus sijaitsevat ylempänä rinteessä. Seurakunnallinen toiminta jakautuu; kirkko yläkylässä ja seurakuntakeskus alakylässä. Ostolan vanhinta rakennuskantaa edustaa Ostolansalmen rannan läheisyyteen Ostolan virkatalon mäkituvaksi 1822 rakennettu Ahlberg, vuodesta 1906 Leppävuori. Rakennus siirrettiin Ostolan höyrysaahan sivuraiteen tieltä nykyiselle paikalleen

vuosina 1895-1899. Ostolan pappila on vuodelta 1877 ja Ostolan eli nykyinen Ähtärin rautatieasema on rakennettu vuonna 1896.

Ähtärintien alaosan ja aseman ympäristön vanha liike- ja asuinrakennuskanta edustaa 1900- 1930-lukua, Sininen talo Ähtärintien varressa on valmistunut vuonna 1934 alun perin seurakuntataloksi. Yhdessä vuonna 1995 valmistuneen Pirkanhöyry Punaisen talon kanssa ne muodostavat Pirkanhöyryn taidekeskuksen. Ähtärintien yläosa edustaa 1950-luvun liike- ja asuinrakentamista, osassa kiinteistöjä liiketoiminta jatkuu edelleen. Puistotie edustaa melko yhtenäisenä säilynyttä 1950-luvun jälleenrakennusaikaa. Teollisuusalue on muotoutunut ensin Hankolantien varteen ja 1950-luvulta lähtien laajentunut vähitellen Hankolantieltä erkanevalle Oikotielle. Tiilirakenteinen Elis Huhtiniemen perustama Ähtärin Ajokaluoliike, nykyään Ähtärin autoliike on 1930-luvulta.

Merkittäviä muutoksia Ähtärin taajamarakenteen kehityksessä ovat olleet etelään suuntautuvan liikenteen ohjaaminen Mustikkavuoren vieritse kulkevalta Meijeritieltä vuosina 1972-73 rakennettua Ouluveden siltaa pitkin. Ähtärin keskustaan ohjataan liikenne nykyään kolmen liittymän kautta. Uusi tielinja halkoo metsäisen alueen lännestä tultaessa, 1950-luvulla rakentunut Puistotien kautta kulkeva yhteys on seu-

raava mahdollisuus saapua Alavuden ja Keuruun suunnasta Ähtärin keskustaan, valtatie 68:n liittymä Myllymäen tien varressa johdattaa Ähtärin ohittavat ja keskustaan idästä tulijat. Hankolantie on rauhoitettu läpikulkuliikenteeltä. Ryöttöön johtava tie linjattiin uudelleen valtatie 68:lta 1970-luvulla.

Uusia asuinalueita on rakentunut nopeasti asemanseudun ja kirkonkylän välisille metsäisille rinteille. Törön alue rakentui vaiheittain 1960-luvun alusta alkaen, Leppävuori pääosin 1980-luvulla. Riihimäki taajaman pohjoisosassa, kirkon takana, on rakentunut pääosin 1980-luvulla, Tapion alue 1980-luvulta lähtien. Aluesairaala valmistui vuonna 1967, sitä laajennettiin 1980-luvulla ja siihen liitettiin sotainvalidiin veljeskoti 1980-luvun alussa. Kun Ostolan Höyrysaha Oy:n toiminta 1990-luvulla päättyi, kaupunkirakenteen keskeinen, Ouluveteen rajautuva alue tuli uudisrakentamisen kohteeksi. Kaupungin julkisivua etelästä ja lännestä lähestyttäessä vaaleat rivi- ja pienkerrostalot hallitsevat kaupunkikuvaa. Rantavyöhykkeen puusto on niukkaa ja vasta kehitymässä.

Kaupallinen ja hallinnollinen keskus on kehittynyt Ostolantien varteen kunnantalon vanavedessä vähitellen 1950-luvulta lähtien. Ostolantien viimeisintä kerrostumaa on vuonna 1987 valmistunut liikekeskus Monitori. Keskustan liikerakennukset ovat pääosin matalia ja etäällä katulinjasta. Keskustan taajamakuvalista ilmettä on pyritty vuosien varrella eri tavoin kehittämään. Ähtärin kaupunki on järjestänyt mm. v. 1992 suunnittelukilpailun, jolla pyrittiin löytämään keinoja ydinkeskustan yleisilmeen parantamiseksi ja samalla kaavoituksen piiriin tulleen entisen sahan alueen niveltämiseksi muuhun keskustan alueeseen. Kaupungille haluttiin edustava julkisivu, haluttiin kehittää kaupunkikuvallista ilmettä ja luoda omaleimaisuutta. Sahan alue on rakentunut, keskustan katutilaa on kehitetty ja rantaraitti kiertää Ouluveden rantaa. Mahdollisuuksia ja tarvetta keskustan kehittämiseksi on edelleen olemassa.

Poimintoja keskustan rakennetusta ympäristöstä

1. Leppävuori on rakennettu 1822 Ostolansalmen sillan läheisyyteen Ostolan virkatalon mäkituvaksi. Vuodesta 1845 se mainitaan Ostolan pappilan torppana. Rakennus on siirretty Ostolan höyrysaahan sivuraiteen tieltä nykyiselle paikalleen vuosina 1895-1899. Talo on toiminut kestäkievarina vuosina 1889-1917. Se on ollut vuodesta 1935 kahden perheen kotina ja eri liikkeiden varastona. Vuosina 1976-1981 tehdyssä peruskorjauksessa pitkään tyhjiillään ollut asemanseudun vanhin säilynyt rakennus palautettiin asuinkäyttöön. Ryhdikkään rakennuksen satulakattoa kattaa saumapelti, puolitoistakerroksisen talonpoikaisen rakennuksen ikkunat ovat perinteiset kuusi- ja yhdeksänruutuiset, yläikkunat kapeat ja kolmiosisaiset. Seiniä suojaava vyöhykkeinen vuorilaudoitus on punamullattu, sisään tuloa korostavat harjakattoiset umpimalliset kuistit. Kauniin puutarhan ympäröimä Leppävuori on esimerkki perinteitä kunnioittavasta, arvonsa peruskorjauksessa säilyttäneestä talonpoikaisrakennuksesta. Leppävuorella on aitoja materiaaleja ja työtapoja käyttäen sovitettu onnistuneesti nykyajan mukavuudet arvokkaaseen rakennusperintöön.

2. Pappila, kuvaus sivulla 57

3. Ähtärin asema, kuvaus sivulla 63-64

Joupinojan asuin- ja liiketalo on rakennettu Ostolan aseman viereen vuonna 1897. Talon suunnitteli ja rakentaja oli Elis Mäkinen, rakennuttaja suntio Virtanen. Rakennuksessa ovat toimineet muun muassa Saarion kauppa, Yhtiön kauppa, Joupinojan kauppa, kahvila ja matkustajakoti, Kuluttajain Osuusliike, HOP, Mursulan sähköliike ja Varjolan kemikallio. Talossa on nykyään kukkakauppa. Joupinojan talon yksityiskohdissa, kuten ikkunan vuorilaudoissa on jugendhenkistä muotokieltä. Kivipilareilla seisovan talon satulakatos on poikkipäädyt, sisäänkäynneissä avo- ja umpikuisteja. Julkisivua suojaavat vaaka- ja pystypaneelit, muutoksia kokeneet T-ikkunat on uusittu. Iso piharakennus rajautuu tiehen ja yhdessä saunarakennuksen kanssa ne muodostavat suojaisen pihapiirin kaupparakennuksen takaosaan. Joupinojan talo edustaa asemanseudun vanhinta säilyttynyttä asuin- ja liikerakentamista. Liiketoiminta kiinteistössä jatkuu.

Joupinojan asuin- ja liiketalo

Leppävuori

5. Laitakari on orapihlaja-aidan rajaamalla puistomaisella tontilla, kaupungintalon naapurissa ja Ostolantien ensimmäinen rakennus. Kaupunkikuvallisesti keskeisen Laitakarin on suunnitellut lahtelainen Arkkitehtuuritoimisto Unto Ojonen 1940-luvun lopulla. Rakennus valmistui vuonna 1950 Ostolan Höyrysaha Oy:n toimitusjohtaja Jouko Laitakarin perheen asunnoksi. Rakennus kohosi ensin seurakunnan vuokratontille, tontti lunastettiin omaksi 1960-luvulla. Laitakari on 2-kerroksinen vinopontilla vuorattu asuintalo, myös kellarikerros on täyskorkea. Rakennuksessa on funkisvaikutteita mm. Ostolantien suunnassa olevat pyöreä ikkuna ja pyöreäkulmainen ovi. Sisäänkäynti on pelkistetyt yksinkertainen, punatiilipiippu on sijoitettu julkisivun ulkopuolelle. Päädyssä on vino, ulkoneva ikkuna ja sisäänkäynnissä liuskekiviportaati. Rakennuksen järvenpuoleisella sivulla on jäljellä jo puretun kasvihuoneen perustukset. Rakennuksessa hyödynnettiin aikanaan Ostolan Höyrysaahan jätehöyryä, jota johdettiin yöaikaan asuinrakennuksen ja myös kasvihuoneen tarpeisiin. Hyvin varhain keväällä kasvihuone tuottikin kurkkuja suuren perheen tarpeisiin. Rakennusarkkitehti Raimo Kuismanen on laatinut rakennuksen ulko- ja sisätilojen korjaussuunnitelman. Sen toteutuksessa rakennus on ulko- ja sisätiloiltaan säilyttänyt erinomaisesti alkuperäiset piirteensä ja materiaalin, myös alkuperäinen valkoinen ulkoveritys on säilynyt.

Laitakari

6. Kaupungintalo

Ähtärin kunnantalon rakennustyöt aloitettiin Ähtärin aseman ja pappilan välisellä pellolla vuonna 1949. Uuden kunnantalon rakentaminen Ostolantien varteen oli keskustajaaman tulevaa kehitystä ajatellen tärkeä päätös. Kuntaa oli johdettu kirkolta, nyt asutuksen ja liike-elämän painopiste oli siirtymässä Ähtärin rautatieaseman suuntaan. Kunnantalo käsitti valtuuston ja kunnanhallituksen istuntosalien ohella kunnantoimiston tilat. Samassa rakennuksessa toimivat mm. valtion vero- ja kunnan takseerauslautakunta sekä kantakirjasto. A. Raulan suunnittelema kunnantalo otettiin käyttöön syksyllä 1951. Kunnantalon viereen kohosi virkailijoiden kaksikerroksinen asuinrakennus, jossa asuinkäytön lisäksi toimi Ähtärin paloasema vuoteen 1987.

Ähtärin kaupungintalo on kaksikerroksinen, rapattu kaupungintalo, jonka ikkunat ovat ajalle tyypillisesti kaksi- ja kolmiosaisia. Rakennus edustaa rakentamisaikansa tyypillistä hallintorakentamista. Kaupungintalossa olevat valtuustosalin kalusteet ovat sisustustaiteilija Maija Taimen suunnittelemat. Uutta oli, että valtuuston 32 istuinta pöytineen oli sijoitettu puolikaaren muotoon. Tiilikatteista kaupungintaloa; entistä kunnantaloa ja sen vieressä sijaitsevaa virkailijoiden asuinrakennusta yhdistää kaksikerroksinen vuosilta 2007-2008 oleva laajennusosa. Laajennus- ja korjaustyön lähtökohtana ja tavoitteena oli

sovittaa muutokset 1950-luvun henkeen, tavoite saavutettiin. Kaupungintalon pihapiirissä ollut talousrakennus 1950-luvulta purettiin autopaikkojen tieltä.

7. Säästöpankin talo on rakennettu vuonna 1955. Rakennuksessa on toiminut pankin lisäksi postikonttori, lääkärin vastaanottotiloja, fysikaalinen hoitolaitos ja autokoulu. Yläkerta on ollut asuinkäytössä. Postin jälkeen tiloihin siirsi toimintansa kauppalike Säästökulma, myöhemmin Kehrä kotiteollisuustuotteineen ja harrastustiloineen. Säästöpankkitoiminnan päätyttyä tilat siirtyivät Ähtärin seurakunnan omistukseen ja seurakunnan virasto- ja nuorisotyön käyttöön. Rakennus on 2 ½ kerroksinen, rapattu liike-asuintalo. Rakennuksen päädyt ovat lyhyet ja tiiliaihe kiertää ikkunoita.

8. Ähtärin vanha Apteekki on rakennettu vuonna 1952. Siinä ovat olleet apteekkareina Terttu Enckell ja Olavi Mäki. 2000-luvun alusta apteekki siirtyi uusiin toimitiloihin Ostolantielle ja rakennus jäi asuinkäyttöön. Puutarhan ympäröimässä 2-kerroksisessa, rapatussa liike-asuinrakennuksessa on kaksi sisäänkäyntiä ja näyteikkunoita. Päädyt ovat lyhyet, liikesisäänkäyntiä korostaa tiiliaihe.

9. Larja sijaitsee entisillä Leppävuoren torpan mail-

Säästöpankin talo kuvassa taustalla, etualalla Ähtärin vanha apteekkirakennus.

la, luonnonkauniilla niemellä Ouluveden rannalla. Puistomaisen rakennusryhmän muodostavat 1900-luvun alusta olevat päärakennus ja ulkorakennus, rantasauna 1930-luvulta ja 1950-lukua edustava huvilarakennus. Larjan pihapiiri on puistomainen, puutarhan hoidolla on pitkät perinteet. Päärakennus on ollut satulakattoinen. Yläkertaan ovat antaneet valoa pulpettikattoiset kattoikkunat, ikkunat ovat olleet T-mallisia. Julkisivun laudoitus oli vyöhykkeistä ja koristelistoitusten ja värityksen jaottelemaa. Päätykolmioita korostettiin koristelistoin. Julkisivussa tehdyt muutokset ajoittuvat 1960-luvulle, jolloin rakennus sai nykyasunsa. Tuolloin tehtiin muutoksia mm. ikkuna-aukotuksessa, rakennus vuorattiin vaakapaneelilla ja katoksi tuli reunoistaan ulospäin taipuva satulakatto. Pienet pulpettikattoiset kattoikkunat, frontonit eteläpuolella ovat rakennuksen alkuperäisiä yksityiskohtia. Pihan puolella on iso pulpettikattoinen frontoni ja 2 avokuistia.

Pihapiirissä, päärakennusta vastapäätä on sijainnut toinenkin vanha huvilarakennus, joka purettiin huonokuntoisena 1953 ja tilalle rakennettiin asuinrakennus-huvila. 1950-lukua edustava huvila on säilyttänyt erinomaisesti aikakautensa piirteet ja luonteen, kuten vinopontin seinien kätteena ja pulpettikattoisen pylväiden kannatteleman avokuistin. Portaat on ajan tapaan päällystetty liuskekivillä. Lautarakenteinen ulkorakennus on säilyttänyt alkuperäiset piirteensä, mm. kauniit ikkunat. Muutoksena rakennuksen päätyyn on lisätty sisäänvedetty kuistirakenne.

10. Lehtisen talona tunnetaan nykyään Elis Huhtiniemen rakennuttama tiilitalo, myöhemmin Serlachiuksen ylimetsänhoitajan asunto ja konttori. Rakennusaikanaan harvinainen tiilirunkoinen asuintalo on rakennettu vuonna 1931. Lohkokiviperustalla seisovaa puolitoistakerroksista rakennusta kattaa aumamallinen savitiilikatto, räystäät ovat umpimalliset. 8-ruutuiset ikkunat on uusittu alkuperäisen kaltaisiksi. Ullakkoikkunat ovat säilyneet pyöreinä, niissä olevat H-kirjaimet muistuttavat rakennuksen ensimmäisestä omistajasta, Elis Huhtiniemestä. Satulakatossa on kattoikkuna järven puolella. Avokuisti, hieman isommaksi nykyisten omistajien aikana levitetty ja avoparveke avautuvat järvelle. Pihapiirissä on hirsirunkoinen sauna, mahdollisesti 1930-luvulta ja lautarakenteinen uudehko autotallirakennus. Rakennus on peruskorjauksessa vuonna 1967 säilyttänyt ulkoiset piirteensä erinomaisesti.

11. Laajan nykyinen vanha päärakennus on vuodelta 1903 ja esimerkki Ähtärin katoavasta rakennusperinnöstä. Erikoista rakennuksessa on, että sen tuvan sisällä on vanha Vehmasmäen pikkutupa. Rakennusta on vuokrattu menneinä vuosina kesäasunnoksi, mutta on kunnoltaan heikentynyt ja se tullaan purkamaan vuonna 2009. Laajan edellinen, etäämpänä peltojen keskellä sijainnut päärakennus paloi 1881.

Larja

Lehtisen talo

Laaja

Puistotien asevelitalot/rintamamiestalot valmistuivat samoilla tyypipiirustuksilla. Yleistä niissä oli tupakeittiö ja kaksi kamaria, yläkertaan rakennettiin vuokrahuoneet; keittiö ja kamari. Niissä moni nuoripari aloitti yhteisen elämänsä. Asevelitaloissa vaurauduttiin tulevaisuuden tuomiin mukavuuksiin ja rakennettiin komerotila, josta saatiin myöhemmin tila sisävesiä varten.

Laajan seuraavassa, Aminoffin rakennuttamassa talossa sijaitsi Marttojen talouskoulu, jonka toiminta loppui talon tuhouduttua jälleen tulipalossa vuonna 1919. Talon paikalla on nykyään 1940-luvulla rakennettu uudempi päärakennus. Laajan pihapiiri tunnetaan paikkakunnalla sen mielenkiintoisesta koristekasvillisuudesta, jonka jäänteet tulisi inventoida.

12. Puistotien varsi on rakentunut 1950-luvulla ja 1960-luvun alussa. Yksittäisiä uudempia asuinrakennuksia on tullut vanhojen tilalle ja sekaan. Alue on kuitenkin melko yhtenäisenä säilynyt ja on edustava aluekokonaisuus, jonka arvot perustuvat jälleenrakennuskauden yhtenäiseen rakentamistapaan. Aluetta leimaa puistomaisuus, kevyenliikenteen väylä edellytti kuitenkin yhden puurivin poistamista Puistotien varresta.

13. Ähtärin Lämpökeskus

Ähtärin Energia ja Vesi Oy on nykyisin lämpövoimalaitos Ähtärintien varrella ja rakennettu vuonna 1963. Se oli valmistuessaan kokoluokassaan ensimmäisiä, kotimaista polttoainetta hyödyntäviä ja tätä varten suunniteltuja lämpölaitoksia Suomessa. Viimeinen laajennus lämpövoimalaitokseen tehtiin vuonna 2005.

Ähtärin lämpövoimalaitos

14. Ähtärintien yläosa edustaa 1950-luvun liike- ja asuinrakentamista. Julkisivuissa erottuvat 1950-luvulle tyypilliset näyteikkunat ja liikesisäänkäynnit. Julkisivumateriaaleja ovat mineriitti, lautavuoraus ja rapattu pinta. Väritys on rakennusajalleen tyypillisesti yleensä vaalea. Uudempaa rakentamista edustavat vain 1970-luvulta oleva Asunto Oy Poila sekä 1980-luvulta olevat Asunto Oy Kirjapuisto sekä monitoimitalo Pirkanlinna.

Ehosa (14a) Ähtärintien yläpäässä on Erkki Hermannin Savolan rakennuttama. Rakennuksessa on ollut Savolan Radioliike ja myöhemmin tekstiili- ja liike, rakennus on nykyisin asuinkäytössä. Piharakennuksessa oli elokuvateatteri Kino Ehosa 1990-luvulle saakka, sen kalustus on pääosin säilynyt. **Metsätalo** (14b) on ollut koko ajan metsänhoitoyhdistyksen ja Metsäkeskuksen toimitiloina. **Mäen** (14c) tiloissa on valmistettu ruumisarkkuja. Tiloissa oli myös hautausliike ja kukkakauppa, myöhemmin mm. vaatetusliike

Ähtärin Autokorjaamo edustaa jälleenrakennuskautta, tiilirunkoinen rakennus on säilyttänyt rakentamisaikansa tyylipiirteet komeasti.

Ähtärintien yläosaa, etualalla vasemmalla Tuomen kaupparakennus, oikealla Haapasähkön rakennus.

Viita. Rakennus on nykyään asuinkäytössä. **Haapasähkö** (14d) on Kalervo Haapaniemen rakennuttama. Talossa on toiminut pienkoneliike, korjaamo ja huolto, myöhemmin myös nimismiehen kanslia rakennuksen toisessa päässä. Osa rakennuksesta on vuokrattu asuinkäyttöön. Liiketiloissa on nykyään antikvariaatti. **Muhonen** (14e), jossa on ollut puhe- ja liikeskus, on Tankki Oy:n varastotiloina. **Mäkinen** (14f) on 2-kerroksinen, lautaverhoiltu, pitkä liike- ja asuinrakennus. Rakennuksen alakerrassa on Mäkinen parturi-kampaamo, kellarikerroksessa on ollut viimeksi TV-korjaamo. **Tuomisen talon** (14g) alakerrassa on ollut osuuskassa ja kemikalia ja kellarissa maitokauppa, yläkerta on ollut matkustajakotina ja asuinkäytössä. Rakennus on peruskorjattu ja nykyään kokonaan asuinkäytössä. Rakennus on kokenut peruskorjauksen yhteydessä muutoksia mm. ulkoverhityksen osalta. **Tuomen** (14h) talon rakensivat veljekset Eero ja Olavi Tuomi, veljeksistä Olavi jatkoi ruoka- ja sekatavarakauppiaana. Myöhemmin tiloissa on asuintilojen lisäksi ollut nuorisokahvila ja MML:n toimintaa.

15. Ähtärintien alaosan rakennukset edustavat pääosin 1930- ja 1950-lukujen liikerakentamista. Rakennusten julkisivujen näyteikkunat antavat viitteitä ajasta jolloin alue oli osa asemanseudun elävää liikekeskusta. Muutamissa niistä; Väliahon kelloseppäliikkeessä, Osuusmeijerin ja Kansallisosakepankin taloissa liiketoiminta jatkuu edelleen. **Ahopellon** (15a) talossa on ollut Ahopellon muotiliike, myöhemmin lääkärin vastaanottotilat ja asunto, taksiyrittäjä ja kennel. Rakennus on nykyään asuinkäytössä. Rakennus edustaa 1930-lukua, vaalean vaakavuoratun rakennuksen T-ikkunat ovat pieniruutuiset. **Mäkelässä** (15b) on asuintilojen lisäksi toiminut säästöpankki, myöhemmin vaatetusliike ja kirpputori. Yrjö Mäkelän 1940-50-lukujen taitteessa rakennuttama Mäkelä on nykyisin asuinkäytössä. **Vesalassa** (15c) on ollut aluksi Vesalan polkupyöräliike, myöhemmin mm. kemikalia ja puuseppäliike. Vuodelta 1930 oleva Vesala on nykyään asuinkäytössä. **Väliahon kelloseppäliike** (15d) on 1 ½ ker-

roksinen mansardikattoinen liike- ja asuinrakennus, jonka liikesisäänkäynti ja näyteikkunat edustavat rakentamisaikaansa 1910-lukua. Rakennusta on laajennettu, alakerran asuintilojen lisäksi myös yläkerta on asuintiloja. Rakennuksen alakerrassa on nykyään kello-, kultasepän- ja optikkoliike sekä asuintiloja. Tontin takaosassa on 1960-70-luvun uudisrakennus. **Heikkilän sekatavarakaupparakennus** (15e) puutarhan ympäröimällä tontilla radan kupeessa oli 1 ½ kerroksinen liikeasuintalo. Sen luhtimaisessa ulkorakennuksessa oli rautakauppa. Pulpettikattoisen, 1930-luvulla rakennetun Heikkilän nurkat oli korostettu vaakapaneloinnilla. Rakennusryhmä purettiin uudisrakennuksen tieltä vuoden 2008 alussa. Entisessä **Kansallisosakepankin** (15f) talossa on nykyään elektroniikkayritys ja asuntoja. **Osuusmeijerin** talossa (15g) on ollut Osuusmeijerin baarin ja linja-autoaseman lisäksi Osuuskaupan myymälä, kenkäkauppa, lasten päiväkotit, taksi ja parturi. Yläkerrassa on ollut matkustajakoti. Nykyään ylhäällä on asuntoja, alhaalla Kehä-kotiteollisuuskeskus, kansalaisopiston tiloja ja kaupungin virastohuone.

16. Pirkanlinna, sivulla 58

17. Pirkanpohja, sivulla 59

18. Ähtärin yhteiskoulu ja lukio, kuva sivulla 37

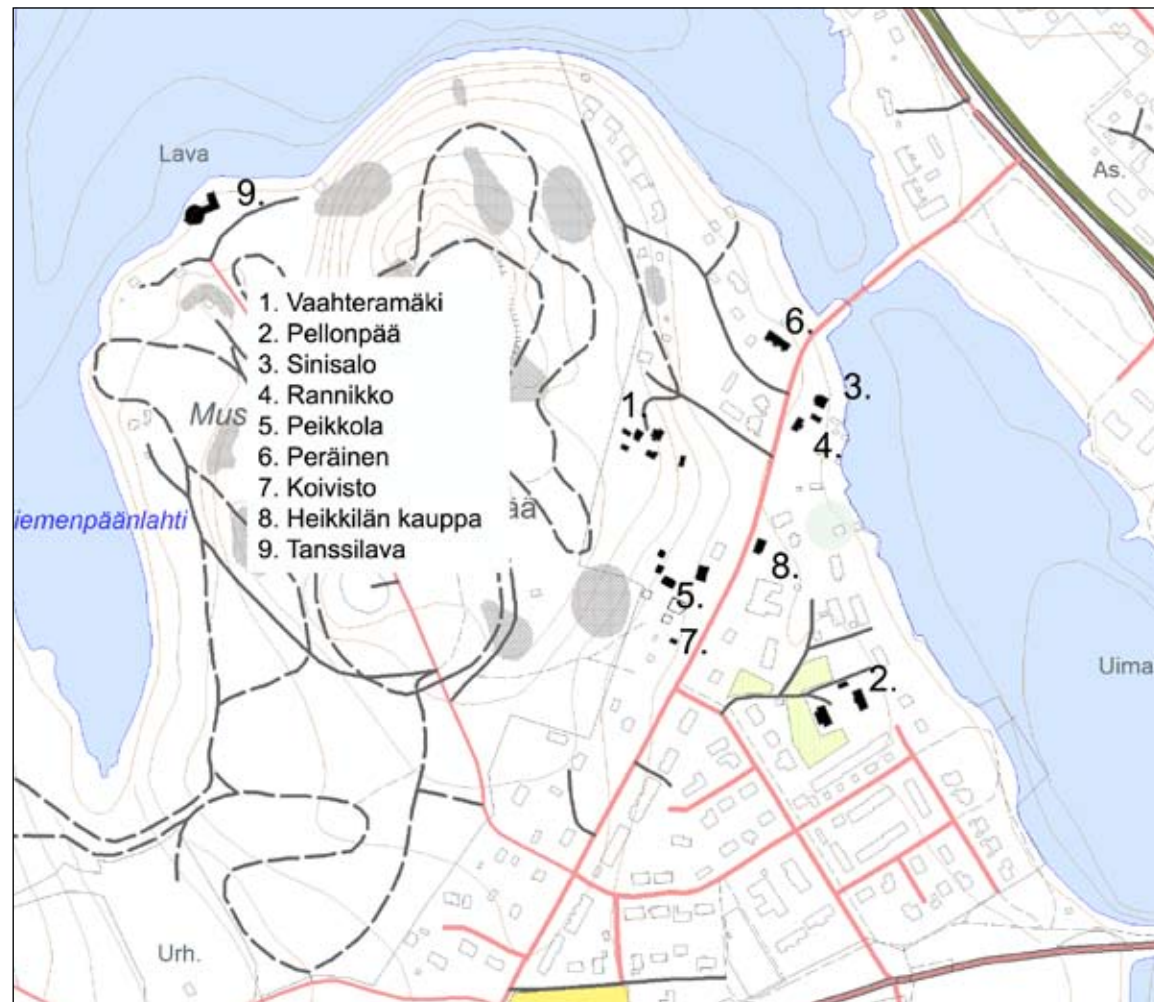
Ähtärintien alaosa, etualalla Vesala ja Väliaho

Mustikkavuori

Mustikkavuori Ähtärin keskustaajaman eteläpuolella, rajautuu pohjois- ja länsiosistaan Ouluveteen. Tieyhteys Ähtäristä etelään Virroille on 1970-luvulle saakka kulkenut Mustikkavuoren halki pitkin Meijeritietä. Alueen kantatila Pellonpää, jonka maille vanha kyläasutus ja myöhempi taajamarakentaminen on pääosin muodostunut, sijaitsee Ouluveden rannalla, Mustikkavuoren kaakkoispuolella. Mustikkavuoren vanhin rakennuskanta on pääosin 1900-luvun ensimmäisiltä vuosikymmeniltä. Rakennuskanta edustaa 1900-luvun alun asuin-, huvila- ja myymälärakentamista ja sijoittuu melko tiivinä raittina Meijeritien varteen. Alueen kyläkeskus on sijainnut meijerin kohdalla. Pellonpään päärakennus, Ouluveden rannalla, on perinteinen 11/2-kerroksinen pohjalaistalo noin vuodelta 1890. Alueen vanhin asuinrakennus on tiettävästi Pellonpään tilan Koivisto-niminen mäkitupa vuodelta 1880.

Mustikkavuorelta Ähtärin keskustaan johtavan sillan vastakkaisella puolella on sijainnut Ostolan Höyrysaha Oy, joka vaikutti merkittävästi alueen rakenta-

miseen varsinkin 1900-luvun alkupuolella. Ostolan salmen yli rakennettiin aluksi lossi 1875. Silta rakennettiin 1880-1885. Ostolan tai Ahlbergin siltaa, kansanomaisesti Alaperin siltaa, kutsutaan myös nimellä kivilta. Tienpenkereet sillan molemmin puolin ovat olleet aikaisemmin pystysuorien lohkokivisten tukimuurien varassa. Sortumavaaran vuoksi Tielaitos on tukenut muurit maapenkereellä ja kiviheitokkeella 1990-luvulla. Mustikkavuoren läntinen osa ja lähes koko niemen pohjoispää on urheilu-, retkeily- ja ulkoilualue. Niemen luoteisrannalla sijaitsee Mustikkavuoren tanssilava, joka on rakennettu 1950-luvulla. Jälleenrakennuskaudella rakennetun meijerin lisäksi liikerakennuksista on säilynyt Heikkilän kauppa- ja asuinrakennus sekä leipomorakennus, jotka on rakennettu 1900-luvun alussa. Liiketoimintaa Meijeritien varressa jatkaa ainoastaan 1955 rakennettu uusi meijeri, jossa on nykyään leipomo- ja kahvilatoimintaa sekä elintarvikealan yrittäjä. Meijeritien varrelta on purettu mm. Honkaniemen kirjakauppa 1980-luvulla ja Volaman kauppa 1990-luvulla.

Poimintoja Mustikkavuoren rakennetusta ympäristöstä

1. Vaahteramäki, entinen Vuori, on kauniisti entistetty David Kallion n. vuonna 1930 rakennuttama talo, jonka pihapiirissä on kaksi muuta pientä asuinrakennusta. Toinen niistä on korjattu verstaaksi, toisen katto uusittu, ja odottaa entistämistään. Talon osti Kallion kuoltua Dimitri Volama, jonka poika myi sen kaupungille. Nykyiset omistajat ostivat sen 1990-luvun lopulla.

Vaahteramäki

2. Pellonpää sijaitsee Ouluveden rannassa, Meijeritien kaakkoispuolella. Meijeritien ja Mustikkavuoren vanha kyläasutus ja myöhempi taajamarakentaminen on muodostunut Pellonpään maille. Pellonpään päärakennus on perinteinen 1 1/2-kerroksinen pohjalaistalo, joka on rakennettu 1890-luvun alussa. Rakennus on toiminut kestäkievarina vuodesta 1917. Talossa on toiminut myöhemmin tilausravintola, nykyään Pellonpää on vapaa-ajan käytössä. Asuinrakennus on lohkokivelle perustettu hirsirakennus, jonka peruskorjaus on 1990-luvulta. Vuorilaudoituus on tässä yhteydessä uusittu, T-karmeissa ovat 6-ruutuiset ikkunat. Satulakattoinen umpikuisti on rakennettu peruskorjauksen yhteydessä. Pihapiirissä on kookas maalaamaton aittarakennus ja sotien jälkeen rakennettu navettarakennus.

Pellonpää

3. Sinisalo sijaitsee Mustikkavuoren pohjoispuolella, Ouluveden rannalla. Pohjoispuolella kulkee Ouluveden ylittävä Ostolan silta. Päärakennus on 1900-luvun alussa rakennettu, sveitsiläistyylinen asuinrakennus. Se on säilynyt melko hyvin alkuperäisessä asussaan ja tehdyt muutokset ovat luonteivia. Pihapiirin kolmesta ulkorakennuksesta on jäljellä yksi. Talon on tiettävästi rakennuttanut livari Sinisalo ja hänen vaimonsa Emma, noin vuonna 1903. Livari Sinisalo oli Ostolan höyrysaahan koneenhoitaja. Talossa on toiminut Kansallisosakepankki 1930-luvulla. Rakennus oli pahasti rappeutunut 1960-luvun alussa, jolloin se kunnostettiin.

Sinisalo

Rannikko

Peikkola

Peräinen

4. Rannikko sijaitsee Meijeritien varrella, Ouluveden rannalla. Rannikko on vuonna 1902 rakennettu Uotilan asuinrakennus, jossa on pelkistettyjä ns. sveitsiläistyyliä koristeaiheita. Pihapiiriin aitta ja varastorakennus on rakennettu 1920-luvulla, sauna on vuodelta 1938 ja kasvihuoneen huoltorakennus on valmistunut vuonna 1958. Sen jatkeena ollut lasinen kasvihuone on purettu 1970-luvulla. Asuinrakennuksen pitkä sivu rajaa pihapiiriä Meijeritien puolelta. Pihapiiri ulkorakennuksineen jää järven puolelle kaakkoon. Rannikko on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan ja on siten rakennushistoriallisesti arvokas. Rannikko muodostaa kauniin taloparin yhdessä viereisen Sinisalon samankäisen pihapiirin kanssa.

5. Peikkola sijaitsee Mustikkavuoren kaakkoisreunalla, Meijeritien varrella. Pihapiirissä sijaitsevat 1900-luvun alussa rakennettu piirteiltään sveitsiläistyylinen päärakennus, sauna, huvimaja ja aitta-varastorakennus. Myös leikkimökki on 1900-luvun alkupuolelta. Ulkorakennukset sijaitsevat useita metrejä korkeammalla kuin asuinrakennus, koska maasto nousee tontilla voimakkaasti luoteen suuntaan.

Perimätiedon mukaan talon ovat rakennuttaneet veljekset Lönnqvist vuosina 1907-1909. Talossa on asunut Werner Fredrik Lönnqvist perheineen ja nykyään edelleen hänen jälkeläisensä. Lönnqvist suomensi nimensä 1900-luvun alussa Laitakariksi.

Vuonna 1903 Werner Laitakari tuli Ähtäriin vuonna 1898 perustetun Ostolan höyrysaha J.A. Johansson & Emil Lönnqvistin palvelukseen, ensin ylösottajaksi ja sitten työnjohtajaksi. Vuonna 1913 Laitakarista tuli sahayhtiön osakas yhdessä isänsä, veljensä (Kustaa Emil Lönnqvist, myöh. Larja), serkkunsa (J. Sisto) ja J.A. Johanssonin kanssa. Vuonna 1916 yhtiön osakekanta myytiin G.A.Serlachiukselle. Laitakari palasi Ähtäriin takaisin vuonna 1926 kun Ostolan Höyrysaha Oy ostettiin takaisin. Werner Laitakari toimi yhtiön toimitusjohtajana vuoteen 1944 saakka.

Sveitsiläistyylinen päärakennus on säilynyt poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan ja on rakennushistoriallisesti arvokas. Päärakennus on paikakunnalle tyypillinen 1900-luvun alussa rakennettu asuinrakennus, mutta poikkeaa muista tyylipiirteiden puhtauden vuoksi. Kohde on myös pihapiirikokonaisuus.

6.Peräinen on 1920-30-lukujen taitteessa rakennettu asuinrakennus. Talossa on ollut hammaslääkärin vastaanottotilat sekä ammattikoulun asuntola, nykyisin rakennus on asuinkäytössä. Talon erityispiirre on kaunis erkkeri, jonka päällä on parveke.

7. Koivisto on tyypillinen maaseudun pienasumus 1800-luvulta ja seudun ainoita ulkoasunsa säilyttäneitä pienasumuksia, minkä vuoksi se on rakennushistoriallisesti arvokas. Koiviston mäkitupa sijaitsee Mustikkavuoren koillisreunalla, Meijeritien varrella. Pihapiirissä sijaitsee n. vuonna 1880 rakennettu maaseudun pienasumus, puulato 1950-luvulta sekä vuonna 2001 rakennettu saunarakennus. Puuladon vieressä on aikoinaan sijainnut hirsirunkoinen navettarakennus. Kohde on tietävästi Meijeritien vanhin säilynyt asuinrakennus.

Talo on siirretty nykyiselle paikalle Pellonpään tilan mäkituvaksi noin vuonna 1880. Sen rakennuttanut Kustaa Juppo (Töysästä) ja hänen vaimonsa Maria (o.s. Pöyhölä). He ottivat sukunimekseen Koivisto. Kustaa Koivisto oli ammatiltaan rakennusmies. Torppariasetuksen jälkeen 1920-luvun alussa, tila lunastettiin itsenäiseksi. Seuraavana omistajana oli tytär Hanna Koivisto, jonka kerrotaan istuttaneen pihassa kasvavan vanhan kuusen vuonna 1894.

8. Heikkilän kauppa sijaitsee Meijeritien varrella Ouluveden rannalla. Pihapiirissä on entinen Heikkilän sekavarakauppa, kahvilarakennus, leipomorakennus 1900-luvun alusta sekä uusi kauppakiinteistö vuodelta 1955. Kaupparakennus sijaitsee tontilla aivan tien vieressä ja tien suuntaisesti. Leipomorakennus on kaupan takana, rannan puolella ja uusi kaupparakennus vanhan vieressä pohjoispuolella. Paikka on ollut aikoinaan alueen kyläkeskus.

Perimätiedon mukaan Otto Heikkilä on tullut tilalle 1900-luvun alussa. Hän on muuttanut ja uudistanut paikalla sijainneen rakennuksen kauppa- ja asuinrakennukseksi sekä rakentanut uuden leipomorakennuksen. Kauppakiinteistössä on toiminut myös kahvila. Otto Heikkilän jälkeen omistajana oli hänen poikansa Väinö Heikkilä. Leipomo on ollut toiminnassa vuoteen 1961 saakka.

Kohteen 1900-luvun alun tyylliset asuin- ja kaupparakennus sekä leipomorakennus ovat säilyneet historiallisessa asussa ja ovat aikakaudelle tyypillisiä "liikekiinteistöjä", joilla on rakennushistoriallista arvoa. Kauppa- ja leipomotoiminnan vuoksi rakennuksilla on myös taloushistoriallista merkitystä.

9. Tanssilava, sivulla 81.

Koivisto

Heikkilän kauppa

Perännejärven kulttuurimaisemissa, taka-alalla Jaakkolanmäki Vääräkoskella.

Peränne

Perännejärven ympäristö kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltuun Ähtärinreitin kulttuurimaisemaan. Maisemakokonaisuus alkaa Ähtärin Vääräkoskelta ja jatkuu naapurimaakuntaan Virroille Soininkylään asti. Seudun maasto on pienipiirteistä ja korkeussuhteiltaan vaihtelevaa. Soiden ja metsien ympäröimä asutus on keskittynyt vesistöjen rannoille. Maisema-alueen ytimen muodostaa pitkänomainen ja rantaviivaltaan rikkonainen Perännejärvi. Pitkään jatkuneen kaskeamisen seurauksena metsät ovat lehtipuuvaltaisia. Perännejärven ympäristössä on kivikautinen asuinpaikkakeskittymä.

Korkeimmat selänteet (>170-180 m) jäivät vedenkoskemattomiksi, mikä näkyy maisemassa, kun viljellään korkeimpia alueita kuten Kelloperää. Vesi huuhtoi alemmista rinteistä hienoja aineksia, jotka laskeutuivat tasaisemmille alueille. Näin on muodostunut kaksi viljelyvyöhykettä korkeiden mäkien laille ja nykyisten rantojen läheisyyteen. Jääkauden sulamisvedet tekivät myös kylän keskusta arvokkaan harjumuodostuman.

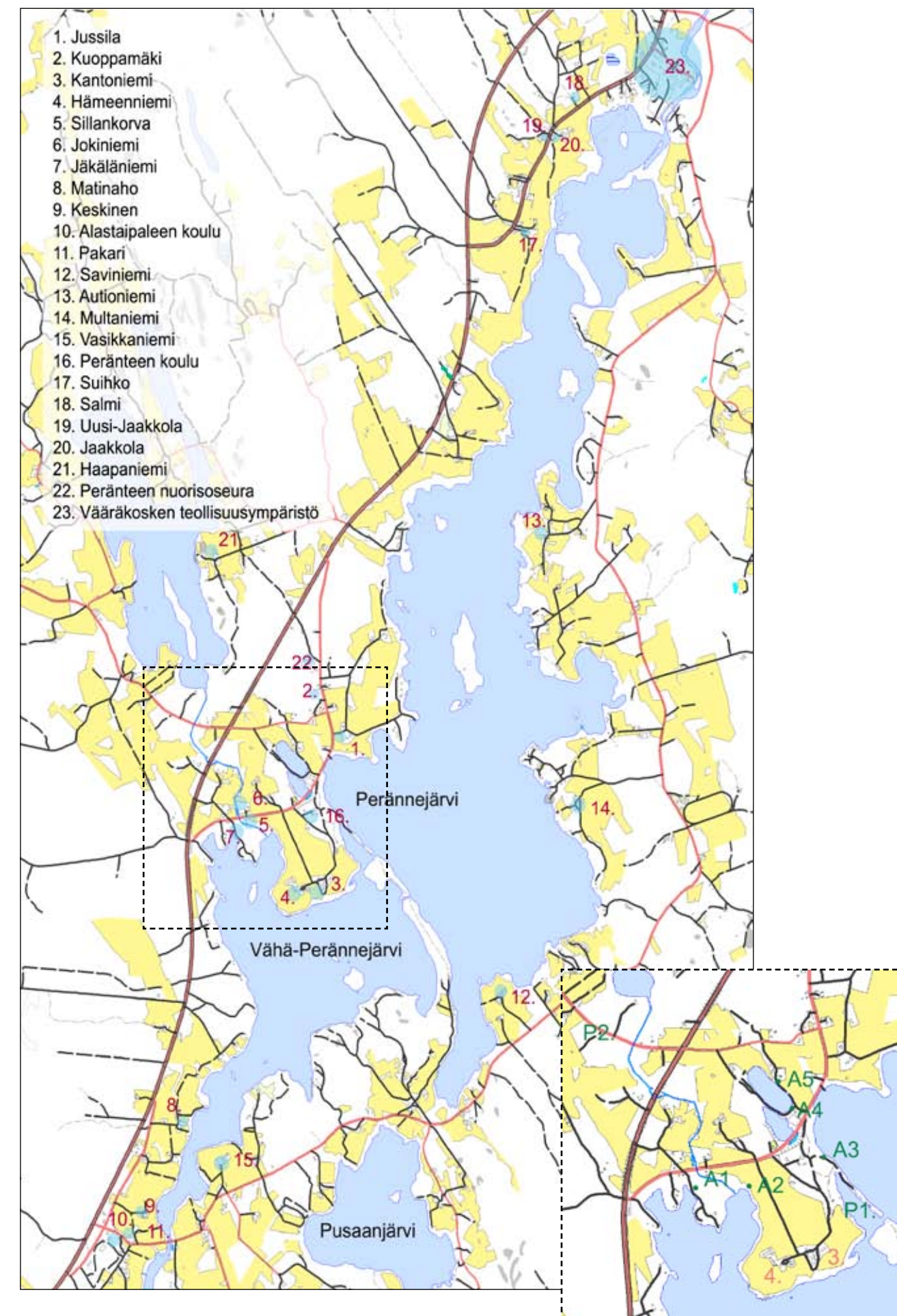
Pellot ovat pienialaisia ja keskittyvät Peränteen rannoille sekä Vähä Haapajärven etelä-, itä- ja koillispuolille. Metsät ulottuvat useissa kohdin rantaan asti ilman erityistä pensasvyöhykettä. Perännejärven pintaa on laskettu 1,2 metriä, jolloin rannat ovat saaneet 5-20 metriä leveän vesijättöalueen. Vesijättömaa on liian markkaa viljeltäväksi ja rannat ovat paikoin vesakoituneet.

Peränteen järvet ovat hallitsevia osia pienipiirteisessä kylämaisemassa. Peränteen länsirannan asutus avautuu Vääräkosken, Peränteen ja Alastaipaleen-

tien varsilta. Uutta Ähtäri-Virrat maantietä ajavalta jäävät alueen erityispiirteet lähes kokematta. Komeita näkymiä tarjoavat mm. Suihkon- ja Jaakkolanmäki, Peränteen kylä, Pakarinjoen ympäristö Alastaipaleella ja Montinniemi.

Vääräkoskella, valtakunnallisesti arvokkaan teollisuusmiljöön laitamilla on vanhoja työläisten asumuksia. Jaakkolan-Suihkon alue on Peränteen edustavinta kylämaisemaa. Maisema avautuu mäkien väliin jäävien peltojen yli Perännejärvelle, pellot ovat viljeltyjä, mäet rakennettuja. Multaniemen-Hautoniemen alueen maasto on kumpuilevaa, rakentaminen sijoittuu kumpareille, näkymiä järvelle avautuu lähinnä etelästä ja pohjoisessa. Peränteen alue on perinteinen asutuksen tiivistymä. Nuorisoseurantalo, mylly, entinen kauppa, posti ja Jussilan kantatalo muodostavat rakennuskannan ytimen. Hämeenniemen alue on Peränteen vanhimpia asuinpaikkoja, jossa pysyvää asutusta on ollut 1500-luvulta lähtien. Pellot ulottuvat rantaan asti ja näkyvät kauas Vähä-Perännejärvelle. Viereisen Särkän metsät kehystävät pelto- ja järvimaiseman. Pusaan-Saviniemen alueella Pusaan rakennuskanta on lähes uusiutunut, pellot osin metsittyviä, näkymät järvelle ovat osin sulkeutuneet. Saviniemen peltoaukio ja rakennuskanta ovat säilyttäneet perinteisen ilmeensä.

Alastaipaleen kylän alue on maisemallinen solmu kohta, josta avautuu komeita näkymiä Pakarinjoen peltomaisemaan ja Vähä-Peränteelle. Alue on Ähtärin vanhimpia asutuskeskittymiä, rakennuskanta on sijoittunut metsänreunaan ja saarekkeiksi kumpareille.

Jussila

Kuoppamäki

Kantoniemi

Poimintoja Peränteen rakennetusta ympäristöstä

1. Jussila mainitaan talona jo 1580. Se on ollut Kangasalan Vääksyn kartanon lampuotitalo, yksi Peränteen vanhimmista tiloista. Tila jaettiin Ruotsin vallan aikaan kahteen osaan, jolloin pihapiirissä oli kaksi asuinrakennusta. Toinen niistä, nykyinen päärakennus, on jäljellä. Rakennus on toiminut myös käräjäsalina. 1800-luvun alkupuolelta olevan maatalon päärakennuksen ulkokuoritus on alkuperäinen, osittain myös ikkunat. Räystäänaluslistoitukset ja kissanpenkit ovat veistetyistä hirrestä. Nurkat on koteloitu, nurkkapilastereita korostaa leveä vaakaponttilaudoitus. Rakennuksen huonejako lienee peräisin 1920-luvulta. Pihapiiri sijaitsee peltojen keskellä, jonne kulkijan johdattelee koivukuja. Pihapiirin eteläpuolella pellot viettävät loivasti Perännejärveen. Pihan itäsiivua rajaa 1940-luvulla rakennettu ulkorakennus. Pihapiiristä on purettu toisen asuinrakennuksen lisäksi navettarakennus.

2. Kuoppamäki sijaitsee Peränteen tien varressa vanhojen talojen ryppäessä. Tilan rakennukset ovat tärkeä osa Peränteen kyläkokonaisuutta. Tilalla on entisen kaupparakennuksen lisäksi sauna (entinen aittarakennus) ja päältä laudoitettu aittarati (kaupan piharakennus). Sauna ja piharakennus rajaavat pihan pohjoissivua. Mansardikattoisen rakennuksen kuistit ja katokset ovat satula- ja pulpettikattoisia, vuoraus on kapeaa viistettyä vaakaponttia, ovi helmiponttilaudoitusta. Kaupan tontti on alkuaan lohkoitettu Ylä-Jussilan maista. Tyylikäs 1920-luvun osuuskaupparakennuksen pihapiiri.

3. Kantoniemi on lohkoitettu 1700-luvulla viereisestä Niemen tilasta. Vanha asuinrakennus on rakennettu 1870-luvulla. Talossa on iso tupa, kaksi kamaria, porstuanperäkamari ja porstua. Alun perin talossa ei ole ollut kuistia. Luultavasti 1900-luvun alussa siihen rakennettiin kaksiovinen kuisti, jossa on sekä paraatiovet että arkiovet. Kuisti on uusittu 1950-luvulla. Lohkokiville perustetun rakennuksen räystäänalusikkunat ovat mahdollisesti alkuperäiset. Räystäänaluslistoitukset ja kissanpenkit on veistetty hirrestä. Pihapiirissä on entisen päärakennuksen lisäksi useita kookkaita maatalousrakennuksia ja uusi asuinrakennus. Pihapiirin ympärillä on peltoa, tila sijaitsee niemessä, järvimaisema aukeaa tilan idän ja eteläpuoleisten peltojen takaa. Yhdessä naapuritalan Hämeenniemen kanssa tilakeskukset muodostavat maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden. Tilalle johtavaa kaartuvaa tietä reunustaa komea koivujen rivistö ja aittarakennuksia, tilaan kuuluu useita inventoituja perinnebiotooppikohteita.

4. Hämeenniemen tila on perustettu 1567 joten se on yksi Ähtärin vanhimmista tiloista. Tila on jaettu 1700-luvulla kahtia, tilasta on myös erotettu myöhemmin viereinen Kantoniemen tila. Päärakennus on rakennettu 1860. Se oli pohjaltaan perinteinen: iso tupa, porstua, porstuanperäkamari sekä nurkkakamari ja etukamari. 1930-luvulla tuvanpuoleiseen päätyyn tehtiin huoneita, kamaripäätyyn vasta 1960-luvulla. Peruskorjauksessa 1960-luvulla uusittiin mm. ikkunat, sisälattiat ja ulkokuoritus sekä purettiin talon uunit. Rakennuksen keltainen ulkokuoritus on 1970-luvun loppupuolelta, alkuaan talo on ollut punamullattu, valkoisin nurkin ja päätykolmioin. Päärakennus, syytinkitupa ja aittarati sekä tallirakennus rajaavat pihapiirin melko suljetuksi kokonaisuudeksi. Tilan ympärillä avautuu peltomaisema, Hämeenniemen pellot viettävät Perännejärveen. Sijainti niemen kärjessä, peltojen ympäröimänä on maisemallisesti merkittävä. Päärakennuksen länsipäädyssä on kuusi-aidalla ympäröity hyötypuutarha-alue. Pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi syytinkitupa (1911), aittarati 1900-luvun alusta, navetta 1800-luvun lopusta, tallirakennus luultavasti vuosisadan alkuvuosikymmeniltä sekä syrjemmällä aitat 1800-luvun puolivälistä sekä uudempia maatalousrakennuksia. Hämeenniemi on vaikuttava koristetarhan ympäröimä vanha pihapiiri. Kuvassa ylinä puistomaisen pihapiirin kehystämä syytinkitupa, 1800-puoliväliä edustavat aittarakennukset pihapiirin ulkopuolella ja alinna aittarati.

Hämeenniemen syytinkitupa

Hämeenniemen aittoja

Hämeenniemen aittarati

Sillankorva

5. Sillankorva on 1900-luvun alussa rakennettu entinen pientilan päärakennus. Asuinrakennus on suurelta osin säilyttänyt alkuperäisen luonteensa, ikkunat ovat alkuperäiset ja erityisesti moniruutuinen koristeellinen päätyikkuna kiinnittää ohikulkijan huomion. Pihapiiriä rajaa luonnonpuro. Pihapiiri on ollut suljetumpi, mutta syytinkituvan ja puuvajan purkaminen on lisännyt avaruutta, myös vanha sauna on jo purettu.

6. Jokiniemi, entinen pientilan päärakennus on rakennettu n. 1910. Ikkunat ovat alkuperäiset, katon konsolit koristeveistetyt, päädyn ikkuna on koristeellinen. Pihapiiriin kuuluvat samaan tyyliin rakennetut päärakennus ja aittarakennus sekä uudempia rakennuksia. Rakennusryhmä on melko näkyvällä paikalla, metsä taustanaan.

7. Jäkäläniemi on pienasumus vuosisadan alusta. Tila on erotettu 1922 Niemen tilasta. Syytinkitupa on valmistunut 1924, taloon on tehty vain vähäisiä muutoksia. Pihapiirissä on syytinkituvan lisäksi uudempi asuinrakennus, lautarakenteinen navetta ja sauna sekä vanha aitta vuodelta 1894 ja Peränteentien varressa oleva riihirakennus 1800-luvun lopulta. Piha on kolmelta sivulta rajattu, pohjoissivulta pihaan johtaa ajotie. Jäkäläniemen rihi on kuvassa sivulla 53.

8. Matinaho on kruununtorppa ja perustettu 1849 ja lunastettu omaksi 1861. Päärakennus on 1860-luvulta. 1920-luvulla se on toiminut kestikievarina, joka oli etappi Ähtärin Pellonpään kievarin ja Soininkylän kievarin välissä. Suurelta osin alkuperäisenä säilynyttä, Vähä-Peränteelle viettävällä selänteiden harjalla sijaitsevaa kieverirakennusta kunnostetaan perinteitä kunnioittaen. Pihapiiriin kuuluneet hirsirunkoinen navettarakennus, aittarakennus sekä talli-liiterirakennus ovat jo hävinneet.

Jokiniemi

Matinahan eteläpääty

Matinaho

9. Keskinen tila on lohottu isonjaon aikana Vasikkaniemestä. Päärakennus on vuodelta 1839. Räystääänalusikkunat ovat alkuperäiset, muut ikkunat on uusittu alkuperäisen mallisiksi, nurkat koteloitu ja räystääänaluset veistetty hirrestä. Tilalla on pidetty 1900-luvun alussa koulua. Keskinen on eheä suljettu pihapiiri peltoaukean keskellä ja maisemallisesti merkittävä, vanha kantatila.

Keskinen

10. Alastaipaleen koulu on rakennettu vuonna 1926. Sen leveissä vaakalaudoitetuissa nurkkakoteloineissa on nähtävissä vaikutteita uusklassismista. Symmetria, kolmiomainen koristeaihe ja veistokoriste keskimmaisten ikkunoiden yläpuolella kiinnittävät huomion julkisivussa. Perustus on hakattua kiveä, satula- ja aumakatto kattaa rakennusta. Pihapiirissä on lisäksi uudempi koulurakennus ja varastorakennus. Vanha Virtaintie kulkee sivuitse. Uudemmassa rakennuksessa toimii kehitysvammaisten työtupa "Tilikkutupa", ja vanha koulurakennus on kansalaisopiston ja kyläseuran käytössä. Kouluympäristö on kyläkuvassa ja kouluhistoriallisesti merkittävä.

Alastaipaleen koulu

11. Pakari on Ähtärin vanhimpia tiloja, n. vuodelta 1556. Pakarin pihapiiri on maisemallisesti arvokas kohde, vaikka vanha päärakennus on jo purettu. Pihapiiriin muodostavat nykyään uudehko punatiilinen asuinrakennus, vanha syytinkitupa 1830-luvulta ja navetta ja aitta-tallirakennus 1900-luvun alusta. Rakennukset muodostavat kauniin umpipihaan. Pihapiiri sijaitsee varsin keskeisesti ja on siten merkittävä Alastaipaleen kyläkuvassa. Vanha sauna, lammasnavetta ja rihi sijaitsevat pihapiiriin ulkopuolella. Syytinkituvan katto on seudulla melko harvinainen mansardikatto, jossa on frontoni.

Pakarin syytinkitupa

Ilmakuva Saviniemestä

Saviniemi

Autioniemen aittarivi

Multaniemi

12. Saviniemen tila on kruununtorppa vuodelta 1789 ja on ollut Saviniemen suvulla 1700-luvulta asti. Pihapiiriä hallitsee vanha, kaksikerroksinen päärakennus, joka on rakennettu 1872. Pihapiirissä on entisen päärakennuksen lisäksi 1930-luvulla rakennettu sytyntikitupa, makuuaitta 1910-luvulta sekä 1800-1900-lukujen vaihteessa rakennettu kivinavetta. Varsinaisen pihapiirin ulkopuolella on uusi asuinrakennus, kuivaaja 1930-luvulta sekä rannassa vilja-aitta 1800-luvun lopulta. Pihapiiri on edustava ja henkii 1900-luvun alun tunnelmaa. Maisemallisesti Saviniemi on merkittävä.

13. Autioniemen tila on lohokottu Sipilästä 1800-luvun alkupuolella. Tilan vanhoista rakennuksista on jäljellä enää kolme aittaa, tilan muu rakennuskanta on uudistunut voimakkaasti. Maisemallisesti tilakeskus sijaitsee näkyvällä paikalla.

Autioniemen kolmen aitan rivi on siirretty nykyiselle paikalle pihapiirin pohjoispuolelle, siirtoajankohdasta ei ole tiedossa. Aitat ovat vilja-aittoja, ja rakennettu 1800-luvulla. Keskimmäinen, ryhmän vanhin aitta on tyypiltään otsa-aitta. Posket ulottuvat alas asti ja poskien ylimmät hirret ovat ylöspäin ulkonevat. Hirsikehikossa on lohenpyrstösälvos ja aitan takaseinässä pieni luukku. Vasemmalla olevassa aitassa on tasanurkkasalvos, ylimmäisten nurkkahirsien päät on veistetty kaltevuuden mukaisesti hiukan kaartuen. Aitan edustalla on vanha laakakiviporras. Oikeanpuoleisen otsa-aitan posket ulottuvat alas asti, poskien ylimmät hirret ovat ylöspäin ulkonevat, salvestyyppinä siinäkin tasanurkka.

14. Multaniemen talo mainitaan ensi kerran 1766. Pohjalaismallinen päärakennus on mahdollisesti 1700-luvulta. Kuisti on ollut korkea pariovellinen kuisti, joka on muutettu 1950-luvulla matalaksi avokuisti,

Vasikkaniemi

tiksi, samalla tupaa on pienennetty neliöksi. Multaniemen följarit ja nurkat on koteloitu koverin laudoin. Tie kulkee pihapiirin läpi. Idässä aukeaa peltomaisema, joka loppuu läheiseen metsänrajaan, lännessä on myös peltoa, järvi siintää rantapuiden takaa. Pihassa on lisäksi 1800-1900-lukujen taitteessa rakennettu rihi, 1900-luvun alun aittarivi ja navetta ja sauna 1950-luvulta.

15. Vasikkaniemi on toinen Pakarinjoen vastakkaisella puolella olleista taloista, Vasikka-Pakari. Tila on ollut olemassa jo 1567. Isojaon jälkeen talon silloinen asuinrakennus siirrettiin nykyiselle paikalleen ja sai nimensä uuden paikan mukaan. Vasikkaniemen pihapiiri sijaitsee avonaisella niemellä maisemallisesti kauniilla paikalla. Päärakennus erottuu kauas. Päädyssä olleen renkituvan takia rakennus on poikkeuksellisen suuri. Päärakennuksen arvioidaan olevan 1700-luvun alusta. Rakennus on kokenut muutoksia, rakennuksen ikkunat uusittiin 1960-70-luvuilla. Päätykolmiossa rakennuksen länsipuolella

on jäljellä alkuperäinen ikkuna, samoin räystäänsalussikkunat ovat vanhoja. Pitkänurkat on koteloitu koverin laudoin. Päädyt ovat ulospäin levenevät, katolla on alkuperäinen vellikello. Talossa oli sota-aikana venäläisvankeja työssä, venäläisiä asui myös linnonitusaikana talossa. Pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi vanha kivinavetta, tallirakennus sekä aittarakennus 1700-luvulta. Pihapiirin ulkopuolella on 1800-luvulla rakennettu rihi ja uusi, suurikokoinen konesuoja.

16. Peränteen koulu, sivulla 77

17. Suihko on yksi Ähtärin vanhimmista tiloista, asukkaat ovat tulleet sinne ilmeisesti Savosta vuonna 1556. Suihkon tilan pihapiiri on suljettu, perinteinen ison talon pihapiiri. Tilan entinen päärakennus oli suuri pohjalaismallinen talo (kuva alhaalla oikealla), nykyistä vuodelta 1926 olevaa (kuvassa alhaalla vasemmalla) kaksikuistista kartanomaista päärakennusta ympäröi näyttävä puutarha. Pihapiiriä rajaa

Suihko

Salmi

Uusi-Jaakkola

Jaakkola

etelässä syytinkitupa, jossa kesiiään viettävät Järnefeltit asustelivat 1890-luvun alkupuolen kesinä. Talossa on toiminut myös kiertokoulu. Pihan sisääntulotien vartta rajaa talli-navettarakennus 1800-luvun lopusta (kuva sivulla 52). Pohjoissivua rajaa 1900-luvun alussa rakennettu aittarakennus. Etäämpänä pihapiiristä on kolmen harmaan pikkuaitan rivistö (kuvaus sivulla 50) ja entinen savusauna. Syytinkituvan takana on vanha korkea vilja-aitta 1800-luvun loppupuolelta. Suihkon pihapiiri on maisemallisesti merkittävä.

18. Salmen pihapiiri Vääräkoskentien länsipuolella on näkyvällä paikalla ja tärkeä kiintopiste peltojen halkomassa maisemassa. Päärakennuksen lisäksi pihapiirissä on navetta-heinälatorakennus (1899, 1938). Tila on lohkottu Uusi-Jaakkolasta, päärakennus on tehty Uusi-Jaakkolan vanhan riihen hirsistä. Ikkunat ovat alkuperäiset, kattotuolien päät koristeellisesti veistetyt, nurkkakivien välissä on pystylaudoitus.

19. Uusi-Jaakkola on lohkottu Jaakkolasta. Tilan sijainti Jaakkolanmäellä on maisemallisesti keskeinen. Rakennukset rajaavat pihapiiriä lukuun ottamatta eteläisivua, joka on avoin. Pihapiirissä on vanhaa puustoa, mm. lehmuksia. Vuodelta 1898 oleva, ulkoasultaan kartanotyyppinen maatilan päärakennus on ollut alkuaan keltamullattu, nykyään vihertäväksi maalattu. Päärakennus on seudulle tyypillinen. Useat hyvin säilyneet vanhat rakennukset nostavat pihapiirin arvoa. Talossa on 1800-luvun puolella asunut kenraalikuvernööri Bobrikovin ampunut Eugen Schauman. Pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi 1800-luvun puolivälin makuuaitta, 1800-luvun lopun vilja-aitta ja vuosisadan vaihteen venevaja, 1900-luvun alussa rakennettu vilja/vaate/lihapuoti ja maakellari 1910-luvulta.

20. Jaakkolan päärakennus on 1800-luvun alkupuolelta. Talossa on toiminut kieväri 1800-luvun puolivälin jälkeen, jonka takia rakennukseen on tehty laajennus ja talon järven puoleiseen pätyyn tupa. 1960-luvulla rakennuksen tienpuoleisesta päädyistä purettiin 5-6 metriä pois. Pihapiirissä on vanhan maatilan päärakennuksen lisäksi uusi asuinrakennus ja kaksi vanhaa aittaa. Erityispiirteenä mainittakoon itäpäädyn vaakaponttilaudoitus, jossa on koristeellinen alareuna.

21. Haapaniemi, katso sivu 67

22. Peränteen nuorisoseura, Metsälä katso sivu 80

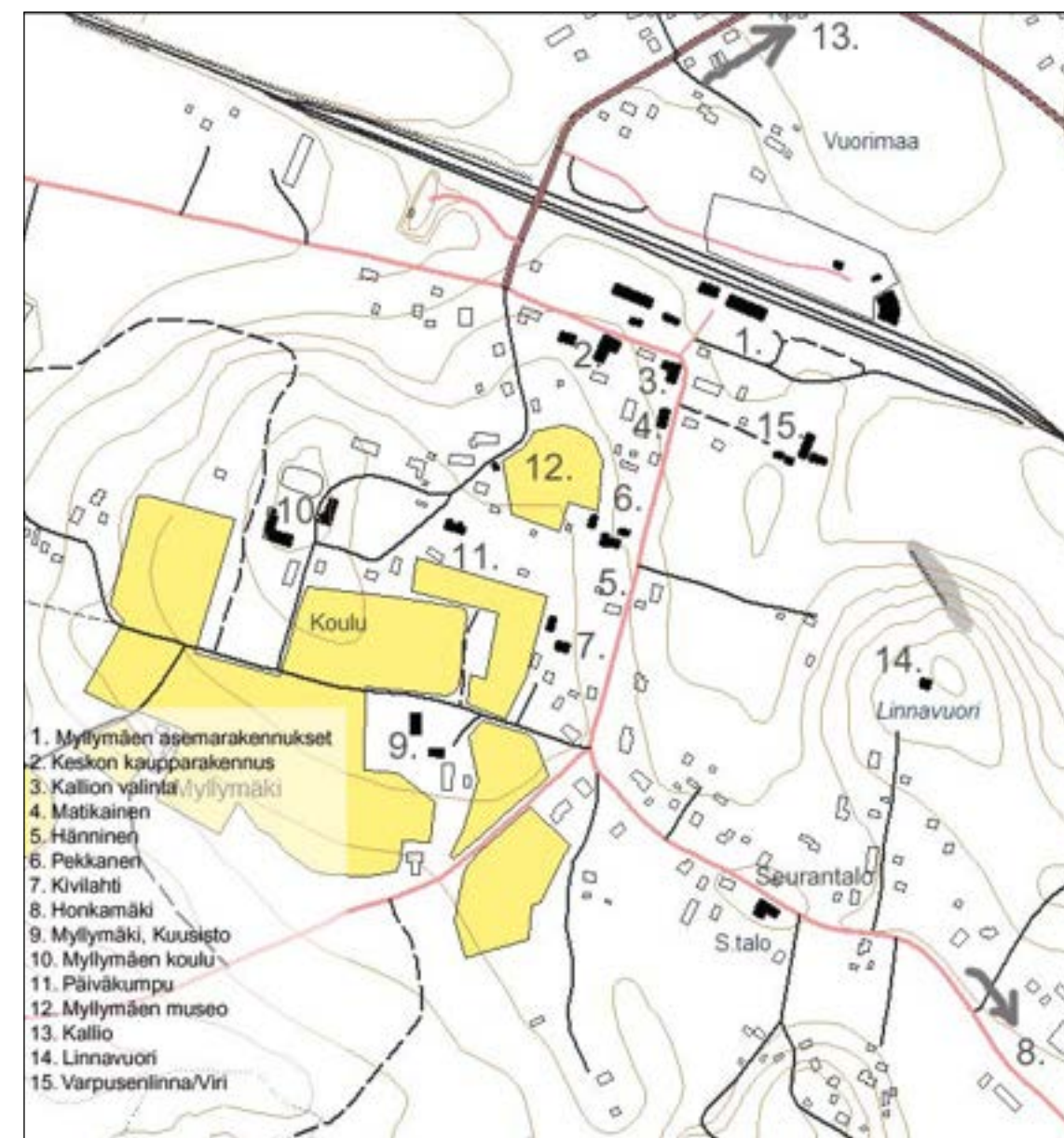
23. Vääräkosken teollisuusympäristö, katso sivut 73-74

Myllymäki

Myllymäki on 1800-1900-luvun vaihteen vilkkaan asematoiminnan ja alueellisen tukkukaupan myötä syntynyt kyläkeskus. Nimensä kylä on saanut Moksun rälssitilaan kuuluneen Myllymäen rälssitorpan mukaan. Talon nimi viitanee vesimyllyyn, joka on toiminut Myllymäen juurella virtaavassa Myllypurossa. Jo 1700-luvulla Myllymäen talon ohitse kulki ratsupolku Jyväskylästä Alavudelle. Polku levennettiin 1795 mennessä pitäjäntieksi. Näin yhteys kirkolle parani ja mahdollisti säännöllisen postinkuljetuksen sekä toi kieverilaitoksen Myllymäelle, Myllymäen taloon. Kyläkeskus on rakentunut ns. ala- ja yläkylään, ensin mäen ympärille yläkylään ja vuosien mittaan laajentuen alakylän puolelle.

Kylätaajamassa maisemaa hallitsevat yläkylän metsäinen Linnavuori sekä koulun mäki ja sen ympärillä levittyvät metsien rajaamat peltoalueet. Asemaympäristölle ja yläkylälle on leimallista rehevä puistomaisuus. Alakylää hallitsee syvän Kalliolammen länsipuolella kohoava rinnet metsä, muutoin alakylän maisema on tasainen. Kylärakennetta selvästi rajaava tekijä on kylän läpi kulkeva rautatie. Yläkylän puolella kylätaajamasta erillään on Moksunjärvi, johon laskee kylätaajaman länsiosan läpi Myllypuro.

Myllymäen kehittymisen kannalta ratkaisevaa oli Vaasa-Alavus-Tampere-radan linjaaminen Myllymäen kautta ja välipysähdyspaikan rakentaminen Mylly-

mäelle vuosina 1881-1882. Myllymäen asemarakennukset olivat varustetasoltaan ja kooltaan aikanaan huomattavia. Rautatie oli 1900-luvun alkukymmeniä alueen huomattavin työllistäjä. Aseman merkitys väheni kuitenkin junien nopeuksien kasvaessa.

Rautatien ansiosta Myllymäellä alkoi vilkas ja alueellisesti merkittävä kauppatavaran välitys- ja tukkuliiketoiminta. **Myllymäen Kesko** oli ainoa maaseudulla merkittävässä mittakaavassa toiminut tukkuliike. Se toimitti tavaroita laajalti elintarvike-, rauta-, ja kone-, tekstiili- ja asusteosastoiltaan maakunnan kauppoihin. Kun yritys muutti Seinäjoelle vuonna 1965, Myllymäelle jäivät tukkuliikkeen isot tilat: Finnilä varastorakennuksineen. Keskon kaupparakennukseen Viljo Kallio perusti kauppaliikkeen 1960-luvun puolivälissä, kauppaja Myllymäellä oli tuolloin 12. Rakennus on pitäjän vanhin yhtäjaksoisesti kauppana toiminut kiinteistö. Kallion kauppa on nykyään yläkylän ainoa toimiva kauppaliike.

Myllymäellä perustettiin myös **Ähtärin Kuluttajain Osuusliikkeen** Myllymäen myymälä Pohjanto vuonna 1917. Sen toiminta lakkasi 1940-luvun lopulla ja tiloissa toimi myöhemmin kenkäkauppa ja kampaamo. Ähtärin Säästöpankin Myllymäen konttori aloitti toimintansa tässä kiinteistössä 1960-luvun lopulla. Lisäksi kiinteistössä on toiminut useita liikeyrityksiä, kuten kahvila, pyöräkorjaamo, huonekalu- ja rautatavarakauppa.

Rakennettu ympäristö Myllymäen taajamassa erottuu tyylillisesti ja tiivydeltään osa-alueittain. Koulunmäen lähiympäristö on maaseutumaista, harvaan rakennettua ja peltoalueisiin rajautunutta. Asemanseutu Nousunlahdentien risteykseen asti edustaa komeinta rakentamistapaa ja kylän vaurauteen liittyvää ajanjaksoa. Asemarakennus ja muut asemaan liittyvät rakennukset ovat osa valtakunnallisesti merkittävää luokiteltua rakennettua ympäristöä. Komeiden liikerakennusten rivistö edustaa ajanjaksoa, jolloin Myllymäki oli merkittävä kauppatavaran väli-

Keskon rakennus, entinen Finnilän kauppakartano

tys- ja tukkuliiketoiminnan keskus. Tienvarsi on osittain tiiviisti rakennettu. Myös asuntojen yhteydessä on ollut liiketiloja. Tiivis rakentaminen jatkuu vanhan Saarijärventien varrella, mutta ympäristö muuttuu pienimittakaavaisemmaksi ja rakentaminen harvennee siirryttäessä varsinaisesta kyläkeskuksesta kauemmaksi. Koululle johtava, tasoristeyksestä suoraan jatkuva tieosuus edustaa eniten perinteestä poikkeavaa rakentamistapaa tasakattoisine omakotitaloineen ja rivitaloineen, samoin alakylän risteysalueen rakentaminen poikkeaa alueen perinteisestä rakentamisesta. Oikarinsuoran varressa on pensasaitojen rajaamaa, väljää jälleenrakennuskauden rakennuskantaa.

1. Myllymäen asemaympäristö, katso sivut 60-61

2. Keskon rakennus, entinen **Finnilän kauppakartano**, on rakennettu v. 1900 ja laajennettu 1910. Rakennuksessa on sijainnut tukku- ja vähittäisliikkeen konttori, ruokasali, johtajan asuinitilat, poikamiesvirkailijoiden tilat yläkerrassa, vähittäiskauppa ja varastohuoneita. Suurikokoinen liike- ja asuinrakennus on Asematiessä kiinni. Rakennuksen ikkunat ovat T-malliset, ulkovuoraus on vyöhykejakoinen, rakennuksessa on useita sisäänkäyntejä. Rakennuksen ympärillä on ollut erityisen kaunis puutarha ja syvä pihakaivo. Kaivo rakenteineen on jäljellä, puutarha on hävinnyt. Pihapiirissä on lisäksi ollut pitkät makasiinirivit, jotka on purettu. Ns. kopestupa, jossa hevosmiehet yöpyivät, paloi 70-luvulla. Kopestuvassa toimi mm. Myllymäen ensimmäinen puhelinkeskus ja Kansallis-Osake-Pankki pankkitoimintoineen. Pihapiirin jäljellä olevaa rakennuskantaa ovat kuntoaan heikentynyt ulkorakennus ja sementtitiilinen, aumakattoinen autotallirakennus. Kookas Keskon rakennus on kyläkuvan kannalta merkittävä ja tärkeä osa Myllymäen historiaa. Nykykunnossaan se on uhanalainen, mistä syystä kaikki toimet sen turvaamiseksi ovat toivottavia.

Keskon rakennus

Kallion kaupparakennus on säilyttänyt Palkkikankaan tien puoleisella julkisivulla alkuperäiset piirteensä. Liikerakennusta on uudistettu eri vaiheissa, julkisivu Asematien puolella on uudistettu 1950-luvulla ajan henkeen.

3. Kallion Valinta edustaa 1900-luvun alkupuolen liike-asuinrakennuskantaa. Kiinteistössä on harjoitettu liiketoimintaa yhtäjaksoisesti pisimpään Ähtärissä. Kauppias Johansson aloitti liiketoiminnan paikalla vuonna 1881 rakentaen tontille ensimmäisen asuinrakennuksen ja varastorakennuksia. Nykyinen kaupparakennus rakennettiin vuonna 1911. Käynti liikerakennukseen oli rakennuksen kulmasta. Johtajan asunto oli alakerrassa ja konttoristit ja kauppa-apulaiset yläkerrassa. Kiinteistö siirtyi Myllymäen Kauppa Osakeyhtiölle 1919 ja Kallion suvulle 1975. Liikerakennusta on uudistettu eri vaiheissa, nykyasu Asematien puolella on uudistettu 1940-1950-luvulla ajan henkeen. Nousunlahdentien puoli ja pihanpuoli on edelleen 1900-luvun alkupuolen asussa.

Matikainen

4. Matikainen. Paikalla on ollut liiketoimintaa vuodesta 1886, ensin makasiinialtoja, joita 1891 kauppias Matikaisen toimesta laajennettiin. Vuonna 1898 kiinteistö siirtyi Finnilälle, tiloissa asui Finnilän henkilökuntaa ja vuokralaisia. Finnilä myös rakennutti vuonna 1927 uuden asuinrakennuksen, jossa oli kolme huoneistoa henkilökunnalle. Nousunlahden tien varressa oleva liike-asuinrakennus on säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä, Ikkunat ovat T-malliset, vuoraus vyöhykejakoinen ja satulakaton on pieniä kattofrontoneja. Pihapiirin takaosassa on myös uudehko omakotitalo.

5. Hänninen. Tontilla on sijainnut Hännisen vanhempi vuonna 1883 rakennettu talo. Nykyinen asuinrakennus on vuodelta 1893. Rakennus siirtyi Ähtärin kuluttajain osuusliikkeelle 1900-luvun alussa, 1920-luvulla liikerakennusta laajennettiin, myymäläsiipi rakentui Myllymäen raitin (Palkkikankaantien) varteen. Tämä liikeosa rakennuksesta on nykyisten omistajien aikana purettu. Kiinteistöön ovat liittyneet nyt jo puretut isot makasiini- ja tallirakennukset tien vastakkaisella puolella.

Hänninen

Pekkanen

6. Pekkanen edustaa Nousunlahdentien rakennuskannan vanhinta osaa. Päärakennusta on rakennettu vaiheittain: ydinosa on pystytetty vuonna 1905 ja rakennuksen siirryttyä 1918 kauppias Joel Pekkasen omistukseen on siinä tehty laajennus- ja muutostöitä. Päärakennus seisoo pääosin lohkokiviperustalla, lyhytnurkkaisen hirsirakennuksen ikkunat ovat T-malliset ja koristelistoin kehystetyt, kuistit umpinaiset. Puutarhan rajaamassa rinteessä on tiilikatteinen saunarakennus ja lautarakenteinen 2-kerroksinen varastoaitta koristeellisine kaiteineen.

Kivilahti

7. Kivilahti. Asuinrakennus on rakennettu vaiheittain 1912-1938 välisenä aikana ja peruskorjattu 90-luvun lopulla. Aumakattoisen rakennuksen kookas kuisti hallitsee sisääntuloa, kuisti edustaa 30-luvun kerrostumaa. Asuinrakennuksen nurkat on korostettu vaakalistoituksella, Tikkunat on uusittu alkuperäisen mallisiksi, vuorilistat ovat puunoppakoristeiset. Tilan savusauna vuodelta 1878 on Ähtärin vanhimpia ja Oskari Kivilahden rakennuttama. Ulkorakennus sijaitsee poikittain asuinrakennukseen, rakennusryhmää ympäröi näyttävä puutarha. Pihapiiriä rajaava puusto ja tien varressa komeat puut korostavat muodostavat kiinnostavan maisematilan ja maamerkin Nousunlahdentiellä.

Honkamäki

8. Honkamäki on lohkottu Väkyn tilasta. Päärakennus on rakennettu 1870-luvulla ja peruskorjattu 1980-luvulla. Päärakennus seisoo lohkokiviperustalla, leveä vaakalaudoitus suojaa seiniä ja kuusiruutuisia ikkunoita kehystävät vuorilaudat, kuten leveä ylälista, ovat alueelle tyypillisiä.

Hienoa kivityötä edustava lohkokivinavetta on säännöllistä lohkokiveä tasakertaan, kivi myötäilee kauniisti myös ikkunan yläkaarta, rakennusryhmään kuuluvat lisäksi hirsirunkoinen piharakennus, jonka ikkunat ovat T-mallia, aitta, liiteri, lohkokivikellari ja riihirakennus. Pihapiiri on puutarhan ympäröimä ja muodostaa vastapäisen tilakeskuksen ja viljeltyjen alueiden kanssa eheän maisemakokonaisuuden.

Päiväkumpu

9. Myllymäki, Kuusisto. Paikalla on sijainnut Moksun rälssitilan vuodelta 1764 oleva Myllymäen torppa (entinen Haapamäen torppa). Tila siirtyessä vuonna 1936 Jussi ja Eeva Härköselä, vanhat Nousunlahden ja Palkkipieräntien risteyksessä olleet asuin- ja talousrakennukset purettiin. Jussi ja Katri Kuusiston jälkeen rakennusta vuokrattiin. Rakennus on ollut pitkään tyhjiällä. Nykyinen päärakennus ja ulkorakennukset ovat 1930-luvun loppupuolelta. Asuinrakennus on säilyttänyt aikakautensa piirteet, komeaa pääkuistia kannattelevat näyttävät pylväät, ulko-ovi on kaksiosainen. 6-ruutuiset ikkunat ovat säilyneet alkuperäisinä, tiilikatolla on pikkufrontoneja. Aittarakennus sijaitsee poikittain asuinrakennukseen; siinä on sisäänvedetty sola, lautarunko on verhottu pysty-laudoituksella peiterimoin, päädyssä asuinhuoneet ja umpikuisti. Pihapiirissä on lisäksi sementtitiilinen navettarakennus.

10. Myllymäen koulu katso sivu 76

11. Päiväkummun vanhin osa on vuodelta 1910,. Rakennusta laajennettiin sen siirryttyä 1923 maanmittausinsinööri Mölsän perheen omistukseen. Rouva piti tiloissa matkustajakotia ja taloon tarvittiin kaksi sisäänkäyntiä. Rakennusta kattaa hallitseva mansardikatto. Runko on tasakertaan hirttä, se on vuoraa-maton ja lyhytnurkkainen. Ikkunat ovat T-malliset, ylhäällä moniruutuiset.

12. Myllymäen museo on Myllymäen kylän vanhin rakennus, jonka Topias Pohjola rakensi 1845. Myllymäen kylätoimikunta kunnosti aittarakennuksen 1980-luvulla tilapäismuseoksi. Korkeaotsallinen aittarakennus on maalaamaton, astinkivinä edustalla Myllymäen aseman pumppuhuoneen astinkivet.

13. Kallio. Ensimmäinen maininta Kalliolammen Kallion torpasta on vuodelta 1852. Vuodesta 1880 lähtien tilaa asui torpparina Korsumäestä lähtöisin oleva Kaarle Abrahaminpoika, nykyisten omistajien isoisä. Kaarlen vanhin poika, Kaarle Valentin eli Kalle Kallio, lunasti torpan vuonna 1912 Ostolan Höyry-

Kallio

sahalta, jonka omistukseen torpan kantatilan, Kalliolammen, maat olivat siirtyneet.

Nykyinen päärakennus nousi vanhan viereen 1916-17. Sitä laajennettiin pohjoispäästään kymmenkunta vuotta myöhemmin, jolloin vanha torpan rakennus purettiin pois. Nykyinen ulkorakennus eläinsuojineen, aittoineen, puu- ja rekivajoineen sekä saunoineen on valmistunut samoihin aikoihin, 1927. Tuolloin myös vanhat talousrakennukset purettiin pois.

Paitsi maa- ja metsätaloutta, tilalla harjoitettiin myös mm. tiilien ja päreiden valmistusta, sekä viljan kuivausta ulkopuolisille. Kalle Kallio ajoi ja lastasi puutavaraa Myllymäen asemalla hevosellaan ja toimi vuodesta 1921 ensin kunnallisena ja sitten, vuodesta 1927 alkaen, valtiollisena vanginkuljettajana aina 1930-luvun lopulle. Vanginkuljettajan tehtävänä oli huolehtia vankien kuljettamisesta Karstulan ja Saarijärven käräjille ja Vaasan linnaan tuomittujen palauttamisesta takaisin junassa. Tehtävän hoitamista varten taloon oli asuinrakennuksen eteläpään huoneeseen rakennettu viisi vankiselliä. Kun vankien kuljetus ja tilapäinen säilytys lakkasivat, sellit purettiin eikä niistä enää näy jälkiä rakennuksessa.

Ryhdykäs, hirsirunkoinen asuinrakennus seisoo lohkokivillä. Satulakattoa kattaa komea saumapeltikate, jossa on säilytetty jalkarännit. Myös piiput ovat säilyttäneet alkuperäisen muotonsa. Vyöhykkeistä ulkovuorausta on korostettu värityksellä ja tehosteltoin. T-malliset ikkunat ovat alkuperäisen malliset, vain kapeissa yläikkunoissa on pieniä muutoksia. Suurikokoinen ulkorakennus on hirsi- ja osin sementtitiilirakenteinen, osin auma- ja satulakattoinen. Kokonaisuus on eheä, alkuperäiset piirteensä hienovaraisessa kunnostuksessa komeasti säilyttänyt. Hoidetussa pihapiirissä aistii puutarhanhoidon pitkät perinteet, ja poikkeuksellisen komea sijainti mäen laella, Kalliolammen yläpuolella, tekee kohteesta erityisen. Kallion tila on nykyään omistajasuvun vapaa-ajan ympäristö.

Linnavuoren huvimaja

14. Linnavuoresta muodostui kokoontumispaikka Myllymäen asema- ja kauppakylän muodostuttua. Siitä tuli kylän kesäinen kokoontumis- ja juhlapaikka, johon 1892 rakennettiin soitto- ja tanssilava ja kahvilarakennus. Alue on kunnostettu kyläläisten voimin. Vanha huvimaja on korjaustoimissa säilyttänyt alkuperäiset piirteensä.

15. Viri/Varpusenlinnan ns. ylätupa. Virin asuinrakennuksen vanhin osa rakennettiin 1880-luvulla ja asuinrakennusta laajennettiin kauppias Wiikin toimesta 1894. Alue oli ns. reservipaikka, johon kokoonnuttiin 1800-luvun lopulla sotaväen arvannostoon. Tilaisuudessa kukin nuorimies nosti arvan, jonka perusteella sitten joutui sotaväkeen tai siitä vapautettiin. Näissä tiloissa kauppias C. Finnilä aloitti toimintansa Myllymäellä. Tiloja on käytetty vuokratiloina mm. venäläisten topografien ryhmä majoittui 1910-luvulla, kasakkaryhmän majoituspaikkana valitustöiden aikana 1915-16. 1920-luvulla tiloissa toimi Myllymäen kansakoulun alakoulu ja 1925 Väärikkalan autokoulu. Aitoissa oli pikkukauppoja ja asuintiloja.

Kunnoltaan heikentynyt asuinrakennus seisoo lohkokiviperustalla. Kapearunkoisen rakennuksen erikoisuus on kaksi erillistä kuisti: toinen on puolipyöreä lautakuisti (kuvassa), toinen on satulakattoinen ja luultavasti iältään vanhempi. Pihapiirissä on lisäksi kaksi erillistä hirsirakenteista ulkorakennusta, joista toisessa on ollut molemmissa päissä asuintiloja. Kiinteistölle johtavan tien varressa on talous- ja liikerakennus. Tämä lyhytnurkkainen hirsirakennus on vuoraamaton, sitä kattava huopakate ja välikatot ovat kunnoltaan heikentyneet ja rakennus siten uhanalainen. Arviolta 1950-60-luvulla on tehty muutoksia ovat oven yläpuolella oleva katos sekä ikkunat ja ovi. Rakennuksen listoitus on vanha ja alueelle tyypillinen.

➤ Lue lisää Myllymäen talosta, sen omistajista ja elämästä talossa on artikkeli Ähtäri Seuran julkaisussa Ympyriäinen 10, s.28-29).

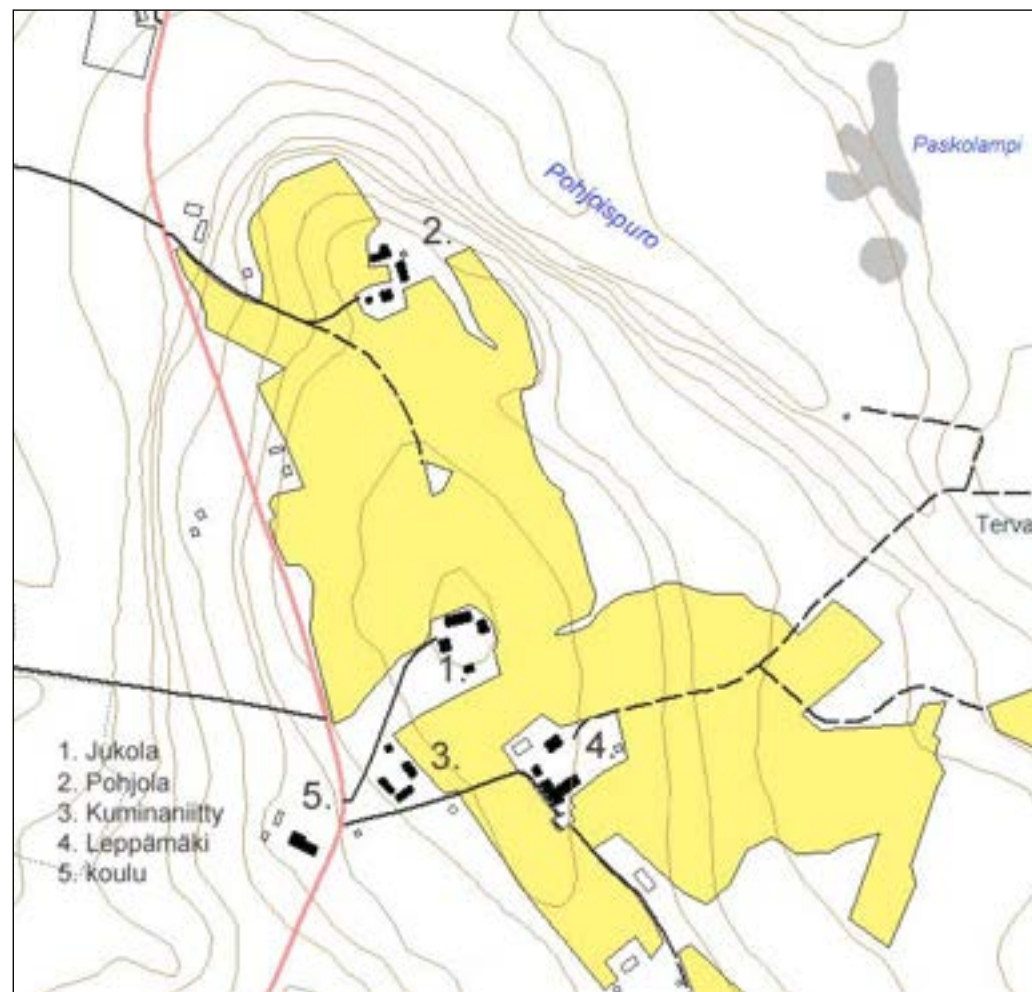

Viri/Varpusenlinnan ns. ylätuvan kuisti

Rämälä

Jukola

Rämälän maisemissa, taka-alalla Pohjolan pihapiiri

Ähtärin itäpuolella laajojen metsien ympäröimänä on 220 metriä korkea Rämälän mäki, alueensa korkeimpia. Rämälän laelta avautuu järvinäkymä alas Niemisvedelle. Mäen harjanteella sijaitseva Rämälän kylä on Suomenselälle tyypillisesti mäen laelle ja rinteille muotoutunut kulttuurimaisema. Kylän keskeisimmät talot ovat Rämälä eli Jukola, vanha kantatila sekä Pohjola, Leppämäki ja Kuminaniitty. Kylätie, kulki aikoinaan Rämälän pihan läpi ja jatkui peltoaukean yli Pohjolan taloon, jolta avautuivat näkymät länteen Pemunselälle ja vanhalle tukinuittoreitille.

Rämälän mäen laella kohoava, mittasuhteiltaan vaikuttava **Jukola**, on rakennettu paikalla aiemmin olleen, pohjoisemmaksi siirretyn tilalle ja valmistui vuonna 1859. Sen rakensi taloon vävyksi tullut, rakennustaidoistaan tunnettu virtolaissyntyinen Herman Israelinpoika Viinikka, joka otti talon mukaan sukunimekseen Rämälä. Jaossa Rämälän talo siir-

rettiin etäämmäs naapuriin peltoavainion toiselle puolelle Pohjolaksi. 'Rämälän mestari' oli myös taitava takoja, talon monet yksilölliset helat, kuten lukot ja vetimet, ovat hänen käsialaansa, kuten ovetkin. Talon sai nimen Jukola, kun taloon tuli Keuruun Jukojärveltä vävyksi Juho Jukola. Jukolan talo ja sen alarinteessä sijaitseva Kuminaniitty ovat edelleen saman suvun edustajan hallussa.

Jukolan talon sivuosat ovat kaksikerroksiset ja keskellä on kolmikerroksinen ristikeskus. Hirsirunkoinen talo on vuorattu leveillä, keltaiseksi maalatuilla vaakaponttilaudoilla. Nurkat ja keskiosa on korostettu valkoisiksi maalatuilla pystyraudoin. Keskiosan harjannetta on koristanut molemmin puolin ikkunoihin jäljittelevät puolikaaret. Räystäistä on koristanut pitsimäinen puulista, joka on myöhempien kattokorjauksen yhteydessä poistettu. Alakerran ikkunat on uusimisen yhteydessä vaihdettu kuusiruutuisiksi ja

Pohjolan päärakennus talviasussa

Rämälästä lohkaistun Kuminaniityn punamultainen päärakennus.

ullakkotilojen ikkunoiden vinoruudutus on vaihtunut kaksiosaiseksi lasiksi. Muuten rakennus on alkupe-
räisessä asussaan. Kuistit on rakennettu 1900-luvun
puolella. Varsin herraskaiset sisätilat ovat sisältäneet
kahdeksan suurta huonetta. Länsipäässä on 72 ne-
liön suuruinen tupa. Talossa on myös erityisen suuri
oma keittiötilansa. Itäisessä päässä on toiminut ky-
läkoulu aiemman tuhouduttua tulipalossa vuonna
1942, kunnes uusi koulu rakennettiin Jukolan maista
lohkaistulle tontille. Yläkerrassa on ollut täyskorkeita
huoneita, kuten takana keskellä salimainen kamari,
jonka seinissä ja katoissa on ollut sablonikuvioidut
tapetit ja lattiassa maalatut koristeaiheet. Pihapiirin
muuta rakennuksia ovat punamullalla maalatut pitkä
aitta, vaja ja korkea leivintupa-aitta. Peltojen keskel-
lä kiviaidan päällä on vanha harmaahirsinen toden-
näköinen riista-aitta.

Jukolasta pohjoiseen Rämälän tilan mailla sijaitsee
tilan vanha emätalo, joka tällä paikallaan sai nimen
Pohjola. Se ja sen pihapiirin rakennukset siirrettiin

tänne 1800-luvulla alkuperäisestä Rämälästä, jon-
ka paikalle rakennettiin Jukola. Rämälän tilan mai-
nitaan olleen saman suvun hallussa vuodesta 1707.
Tilalla on ollut oma mylly ja sahalaitos sekä torppia.
Alempana rinteessä sijaitsee pienempi, Rämälästä
lohkaistu **Kuminaniitty**, joka käsittää punamultaisen
pienen päärakennuksen, vajan ja pihan sivustalla ot-
samallisen, poskellisen vilja-aitan. Rämälän mäellä
Jukolan talon etelänaapurissa sijaitsee **Leppämäki**,
jonka vanha päärakennus on peräisin 1800-luvulta.
Samoilta ajoilta ovat myös sen pihapiirin kivilavetan
perusosa, hirsiset, punamultaiset aitta, syrjempänä
oleva vilja-aitta ja alhaalla pihaan tullessa rinteessä
harmaahirsinen lato vuosilukumerkinnällä 1881. Lep-
pämäki on ollut 1800-luvulta asti itsenäinen tilansa,
josta on lohkottu pienempiä tiloja. Lähistöllä on eri-
tyinen tasainen paikka, Sikokallio, jonne kylän nuori-
son muistellaan kokoontuneen piiritansseihin ja lau-
lelemaan. 1940-luvulla rakennettu Rämälän koulu on
nykyään Rämälän kylätalo.

jainnut päärakennus on siirretty läheiseen, vuonna
1905 perustettuun Nurmelaan päärakennukseksi.
Korkeimman mäen toisella puolella sijaitseva Mäen-
takanen, alun perin Toinen mäki on vuodelta 1848.
Sen vuonna 1880 rakennettu savusauna on yksi har-
voja vielä olemassa olevia vanhoja savusaunoja. Mä-
entakasen miehet olivat tunnettuja kiven käsittelytai-
doistaan. Pihassa on tallessa heidän hakkaamansa,
purossa olleen myllyn, kivet. Mäen takana toisella
puolella sijaitsee pari vuotta aiemmin, vuonna 1845
perustettu Peltomäki. Sen nykyinen päärakennus
on tehty Pienviljelijäliiton mallipiirustusten mukaan
1930-luvulla, samoin kuin Mäentakasentien varres-
sa sijaitseva Mäntylehtokin, jonka pihalla on harvi-
nainen neliön mallinen navettarakennus. Muita talo-
ja ovat vuonna 1875 perustettu **Puromäki** (kuvassa)
ja vuonna 1875 perustettu Taka-aho kauniine piha-
piireineen, hieman etäämpänä Niinilampi ja Hauta-
mäki, jotka ovat olleet metsähallituksen torppia, se-
kä Taka-ahon lähistöllä Lehtisalo ja Puoleinen.

Ähtärin seudun metsänvartijahistoriaan liittyy korke-
alla, 206,6 metriä meren pinnan yläpuolella oleval-
la mäellä sijaitseva metallirakenteinen näkötorni. Se
on rakennettu vuonna 1952 metsähallituksen palo-
hälytystorniksi, mäellä aiemmin olleiden puisten ti-
lalle. Näkötorninmäki oli suosittu kokoontumispaik-
ka. Vanha kulkureitti on mennyt mäen päällä tornin
ohi, alkaen Mäentakasesta ja jatkunut Rintalan talol-
le. Hiekkatien varrella on pitkälti jäljellä vanhaa sam-
maloitunutta kiviaitaa. Karjankulkuaukkoineen se
muistuttaa ihmisen ja karjatalouden vaikutuksesta
maisemaan.

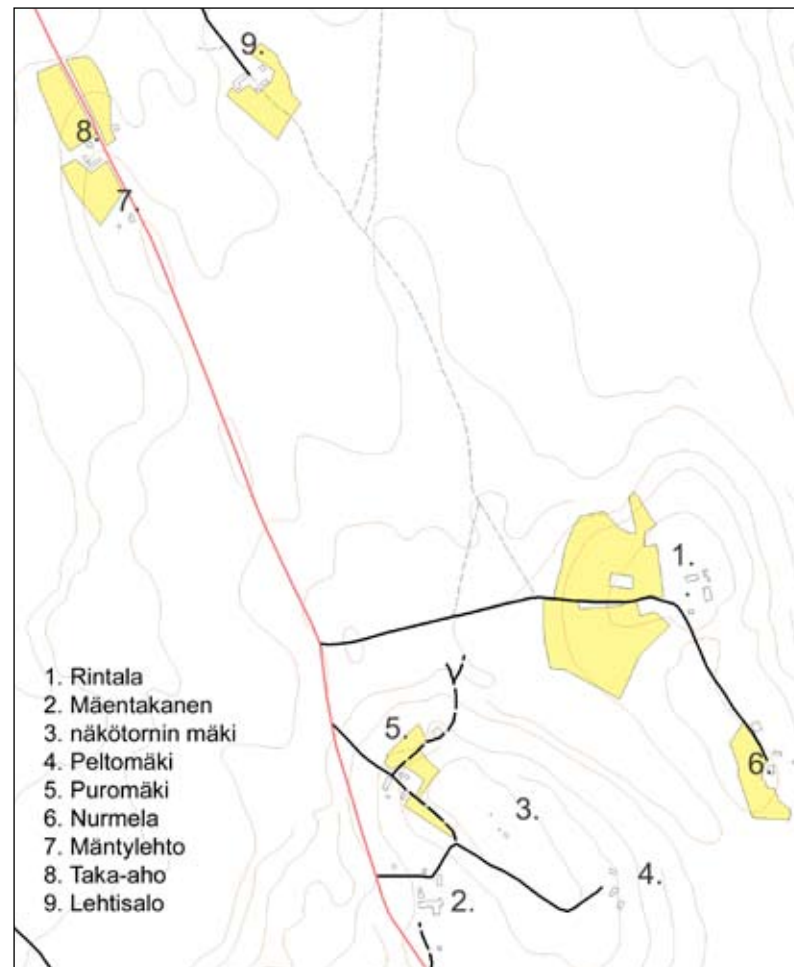

Puromäki

Rintala

Noin parikymmentä kilometriä Ähtäristä ete-
lään sijaitsee pieni omaleimainen vaaraky-
lä, Rintala. Rintalan kylässä on ollut kaiken
kaikkiaan 12 taloa, jotka on rakennettu pää-
osin 1800-1930-luvuilla. Vakinaisia asukkai-
ta on enää 2 henkeä, kesäasukkaita sitäkin
enemmän. Rakennukset ovat säilyttäneet al-
kuperäisen luonteensa eikä uudisrakentamis-
ta juurikaan ole. Rintalan kylä on ollut aikoi-
naan varsin omavarainen, tilakoot ovat olleet
verrattain pieniä ja talot sijaitsevat lähes nä-
köetäisyydellä toisistaan. Viljely on päättynyt,
suuri osa pelloista on metsitetty. Kylässä pi-
detään suositut kyläjuhlat joka neljäs kesä ja
julkaistaan omaa kylälehteä, yhteishenki ky-
läläisten kesken on aina ollut hyvä.

Rintala on edelleen kylän kokoava keskus-
paikka, kylän ensimmäinen talo, joka on pe-
rustettu vuonna 1795. Monet kylän taloista on
perustettu kantatalo Rintalan maille, ne ovat
joko Rintalan torppia tai siitä tyttärille lohko-
tuja. Rintalan päärakennuksen perusosa on
rakennettu 1890-luvulla ja sitä on laajennettu
1920-luvulla kaksoispäätymäiseksi. Räystäi-
den alusruoteissa on veistoksellista koristeel-
lisuutta. Puolitoistakerroksinen päärakennus
on vaaleaksi maalattu ja pihapiiriin muut ra-
kennukset punamultaisia. Aitat ovat 1800-lu-
vulta, toinen on malliltaan ylöspäin levenevä,
liuha. Rintalan aiempi, toisessa paikkaa si-

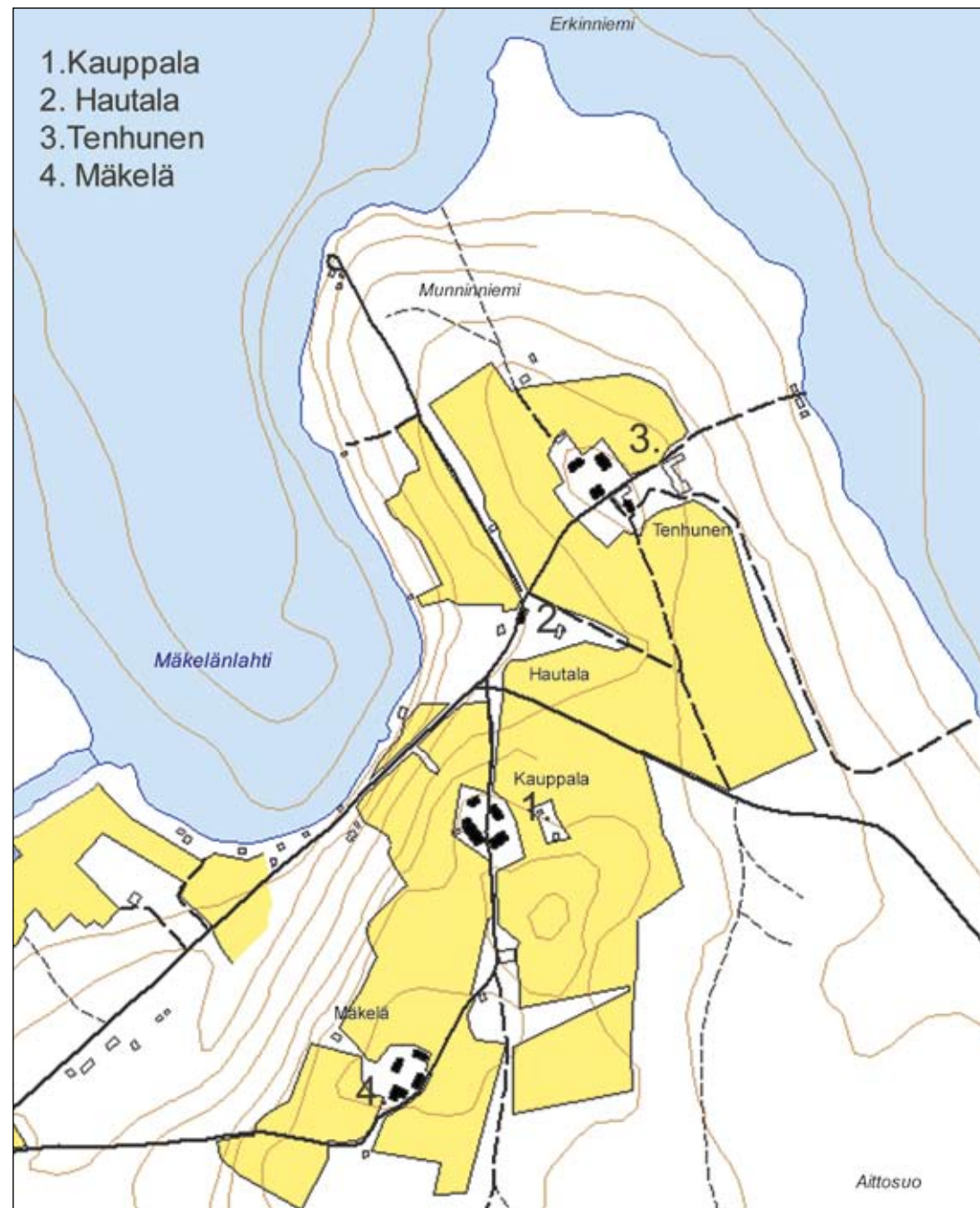
Rintala

Anneli Vehkaniemi

Niemiskylä

Niemisveden eteläpuolella Mäkelänlahden rannalla sijaitsevan Niemiskylän maat ovat olleet Kangasalan Vääksyn kartanon eräasutusaluetta. Sen räls-sitiloista ja näiden torpista ovat kehittyneet omiksi itsenäisiksi tiloikseen sen keskeiset talot Tenhula, Kauppala, Hautala ja Mäkelä. Tiloilla on yhteinen, tiivis sukuhistoria. Miljööseen ja yhteiseen historiaan kuuluu lisäksi lahden toisella puolen, Hokkaskylällä sijaitseva Hokkalan (sittemmin Hokkasen) kanta-tila. Kylä on maisemallisesti merkittävä. Korkeuserot

ovat suuria, Tenhunen, Kauppala ja Mäkelä ovat sijoittuneet mäkien laelle, Hautala on maisematilassa alhaalla kylätien varressa. Reijosta Niemiskylään ja edelleen Muhoseen johtavalta tieltä sekä Mäkelästä Tenhuseen johtavan tien varrelta avautuu erilaisia kiinnostavia näkymiä alas Niemisvedelle ja Ähtärin vanhimpaan viljelymaisemaan. Maisema on säilynyt eheänä, asutus pysynyt paikoillaan. Vain muutama kesähuvila ja rantasauna on rakentunut Niemisveden rantaan osaksi Niemiskylän kulttuurimaisemaa.

Hautala on vanha rälssitalo, Kangasalan Vääksyn kartanon metsästysmaita, kuten koko Niemiskylä. Hautalan päärakennus on valmistunut vuonna 1866. Pari vuotta myöhemmin siinä aloitti Ähtärin ensimmäinen kansakoulu. Kaksikerroksinen Hautala on ollut kylänsä perinteinen kokoontumis- ja pitopaikka, jonka tuvassa on pidetty häitä, hautajaisia, kinkereitä ja muita juhlia. Päärakennus on peruskorjattu 1990-luvun alussa, jolloin mm. alakerran asuinhuoneet kunnostettiin ja ikkunat uusittiin julkisivuverhouksen uusimisen yhteydessä. Punamultainen ja listoitusten oranssinkeltainen väritys on sävyiltään alkuperäisen mukainen ja lieenee saanut vaikutteensa Pohjanmaan rannikkoseudulta. Pohjaratkaisu on tyyppillisen paritupamainen. Alhaalla on suuri tupa rakennuksen eteläpäässä. Tuvassa on 86 neliötä.

Toisessa päädyssä on keittiö, sisukamari ja piistupa, jonne aikanaan johdatettiin vieraat. Tupa oli aikaisemmin talon elämän keskipiste. Siellä kokattiin, ruokailtiin, nikkaroitiin ja nukuttiin. Hautalan pihapiirissä on päärakennuksen lisäksi ison kavinavetan ja hevostallin rauniot. Navetan jyrkät graniittipaasikivet tiedetään tuodun Anturaniemestä. Nykyinen pui-mala-rakennus pihan itä laidalla on rakennettu 1950-1960-luvuilla, paikalla on ollut aikoinaan iso hirsinen aitta, joka on siirretty Reijoon Aarne Hautalan talon pihapiiriin eläinsuojaksi. Hevostie on vanhastaan mennyt Kauppalan ja Hautalan pihojen läpi Tenhuseen ja edelleen Muhoseen. Nykyinen Reijosta Myllymäelle johtavan tien oikaistu linjaus menee Hautalan ja Kauppalan talon välistä, Hautalan ja Tenhusen peltosarkojen poikki.

Hautala

Tenhusen, vanhan rälssitilan laaja, kuusiaidan ympäröimä pihapiiri rajautuu ympärillä oleviin viljelyksiin. Tuulimylly (kuvaus sivulla 55) seisoo puistomaisen pihapiirin reunalla taloa Hautalan suunnasta lähesyttäessä ja on ainoa alkuperäisellä paikallaan säilynyt tuulimylly Ähtärissä. Tenhusen pihapiiri on vanha ja muotoutunut nykyasuunsa 1940-luvulla. Silloin purettiin vanha hirsirunkoinen päärakennus, jonka suurikokoinen kivirunkoinen, rapattu päärakennus korvasi. Pihapiirissä poikittain päärakennukseen seisoo hirsirakenteinen, tervalla käsitelty, kaksikerroksinen, savitiilikatteinen luhtiaitta. Sen luhtia kannattavat koristeellisesti veistetyt puupilasterit. Luhtidin solan aukotuksissa on karjalaistyyppisiä aiheita.

Tuomo Härkönen

Tenhusen luhti

Luhti on rakennettu tilan vanhojen riilien hirsistä, sekin 1940-luvulla. Pihapiirissä on lisäksi pienempi, punatiilinen asuinrakennus vuodelta 1965. Pihapiirin kaksi talousrakennusta; suurikokoiset, päämaassaltaan kaksikerroksiset ja moniosaiset, osin kivi-, tiili- ja puurakenteiset talousrakennukset muodostavat tuotantopihan, kiviosa on kappale entistä navettarakennusta. Vilja-aitta seisoo viljelysten reunalla. Pihapiiriä rajaava kolmimetrinen, leveä ja hoidettu kuusiaita on myös 1940-luvun kerrostumaa. Tenhusen miljöö on maisemallisesti, rakennuskannaltaan ja kasvillisuudeltaan kiinnostava, sen viljelykulttuuri on Ähtärin vanhimpia. Tietoa Tenhusen pihapiiristä tulisi lisätä jatkoinventoinnein.

Kuusiaita rajaa Tenhusen pihapiiriä

Sisääntulo Tenhusen kuusiaidan rajaamaan pihapiiriin

Kauppala

Taloista entisen kruunun rälssitilan **Kauppalan** ensimmäinen lampuuti oli vuosina 1639-1663 Yrjö Heikinpoika Hokkanen. Nimi Kauppala esiintyy ensimmäisen kerran 1700-luvulla, jolloin isäntänä oli taloon vävyksi tullut Juho Heikinpoika Kauppala. Tila on kokenut monta jakoa, erityisesti Myllymäen seudulla on paljon Kauppalasta juontuvia itsenäistyneitä torppia ja palstatiloja. Kauppalan herraskainen, ulkomitoiltaan arviolta 10x19-20 metriä oleva päärakennus on rakennettu 1800-luvun puolella. Sen valoisaa näyttävää lasikuistia on korotettu ilmeisesti 1910-luvulla. Kauppalan talon vanha emäntä Hilda muistetaan ak-

tiivina kunnallispoliitikkona, jonka aikana Kauppalan suuressa tuvassa pidettiin monia tilaisuuksia. Pihapiirin muita rakennuksia ovat punamultainen aitta, tiilinen navetta vuodelta 1959 sekä 1950-luvun alussa rakennettu vaalea rintamamiestalo. Pihapiirissä on säilynyt vanhaa koristekasvillisuutta, aitan takana on kaunis hyötypuutarha kymmenine omenapuineen. Lajisto on kiinnostava ja tulisi inventoida. Kauppalan talon pihapiiri rakennuksineen muodostaa historiallisen ja hämmästyttävän autenttisen säilyneen kokonaisuuden.

Näkymä Kauppalan pihapiiristä alas Niemisvedelle

Mäkelä

Mäkelä sijaitsee korkealla Niemisveden yläpuolella, Kauppalaista Reijoon kulkevan kylätien varressa. Pihapiirin rakennukset ryhmittyvät suorakaiteen muotoon, pitkä aittarakennus myötäilee tietä. Vanha päärakennus on palanut 1920-luvulla. Nykyinen 1980-luvulla rakennettu päärakennus on rakennettu mahdollisesti aiemmin palaneen talon paikalle. Pihapiirin vanha asuinrakennus lienee 1800-luvulta, ja muuttui päärakennukseksi edellisen tuhouduttua. Mäkelän navetta on suuri L-muotoinen kivenavetta, johon liittyy hirsirunkoinen poikkiosa. Pihapiirissä on myös suurikokoinen neliosainen talousrakennus (kuvassa), jonka päässä on mm. hellahuone ja leivinuuni, seuraavat aittahuoneet ovat olleet nukku-maattia, jauhoaitta ja halkoliiteri.

1900-luvun alkupuolella tilaa piti ja sitä kehitti merikapteeni Lybeck. Hänen aikanaan talo tuotti oman sähkönsä. Muistona ajasta on tien varren hirsinen varastorakennus jossa generaattori sijaitsi. Lybeckin tarkoituksena oli myös perustaa puisto, joka olisi ulottunut talon pihapiiristä aina Niemisveden rantaan saakka. Lybeckin kerrotaan myös tuoneen meriltä palvelukseensa Ähtärin ensimmäisen värillisen. Nykyiselle Käkisalimesta tulleelle omistajasuvulle tila on siirtynyt vuonna 1945. Tilalla on ollut useita omistajia. Omistajista tiedetään ainakin naapurista Kauppalaista lähtöisin olleen Kustaa Kauppalan isännöineen Mäkelää ja siirtyneen 1838 Saarijärvelle.

Kauppalan kaksikerroksinen kuisti

Mäkelän talousrakennus

Mäkelän vanha päärakennus

Peränteen kulttuurimaisemaa, taustalla Jaakkolanmäki

OSA III Tulevaisuus

7 Kulttuuriympäristön hoito

Maisema

Maisemanhoidon tarvetta suunniteltaessa keskeistä on riittävä tieto alueesta ja sen ominaisuuksista: mitkä ovat alueen ominaispiirteet ja missä ovat sen arvot. Ähtärissä maisemanhoitoa on toistaiseksi käsitelty niukasti, vain Peränteellä on vuonna 1995 laadittu metsäluonnon hoitoon painottunut maisemanhoitosuunnitelma. Peränteen suunnitelma tulisikin päivittää ja siihen tulisi liittää painokkaasti mukaan myös kulttuuriympäristön hoito. Rantaosayleiskaavatyö Peränteellä tuotti merkittävän määrän tietoa alueen rakennuskannasta, minkä vuoksi sitä voisi suunnitelmassa hyödyntää. Myös Ähtärin keskustaan on eri yhteyksissä laadittu kehittämissuunnitelmia ja järjestetty suunnittelukilpailu. Ne ovat osaltaan sivunneet keskustan taajamakuvan kehittämistä ja ympäristönhoitotoimia. Mahdollisuuksia keskustan kehittämiseksi riittää kuitenkin edelleen. Ähtärin eri kylille tulisi laatia kyläsuunnitelmia asukkaiden ja asiantuntijoiden yhteistyönä. Erityisesti suunnitelmaa ja toteutusta kaivataan Myllymäellä. Myös Ähtärinranta kaipaa erityistä huomiota. Maisemanhoitotarvetta ja mahdollisuuksia tulisi kartoittaa myös Ähtärin tiemaisemien ja ranta-asutuksen osalta.

Pellot ja tienvarret

Vuosisatoja jatkuneen maanviljelyn leimaama avoin ja yhtenäinen viljelymaisema on arvokasta kulttuuriympäristöä. Viljelykset Ähtärissä sijaitsivat entisillä kaskimailla mäkien rinteillä ja vesien varsilla laaksoissa ja muodostavat maiseman rungon. Vanhimmat rakennuspaikat sijaitsivat poikkeuksetta ympäristönsä parhaimmilla paikoilla. Vanhat säilyneet rakennukset ovat kulttuuriympäristön arvokohteita. Rajautuvat viljelykset ovat olleet perinteisesti avoimia ja maisematila usein nykyistä laajempi. Rantavyöhykkeen laiduntamisen päätyttyä, kesäasutuksen levittäytyessä myös viljelyalueille ja rantametsien metsitysten myötä maisematila on aikaisempaa suljetumpi.

Parasta viljellyn maiseman hoitoa on viljelyn jatkaminen. Viljelystä luovuttaessa maisemaa uhkaa sulkeutuminen, metsittäminen sulkee sen varmasti. Käytettävissä olevat vaihtoehdot tuleekin tutkia tarkoin. Ratkaisuna voi olla maisemapellon perustaminen tai maanvuokraus. Yksipuolisen tuotantopellon reuna-työhykkeet, avo-ojat, metsäsaarekkeet ja yksittäiset puut kannattaa säilyttää.

Maisemaa tarkastellaan usein tieltä käsin, siksi tienvarsilta avautuvat maisemat ovat tärkeitä maisemanhoidon kohteita. Siisti kyläympäristö on alueensa miellyttävä käyntikortti. Hoidetut pihapiirit ja rakennusten takapihat viestittävät talon tavoista ja ovat

Keskikesän kukkaloistoa kesantopellolla

Lamminmäellä tiemaisemaa rajaavat komeat kiviaidat

Montinniemessä kylätie halkoo pihapiirejä ja avaa tiellä kuljijalle kiinnostavia näkymiä.

Rantapeltojen metsitys on monin paikoin Ähtärissä sulkenut vesinäkymiä.

Keväiset harvennukset Jokiniemessä, tiemaisemassa, avasivat edustavia näkymiä.

tärkeä osa yhteistä maisemaa. Rakennusten kunto ja ulkonäkö vaikuttavat mielikuvaan, jonka alueesta muodostaa. Autioituneet talot nähdään vähitellen maisemallisina ongelmina. Pensaikkoa ja vesakkoa suunnitelmallisesti raivaamalla voidaan avata kulkijalle usein hienoja pelto- ja vesimaisemia. Linja-autokatosten, aitojen ja opasteiden, postilaatikoiden jne. yhtenäisyys ja oma yhteinen ja suunniteltu ilme antaa alueesta myönteisen vaikutelman. Kunnoltaan heikentyneet rakennukset on korjattava. Erityisesti tienvarsiin rajautuvat metsät, rantametsät ja lakimetsä ovat maisemallisesti tärkeitä. Maisemapainotteinen huolella laadittu metsäsuunnitelma huomioi niiden arvot.

Pihat ja puutarhat

Vanhoille ähtäriläisille pihaille on leimallista selkeys ja konstailemattomuus. Pihapiirin toiminnot ovat muotoutuneet vuosikymmenien ja jopa vuosisatojen aikana. Maatilojen pihapiirit ovat pitkään olleet yhden pihan ympärillä, maatalouskoneet ovat kuitenkin kasvaneet ja käytännön syistä yhä useammin tilakeskuksessa on kaksi pihaa. Tarkoituksenmukaisuus leimaa kasvien sijoittelua, puut ja pensaat sitovat rakennukset maisemaan. Näitä periaatteita tulisi jatkossakin noudattaa – siirtää myös uusiin pihoihin ja sopeuttaa ne siten paremmin yhteiseen maisemaan.

Vanhoissa pihapiireissä on erityisen arvokasta vanha, vuosien saatossa itsestään kehittynyt pihanurmi. Sen lajisto koostuu useista kestävästä heinälajeista, jotka ovat sopeutuneet kestämaan vaikeitakin oloja ja tallautta. Vanhan pihan henkeen sopivia pintoja ovat pihanurmen lisäksi luonnonhiekkia ja –sora, jotka kunnioittavat pihan henkeä. Myös muut piharakennelmat, kalusteet ja valaisimet tulisi sovittaa rakennukseen ja ympäristöön sopiviksi.

Pihakasveista kannattaa edelleen suosia paikkakunnalle luonteenomaista, perinteisesti käytettyä kasvillisuutta, kuten kotimaisia luonnonpuita ja pensaita sekä perinteisesti käytettyjä jalopuita. Pihakasvien tarkoituksena on liittää rakennukset ympäröivään maisemaan. Luontevimmin se tapahtuu kotimaisten, alueella viihtyvien ja helppohoitosten lajien avulla. Ne kestävät vaikeitakin talvia, kasvavat nopeasti ja niistä saadaan pian ja varmasti pihapiiriin riittävä peruskasvillisuus. Pihapuut, aidanteet ja puukujat ovat vaalimisen arvoisia pihapiirien rikastuttajia.

Viime vuosina markkinoille on tullut paljon uusia koristekasveja ja puita, jotka usein ovat tuontimateriaalia. Ne poikkeavat ainakin kasvutavaltaan, muodoiltaan ja väritykseltään perinteisistä lajeista ja ovat alueella vieras elementti, joka ei perinnemaisemaan sovi. Niiltä puuttuu usein myös kestävyys ankarissa ilmasto-olosuhteissa.

Kasvillisuuden merkitys kulttuurimaiseman arvotekijänä korostuu ja on parhaimminkin säilynyt Ähtärin talonpoikaisissa ympäristöissä, rautatienasemien puistoissa ja metsäopetuksen Tuomarniemellä. Vanha ähtäriläinen pihapiiri erottuu jo kauas: kuusiaita, pihaa korostavat yksittäiset jalokuuset, omenatarha ja koivujen rivi leimaavat pihapiirejä ja tienvarsia mm. Vääräkoskella, Niemiskylän Tenhuseissa ja Kauppalassa, Keuruuntien varrella Isomäellä ja Vehmasmäessä Laajantien varressa.

Heinikon seassa sinnittelevä harvinainen tulppaanilaji keuhkasiikasta pelastaa.

Kasvimaan reunalla, Ähtärinrannalla kukoistavat vanhan ajan narsissit.

Uusin rakennuskanta Ouluveden rannalla kuvan vasemmassa laidassa erottuu voimakkaasti suojaavan puuston ollessa vielä kehittymätöntä.

Rakennettu ympäristö

Rakennetun ympäristön hoidossa on tärkeää historiallisten, rakennustaiteellisten ja maisemallisten arvojen tunnistaminen. Merkittävä osa Ähtärin vanhaa, arvokasta rakennuskantaa on viime vuosikymmenien aikana hävinnyt tai niiden sisältämiä arvoja on väärin korjaustoimien yhteydessä menetetty. Osa säilyneestä rakennusperinnöstäkin on kunnoltaan heikentyneinä uhanalaisia ja niiden korjaustoimien suunnittelulla ja toteuttamisella on kiire. Valitetta-

vaa mutta todennäköistä on, että osa näistä kohteista tullaan lähivuosina menettämään. Vanhoihin rakennuksiin sisältyy mittaamaton määrä työtä, jonka arvo tulisi säilyttää ja hyödyntää eikä mitään tulisi enää tarpeettomasti muuttaa tai hävittää. Tulee myös muistaa, että jokainen pihapiirin rakennus on tärkeä osa kokonaisuutta; toisaalta yhdenkin rakennuksen säilyttäminen tuleville polville ansaitsee kiitoksen ja on osoitus omistajansa kulttuuritajusta.

Erittäin heikkokuntoinen rakennus tienvarressa Ähtärinrannalla

Ähtärinrannan Kytölä komeine kuisteineen ja alkuperäisine ikkunoineen seisoo kuvassa alkuperäisellä paikallaan. Ke-
väällä 2009 talo seisoo numeroituna lähdössä kohti uutta
pystytyspaikkaa Itä-Suomessa.

Vuorimäessä Liesjärventien varressa kulttuuriympäristön arvot säilyvät, maatilan vanhaa rakennusta ollaan kunnostamassa vapaa-ajan asunnoksi. Hyväkuntoinen rakennus on tarjonnut monia iloisia yllätyksiä kunnostajilleen.

Korjausrakentaminen:

Säännöllinen huolto ja kunnossapito ovat vanhan rakennuskannan parasta hoitoa. Kun tarvittavat huoltotoimet tehdään säännöllisesti, vältetään raskailta ja kalliilta korjauksilta ja niiden mukanaan tuomilta mahdollisilta virheiltä. Kun vesikatto, räystäät ja perustus ovat kunnossa, on rakennuksen ylläpito useimmiten lähinnä kunnon tarkkailua. Korjaustoimenpiteet tulisi tehdä vanhan rakennuksen ehdoilla ja siihen sopeuttaen ja korjata vain välttämättömin. Korjaukset tulisi myös toteuttaa siten, että ne tarvittaessa esim. arvostusten muuttuessa olisi poistettavissa ja rakenteet palautettavissa ennalleen. Rakennuksen täydellisen korjauksen sijasta tulisi pyrkiä kustannuksiltaan edulliseen ns. säilyttävään korjaukseen. Vanhan rakennuksen osia ei voi korvata uusilla materiaaleilla ja menetelmillä, menettämättä osaa rakennuksen kulttuurihistoriallisesti arvosta.

Vesikatto suojaa rakennuksen muita osia ja onkin rakennuksen keskeisiä, ajoittain toistuvia korjauskohtia. Kattomateriaali on merkittävä maisemaan vaikuttava tekijä ja siksi sen valinta on tärkeä. Konesaumattu pelti, huopa, tiili ja päre ovat suositteluvia ratkaisuja. Suositut teräksiset tiiliprofiilijäljitelmät tulevat valitettavan voimakkaasti esille arvokkaassa kulttuurimaisemassa. Näitä materiaali jäljitelmiä sekä muovitettuja peltikatteita tulisi välttää vanhojen rakennusten katoilla, sillä kova materiaali ja synteettiset värit eivät sovi perinteisiin rakennustapoihin ja rakennuksiin.

Jos etelänpuoleisissa ikkunoissa on lahovika, korjataan vain vialliset osat. Jos lautavuorauksen alaosa on kulunut, korjataan vain se eikä koko vuorausta. Lisälämmöneristykset eivät saa muuttaa talon ulkonäköä ulkona eivätkä sisällä. Vanhojen rakennusten kauneus perustuu niiden herkästi turmeltuviin mittasuhteisiin kuten ikkuna-aukotukseen. Ähtärissäkin törmää vanhoihin rakennuksiin, joissa ruutuikkunoiden korvaaminen maisema-ikkunoilla on muuttanut koko talon ulkonäön. Perinteinen punamultamaali on halpa, helppo ja hyvä ulkomaali, samoin perinteinen pellavaöljymaali. Kulttuuriarvot huomioon ottaen korjausrakentamista käsittelevää kirjallisuutta on runsaasti saatavilla. Tärkeää on löytää korjaajia, jotka osaavat ja haluavat etsiä vanhaa rakennusta kunnioittavia korjausmenetelmiä ja aitoja materiaaleja.

Myös muiden rakennusten kunnosta on huolehdittava. Aitat, ladot, maitolaiturit ja portit ovat osa kulttuurimaisemaa. Vaikka kaikille rakennuksille ja rakennelmille ei löytyisikään taloudellista hyötykäyttöä, ovat niiden sisältämät arvot merkittävät ja ehdottomasti vaalimisen arvoisia.

Myös 70-luvun liiketalot ovat osa kulttuuriympäristöä, jotka tulevaisuudessa julkisivukorjauksissa tulisi kunnostaa alkuperäisillä materiaaleilla.

Uudisrakentaminen:

Kulttuurimaisemassa uusi rakentaminen on suunniteltava tavallista huolellisemmin, jotta vältetään niiltä maisemahäiriöiltä, joita huonosti valitut rakennuspaiikat ja alueelle oudot talotyypit ovat paikoin aiheuttaneet. Onnekkainta on, mikäli laajennusvaraa löytyy ullakolta tai olevista piharakennuksista. Ullakkoa on perinteisesti käytetty lisärakentamiseen. Mikäli sitä ei ole käytettävissä, talon jatkaminen pituussuunnassa leveyden ja korkeuden pysyessä entisellään on hyvä vaihtoehto. Perinteisesti talonpoikaistalon kokoa on kasvatettu lisäämällä tupa tai kamareita rakennuksen jatkoksi. On kuitenkin tärkeää ettei talon perushahmoa rikota ja sovitetaan olemassa olevaan sopeuttaen. Uudisrakentamisen tulisi noudatella enemmän paikan vanhoja, hyväksi koettuja periaatteita. Vanhaa ei kuitenkaan tule jäljitellä, vaan uusi rakennus pitää voida tunnistaa oman aikansa edustajaksi ja vanhan ympäristön täydentäjäksi.

Suosittelavin ulkomuoto alueen uudisrakennuksille ja täydennysrakentamiselle on suorakaiteenmuotoinen, melko kapearunkoinen, yksi- tai puolitoistakerksinen, loivaharjakattoinen talo, jossa on kapeat ja korkeat puitejaolliset ikkunat. Sopivin julkisivumateriaali on edelleen lautaverhous, esim. rimalaudoitus, perinteisellä punamullalla tai vaaleilla sävyillä maalattuna. Suositeltavin kattomateriaali on tiili- tai peltikate, jäljitelmä materiaaleja tulisi välttää. Tuotantorakennuksien, kuten kuivureiden, viljasilojen, konehallien, eläinsuojien rakentaminen tulisi sovittaa mahdollisimman hyvin ympäristöönsä ja maisemaan. Puun käyttäminen pellin sijaan tuotantorakennusten julkisivussa sovitaa tuotantorakennukset osaksi ympäristöään.

Kunnostajan 10 käskyä

(Ulla Raholan kiertonäyttelystä Ihmisten talot, museovirasto 1989)

1. Älä korjaa kunnossa olevaa, älä uusi korjattavissa olevaa. Paikkaa ja kunnosta.
2. Selvitä vaurion syy ja poista se. Korjaa vasta sitten ja korjaa entiselleen.
3. Käytä samoja materiaaleja ja työmenetelmiä kuin ennenkin on käytetty. Älä kokeile uutuuksia.
4. Säilytä vanha rakennus. Ellei se olisi kelvollinen, ei talosta olisi koskaan tullut vanhaa.
5. Jos voit, asu talossasi vuosi ennen kuin ryhdyt korjaamaan sitä. Ellei talosi riitä sinulle, vaihda mieluummin taloa.
6. Älä korjaa materiaaleja, joita et voi myöhemmin vaihtaa tai korjata. Älä laiminlyö huoltotöitä. Useimmat vauriot aiheutuvat huonosta hoidosta ja väärästä korjauksesta.
7. Vanhojen rakennusten kauneus on niiden herkästi turmeltuvissa mittasuhteissa. Lämpötaloudelliset korjaukset eivät saa määrätä rakennuksen ulkonäköä. Useimmiten riittää seinärakenteiden tiivistäminen ja yläpohjan lisäeristys.
8. Hyväksy epäsäännöllisyyksiä, mutkia ja vinoutta, pientä epäkäytännöllisyyttä. Hyväksy tyylikerrostumia ja vanhanaikaisia ratkaisuja.
9. Hylkää tyyli- ja materiaali jäljitelmät.
10. Hylkää haaveet alkuperäistämisestä. Muutokset ovat osa rakennusten historiaa. Palauttaminen onnistuu vain harvoin.

Jos sinulla on varaa rikkoa näitä käskyjä, sinulla on varaa rakentaa mielesi mukaan uusi talo. Kenelläkään ei ole varaa väittää, että satavuotias talo olisi huonosti rakennettu.

Kiinteät muinaisjäännökset ja niistä huolehtiminen

Laki kiinteistä muinaisjäännöksistä

Kaikki kiinteät muinaisjäännökset eli arkeologiset kohteet on rauhoitettu sellaisenaan muinaismuistolain perusteella. Niitä ei saa kaivaa, poistaa, peittää, siirtää tai muulla tavoin kajota niihin tai vahingoittaa niitä. Lain suojaamia kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat mm. muinaiset hautaröykkiöt, kalmistot ja asuinpaikat, kalliomaalaukset, uhrikivet ja huomattavien rakennusten rauniot. Myös ensimmäisen maailmansodan puolustusvarustukseen liittyvät rakenteet ja rakennelmat, kuten Ähtärin juoksuhaudat, korsut eli lintaa- ja muut kaivannot ovat muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Sekä kiinteistä että irtolöydöistä tulee ilmoittaa museovirastoon. Kaikessa maankäytön suunnittelussa on huomioitava mahdolliset arkeologiset löydöt.

Muinaisjäännösten hoidosta

Muinaisjäännökset ovat usein maa- ja metsätalouden harjoittajan maalla, näin ollen on maanomistaja keskeinen muinaisjäännösten säilymisen turvaaja. Arkeologisia kohteita saavat hoitaa vain ne, jotka ovat hakemuksesta saaneet hoitoluvan museovirastosta. Käytännössä hoitotoimet toteutetaan yhteistyössä museoviraston ja maanomistajan kesken, siten, että maanomistaja tekee hoitotyötä museoviraston valvonnassa. Pääasiallinen hoito on muinaisjäännösten kunnostamista raivaamalla säännöllisin väliajoin peittävä kasvillisuus, jotta kohde pysyisi näkyvillä. Hoito-alue käsittää usein kohteen ja sen välittömän ympäristön sekä ns. muinaisjäännöksen suoja-alueen muodostaman maisemallisen kokonaisuuden. Jos maankäyttöhanke koskee muinaisjäännöskohdetta, on rakennuttaja yleensä velvollinen korvaamaan tarvittavat tutkimukset. Museoviraston Vaasan toimipisteessä toimii muinaisjäännösten asiantuntijana arkeologi, joka neuvoo mm. muinaisjäännösten hoitoon liittyvissä asioissa.

Perinnebiotooppien hoito

Luonnonniityille ja hakamaille on tyypillistä maaperän ravinteiden niukkuus, monilajisuus ja usein myös kasvillisuuden mataluus. Niittylajisto hyötyy ravinteiden niukkuudesta, valoisuudesta, laiduntamisesta ja niitosta. Hoidon päätyttyä maaperän ravinnemäärät nousevat, kun vanhat kuihtuneet kasvit jäävät lahotessaan lannoittamaan maaperää. Kuolleista kasveista muodostuu paksu karikekerros, jonka läpi hienommat kasvit eivät pysty tunkeutumaan. Vähitellen korkeat typensuosijakasvit valtaavat alaa ja tukahduttavat matalan niittylajiston. Lopulta puut ja pensaat valtaavat alan.

Perinnebiotoopin säilyminen vaatii jatkuvaa hoitoa. Hoidon peruseriaatteena on poistaa kasvukauden aikana syntyvä kasvimassa ja siihen sitoutuneet ravinteet joko laiduntamalla tai niittämällä. Laidunnettaessa on tärkeää, että perinnebiotooppeja aidataan omiksi lohkoikseen, erilleen lannoitetuista peltolaitumista. Näin estetään ravinteiden kulkeutuminen eläinten mukana pelloilta perinnebiotoopille. Lisäksi eläinten määrä tulee sovittaa laidunalueen kokoon, jottei maa polkeennu rikki tai liika syömistä jäänyt heinä jää rehevöittämään maaperää. Niitettävillä kohteilla niitetyn heinän poiskuljetus on

tärkeää, ettei se lisää entisestään maaperän ravinteita. Lannoite- ja torjunta-aineita ei saa käyttää perinnebiotoopeilla, maata ei myöskään saa muokata eikä kylvää. Aika ajoin tulisi mahdollisesti osa puista ja pensaista raivata pois. Pitkään käyttämättä olleet perinnebiotoopit vaativat kunnostamista ennen säännöllisen hoidon uudelleen aloittamista. Puusto ja pensaikko raivataan ja tarvittaessa vanha kuloheinä voidaan poistaa kulottamalla, mikä helpottaa laidunnuksen aloittamista.

Perinnemaisemien ja biotooppien hoito on pääosin maanomistajan vastuulla. Tukea kohteiden hoitoon saa maatalouden ympäristötuen erityistuen ja Leader-toimintatavan kautta. Erityistuki on tärkein. Myös ympäristökeskus myöntää tukea hoitoon erityistuen ulkopuolelle jääville kohteille. Neuvoja kohteiden hoitoon voi kysyä Länsi-Suomen ympäristökeskuksesta. Myös opasvideota lainataan kiinnostuneille. Pro Agria Etelä-Pohjanmaa, entinen maaseutukeskus, antaa myös neuvontaa. Hoitosuunnitelmia laaditaan mm. Etelä-Pohjanmaan maaseutukeskuksessa. Erityisympäristötuesta neuvontaa ja tietoja antaa TE-keskuksen maaseutuosasto (katso sivu 151).

Kaunis rajattu laidunalue Mäkikylässä tien varressa

Kirjallisuutta/Lue lisää: Polku mansikkapaikoille – karjan poluilla ennen ja nyt; opetusvideo Polku mansikkapaikoille - hanke 2006

- Toukohärkä ja kultasiipi. Niityt ja niiden hoito. Toim. Haeggström et al. 1995.
- Hæggström, C-A., Heikkilä, T. Peiponen, J. & Vuokko, S. 1995: Toukohärkä ja kultasiipi. Niityt ja niiden hoito. Otava, Helsinki. 160s.
- Kattava sarja perinnebiotooppien hoitokortteja löytyy osoitteesta: www.mmm.fi > julkaisut > Viljelijätukien ohjeet ja oppaat > Perinnebiotoopit

Vastuu jokaisella, talkoohenkeä tarvitaan

Kulttuuriympäristön hoito on pitkälti yksityisten maanomistajien ja kiinteistönomistajien vastuulla.

Ympäristön hoitotoimien on lähdettävä kylien asukkaiden tarpeista ja halusta parantaa ympäristöään. Vain asukaslähtöinen toiminta saa aikaan pysyviä vaikutuksia. Kylämaiseman arvoja ja ongelmia on tärkeää pohtia yhdessä kyläläisiä kokoavissa kyläilloissa. Kyläsuunnitelmia on luontevaa täydentää kulttuuriympäristönäkökulmalla. Pohjalle tarvitaan myös ajantasaiset ja ammattitaitoisesti tehdyt inventoinnit ja ajantasainen tieto kylämaisemasta. Kyläiltoissa kootaan kylän kehittämistarpeita ja pohditaan niiden vaatimia toimia ja toteutusta sekä rahoitusta. Ulkopuolisten käynnistämä ja sinänsä tarpeellinen hoitosuunnitelma ei toteudu, mikäli kyläläisiä ei saada sitoutumaan sen toteuttamiseen lyhytkestoisten hankkeiden jälkeenkin. Ähtärissä on tehty konkreettisia ympäristöhoitotoimia hankerahoituksella ja ky-

läläisten voimin mm. Pakarinjoella ja Perännejärven rannoilla. Näissä hankkeissa kyläläiset ovat olleet aktiivisia toimijoita hankkeen eri vaiheissa. Hankkeet osoittavat, että kyläläisillä on vaikutusmahdollisuuksia ja yhteiset tavoitteet voidaan saavuttaa.

Tiemaisemaan kuuluvat kaikki tielle näkyvät alueet. Vastuu hoidosta on erityisesti tienpitäjillä ja maanomistajilla. Yhteistyö tiepiirin, kaupungin ympäristösihteerin tai rakennustarkastajan, maanomistajien, metsänhoitoyhdistysten ja riistanhoitopiirien kanssa on tärkeää. Hyvin hoidetusta tiemaisemasta hyötyvät kaikki: paikalliset, matkailijat ja alueen yrittäjät. Neuvoja ja rahoitusta on saatavissa useilta tahoilta. Jokainen kulttuuriympäristö on hoidon arvoinen. Helpointa on aloittaa ympäristön hoito omasta pihapiiristä.

➤ *Katso tarkemmin rahoitusmahdollisuuksista sivulta 151*

Ähtärin keskusta Ouluveden rannalla

Kaavoituksen keinot

Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) edellyttää mm. kulttuuriympäristö- ja maisema-arvojen huomioimista kaikessa maankäytön suunnittelussa. Kaavoituksen lähtökohdaksi edellytetään kaikilla kaavatasoilla ajantasaista tietoa arkeologisista kohteista, perinne- maisemista ja rakennetusta ympäristöstä. Alueiden ja rakennusten mahdolliset suojeluratkaisut sekä vaikutusten arviointi perustuvat inventointien tuottamaan tietoon ja kohteiden arvottamiseen.

Maakuntakaava, aikaisempi seutukaava

Maakuntakaava on yleispiirteinen koko maakuntaa tai sen osaa koskeva maankäytön suunnitelma. Siinä esitetään tulevaisuuden linjaukset maakunnan maankäytölle. Maakuntakaavan keskeisiä tehtäviä on mm. välittää kulttuuriympäristöön liittyviä valtakunnallisia tavoitteita maankäytön suunnitteluun. Ympäristöministeriö vahvisti Etelä-Pohjanmaan liiton laatiman voimassa olevan maakuntakaavan vuonna 2005.

Maakuntakaavassa osoitettuja kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeitä alueita on Ähtärissä 6 kappaletta, valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita on 6 ja maakunnallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita on 9 kappaletta.

Yleiskaava

Kunnan laatima ja kunnanvaltuuston hyväksymä yleiskaava on keskeinen kunnan kehittämisen väline. Yleiskaavalla ohjataan yksityiskohtaisempaa asemakaavoitusta. Yleiskaavassa voidaan osoittaa paitsi alueiden pääasiallinen käyttö, myös suojelua edellyttävät kohteet ja alueet. Yleiskaava voi olla oikeusvaikutukseton tai oikeusvaikutteinen. Oikeusvaikutteisessa yleiskaavassa voidaan antaa sitovia suojelumääräyksiä.

Ähtärin yleiskaavat kattavat keskustaajaman, Inhan aseman, Myllymäen, Peränteen ja Alastaipaleen alueet. Peränteen ja Alastaipaleen käsittävä Perännejärven rantaosayleiskaava on oikeusvaikutteinen, muut ovat oikeusvaikutuksettomia yleiskaavoja.

Perännejärven rantayleiskaavassa on huomioitu valtakunnallisesti arvokas maisema-alue. Maisemaa muuttavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman lupaa. Maisematyölupaa ei saa myöntää toimenpiteelle, joka vähentää merkittävästi alueen maisemallisia arvoja. Arvokkaan maisema-alueen ydinalueella tulee säilyttää maiseman avoimuus ja maisemaa rajavien reunavyöhykkeiden eheys. Uudisrakentaminen on sopeutettava kulttuurihistoriallisesti arvokkaan maisemaan ja rakennuskantaan.

Asemakaava ja ranta-asemakaava

Kunnan yksityiskohtainen maankäytön suunnitelma on asemakaava. Asemakaavassa esitetään eri alueiden rajat ja niiden käyttötarkoitus, rakentamisen määrä ja niiden sijoittelu. Asemakaavassa annettavat suojelumääräykset voivat koskea yksittäisiä kohteita tai laajempia maisema-alueita tai kulttuuriympäristöjä.

Ähtärissä on asemakaavoja keskustaajamassa ja matkailualueella Moksunniemellä. Keskustan asemakaavoissa on suojeltu kirkon vieressä sijaitseva viljamakasiini. Vireillä olevassa asemakaavan muutoksessa on esitetty suojeltavaksi kolme rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokasta rakennusta; Peikkola, Koivisto ja Vaahteramäki. Maanomistajien aloitteesta tehtyjä pääasiassa loma-asutuksen järjestämiseen tarkoitettuja ranta-asemakaavoja on noin 90 kpl.

Rakennusjärjestys ja rakennusvalvonnan rooli

Oikeusvaikutteisen yleiskaavan ja asemakaavan ulkopuolisella alueella rakentamista ohjataan **rakennusjärjestyksellä**. Siinä annetaan määräyksiä rakennuksen sijoittamisesta ympäristöön ja maisemaan, ympäristön hoidosta ja hyvän rakennustavan noudattamisesta erityisesti korjausrakentamisessa, jossa tulee ottaa huomioon korjattavan rakennuksen erityispiirteet ja alkuperäinen tyyli. Rakentamista ja korjaamista voidaan ohjata tarkemmilla **rakennustapaohjeilla**, joita voidaan laatia kaavoituksen yhteydessä kulttuurihistoriallisesti arvokkaille alueille. Tällöin voidaan antaa yksityiskohtaisia ohjeita rakennusten sijoittamisesta tonteille, rakennusten muodoista, kattokaltevuudesta, materiaaleista ja lähiympäristön hoidosta.

Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluu **rakennus-, toimenpide- ja purkulupien** myöntäminen. Päätöksiä valmistellessa rakennusvalvonta arvioi lupahakemukset myös kulttuurihistoriallisten arvojen kannalta. Valmisteluvaiheessa huomioidaan, että hanke on asema- ja yleiskaavan ja kaavoittamattomilla alueilla rakennusjärjestyksen mukainen, eikä hävitä perinne-, kauneus- tai muita arvoja.

Valvoo ympäristön siisteyttä: Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluu rakennetun ympäristön siisteyden valvonta, tarvittaessa rakennusvalvonta antaa kunnostuskehotuksia.

Neuvoo ja opastaa: Rakennustarkastaja antaa ohjausta ja opastusta rakennushankkeen suunnitteluvaiheessa, arvioi lupahakemukset kulttuuriympäristöön ja maisemaan soveltumisen kannalta sekä valvoo rakennushankkeen toteutusta.

Aittoja Eteläperällä, Rasilla ja Vuorimäessä

8 Kulttuuriympäristöstrategia

Kulttuuriympäristöstrategia on Ähtärin kulttuuriympäristöohjelman viimeinen ja samalla sen tärkein osa. Strategiassa asetetaan tavoitteet ja määritellään toimenpiteet, jotka kulttuuriympäristön hyväksi tarvitaan. Strategia kuvaa tavoitteet ja toimet, joita noudattaen kulttuuriympäristö Ähtärissä säilyy ja kehittyy muutoksenkin aikana hallitusti ja ympäristöarvot huomioiden. Tavoitteet ja toimenpiteet ovat pääosin kulttuuriympäristöohjelmahankkeen Ähtärin kulttuuriympäristöstä eri yleisötilaisuuksissa kootusta nelikenttä- eli SWOT-analysistä. Toimenpiteiden tekijöitä ja toimijoita luetellaan. Kuitenkin on muistettava että meistä jokainen toimii kulttuuriympäristössä omien voimiensa, taitojensa, innostuksensa, velvollisuutensa ja vastuunsa mukaisesti. Kulttuuriympäristön arvojen säilyttäjinä avainasemassa ovat asukkaat, kohteiden omistajat, kaavoitusprosessien osalliset ja järjestötoimijat. Heidän toimintansa vaikuttaa kaikkein merkittävimmin siihen, millaisen kulttuuriympäristön me jätämme perinnöksi tuleville sukupolville Ähtärissä.

Portti Tempakan pihapiiriin

Kaavoitus ja maankäyttö, rakentamisen ohjaus

Kaavoitus tukee kulttuuriympäristön säilymistä ja sen avulla kulttuuriympäristön kehitystä ohjataan myönteiseen suuntaan. Tärkeimpiä keinoja ovat maiseman ja rakennetun ympäristön erityispiirteet huomioiva maankäyttö; suojelumerkinnot ja rakennustapaohjeet. Rakentamisen ohjauksen avulla pyritään mm. säilyttämään rakennetun ympäristön arvot ja arvokkaimmat peltoalueet avoimina. Rakentamisen sopeuttaminen ympäristöönsä tarkistetaan rakennuslupamenettelyn kautta. Rakennusten purkaminen edellyttää lupaa tai vähimmillään ilmoitusta rakennuslupaviranomaiselle.

Ähtärissä **selvitetään kaavamuutosten tarve**, kohteet ja alueet huomioidaan uusissa asema-, rantasema- ja yleiskaavoissa. Rakennetun ympäristön suojelu hoidetaan tarvittaessa rakennussuojelulaila. **Kaavatyötä jatketaan** hyödyntäen valmistunutta KY-ohjelmaa. Rakennusinventointitiedon riittävyys selvitetään, tehdään lisäinventoinnit laadittavan kaavan ja kulttuuriympäristöarvojen edellyttämällä tarkkuudella. Mahdollisia asemakaavahankkeita Ähtärissä voivat olla Myllymäki, Vääräkoski ja Ähtärinranta. Maakuntakaavaan ehdotetaan Tenhuskylää maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristön kehitysalueeksi. **Vanhoilla kaava-alueilla selvitetään** huolellisesti **kulttuuriympäristöarvot** ennen muutostoimia. Tällaisia kohteita Ähtärissä ovat esimerkiksi Ähtärin keskusta ja kirkonseutu, joiden maankäyttöä ohjaa vanha kaava.

Ähtäriin laaditaan **maaseutualueiden** rakentamista ja korjaustyötä ohjaamaan **rakennus- ja korjaustapaohjeet**. Tärkeä työkalu käsiteltäessä mm. rakentamisen sijoittamista maaseutumaisemassa, vanhojen rakennusten korjaamisen erityispiirteitä ja perinteitä kunnioittavaa korjausrakentamista. Rakennustapaohjeissa huomioidaan myös **rantarakentaminen ja taajamat**, joissa esim. rintamamiestalojen korjaustoimiin laaditaan korjaustapaohjeita. Ohjausta tarvitaan mm. melko yhtenäisenä säilyneen, arvokkaan Puistotien jälleenrakennuskauden perinnön turvaamiseksi. **Rakennuspaikkojen** valinnassa kiinnitetään huomio kulttuurimaiseman ominaisuuksiin, sijoittamisen lähtökohtana ovat rakentamisen **perinteinen sijoittuminen** ja kulttuuriympäristön arvojen huomioiminen. Järjestetään erilaisia **tietoiskuja, teemailtoja, vierailuja ja koulutustapahtumia**, joissa käsitellään korjaamisen periaatteita, materiaaleja, tietoja materiaalien saatavuudesta, osaajista sekä käytettävissä olevista asiantuntija- ja neuvontapalveluista. Tilaisuudet voivat olla osa vuosittain syyskuussa järjestettäviä Euroopan rakennusperintöpäivän (ERP) tapahtumia Ähtärissä. Ähtärin **kaupungin sivuille** kootaan rakennusten korjaajille erillisiä **tietopaketteja**, kuten linkkejä erilaisille kulttuuriympäristösivustoille.

Tavoitetila 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Kaavoitus ja rakennusvalvonta tukee kulttuuriympäristön säilymistä	- Kaavatyötä jatketaan - Vanhoilla kaava-alueilla varmistetaan KY-arvot ennen muutostoimia - Kaavamuutosten tarve varmistetaan - Kootaan Ähtärin maaseutualueiden rakentamista ja korjaustyötä ohjaamaan yleiset rakennus- ja korjaustapaohjeet, - Ohjeet myös rantarakentamiseen ja taajamiin	- Ähtärin kaupunki; kaavoitus ja rakennusvalvonta - Länsi-Suomen ympäristökeskus - Museovirasto; Vaasan aluepiste, - Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo - Ähtäri-Seura - asukkaat

Yhteistyö

Kulttuuriympäristön vaaliminen edellyttää yhteistyötä eri hallinnonalojen ja toimijoiden kesken. Yhteistyö kokoaa eri alojen asiantuntemuksen ja käsitykset mukaan kulttuuriympäristöstä käytävään keskusteluun ja toimintaan kulttuuriympäristön hyväksi. Yhteistyö myös nostaa selkeämmin esiin toiminnan ongelmakohdat, puutteet ja kehittämistarpeet, joihin voimavarat tulee suunnata.

Ähtäriin perustetaan kulttuuriympäristöryhmä kunnan kulttuuriympäristöasioita pohtimaan. Näin välitetään tietoa ja saadaan aikaan yhteisiä näkemyksiä kulttuuriympäristöön liittyvistä asioista. Työryhmä koostuu virkamiehistä sekä järjestöjen ja kylien edustajista. Työryhmän asettaa Ähtärin kaupungin tekninen toimi. Työryhmä ei ole päättävä, vaan tarkkaileva, koordinoiva, ohjaava sekä tiedottava elin. Työryhmällä on toimintasuunnitelma ja se kokoontuu säännöllisesti. Ryhmä seuraa kulttuuriympäristöohjelman toteutumista. Ähtäri osallistuu **aktiivisesti maakunnan** kulttuuriympäristön yhteis-

työryhmän **toimintaan**, virkamiesten yhteydet kunnan sisältä maakuntatasolle edistävät kulttuuriympäristön hoitoa. Toimitaan **yhteistyössä oppilaitosten kanssa** tarjoamalla aiheita harjoitus- ja opinnäyte-työksi. Mahdollisia yhteistyötahoja ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulun rakennuskonservaattoriopiskelijat, Tampereen teknillinen yliopisto; arkkitehdit, diplomi-insinöörit jne. (esim. Rämälän Jukolan talon korjaussuunnitelma, Moksun rälssitalon korjaussuunnitelma ja toteutus, Vääräkoski - teollisuusympäristön monet mahdollisuudet; ideasuunnitelmia Vääräkosken teollisuusalueelle)

Tavoitetila 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Ähtärissä toimii oma kulttuuriympäristöryhmä	- Kulttuuriympäristöryhmä asetetaan, sillä on toimintasuunnitelma ja sen kokoon kutsumisesta on sovittu - Ryhmä seuraa kulttuuriympäristöohjelman toteutumista hallintokunnittain ja vastaa sen päivittämisestä	- Ähtärin kaupunki; tekninen osasto kokoonkutsujana - Ähtäri-Seura, kyläseurat, seurakunta

Kirkkovenesoudulla Ähtärissä on pitkät perinteet. Venekuntia eri puolilla Ähtäriä oli kaikkiaan 15, kun jostakin suunnasta piti tulla kolmellakin veneellä kirkkoon. Kuva on kirkon 70-vuotisjuhlasoudusta Ouluvedeltä 1.7.2007.

Ympäristökasvatus ja -valistus

Perustuslain mukaan vastuu ympäristöstä kuuluu kaikille. Kulttuuriympäristökasvatus antaa välineitä ymmärtää ja tulkita ympäristöä sekä välineitä asukkaiden ja nuorison osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Vastauksia saadaan mm. kysymyksiin: mistä tekijöistä kulttuurimaisema on rakentunut, mitkä ovat sen kehitysvaiheet, miksi se on muuttunut, mitkä ovat rakentamisen paikallisia erityispiirteitä, mitkä ovat alueen arvokkaat ja siten säilytettävät piirteet jne. Lisääntynyt tietoisuus kulttuuriympäristöstä lisää vastuuta ympäristöstä ja parantaa mahdollisuuksia ottaa kantaa ympäristöön kohdistuvaan suunnitteluun. Lapset ja nuoret ovat mahdollisuus turvata ähtäriläinen arvokas kulttuurimaisema. Se edellyttää kulttuuriympäristökasvatuksen painokasta liittämistä osaksi koulusuunnitelmasisältöjä. Erilaisilla koulutustapahtumilla ja tiedotuksella jaetaan tietoa kansalaisille kulttuuriympäristön hoitotavoista. Viranomaisten ja päätöksentekijöiden tulee ottaa kulttuuriympäristö huomioon kaikessa päätöksenteossa.

Kulttuuriympäristöohjelmaa ”Vesiteitä kyliin ja kirkolle” jaetaan halukkaille, verkkoversio on kaikkien ladattavissa kunnan kotisivuilla. **Kulttuuriympäristökasvatus** liitetään painokkaammin mukaan eri aineiden koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin. Mahdollisia oppiaineita ovat esim. kuvaamataito, historia, äidinkieli, yhteiskuntaoppi, matematiikka ja musiikki. Sisältöjä voivat olla oppilaiden kokoamat kotiseutukansiot ja maastoretket ympäristön havainnoimiseksi, kartanlukua opetellen, maiseman historian ymmärtämiseksi ja huomaamiseksi, rakentamistapaa ja erityispiirteitä piirtäen. Kohteita voi lähestyä piirtäen, valokuvaten, filmaten, pienoismalleja laatien, mittauksin ja kirjoittaen sekä paikallisia vanhoja asukkaita haastatellen. Kohteita on kaikkien koulujen ympärillä, ja museoalueelle on koottu edustava läpileikkaus ähtäriläisestä talonpoikaisesta rakentamistavasta. **Asukkaiden ja nuorison vaikutusmahdollisuuksia kaavoitushankkeissa** ja ympäristön kehittämisessä pyritään lisäämään etsimällä uusia keinoja ja tapoja vaikuttamisen lisäämiseksi. Keinoja voisivat olla

Haapaniemi syysasussa

erilaiset koulutustapahtumat, kurssit ja tietoiskut. Aiheen tulisi painokkaasti sisältyä myös Ähtärin perusopetuksen opetussuunnitelmaan. Sisältöä voisivat olla mm. maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) vaikutusmahdollisuuksineen ja niiden oikea ajoitus kaavahankkeissa ja erilaisissa kylien kehityshankkeissa, kansantajuihin esitys siitä, mitä kaavamerkinnot kulttuuriympäristössä käytännössä tarkoittavat, millaisia ovat eri kaavamerkintöjen sovellusmahdollisuudet jne.

Opettajille, virkamiehille ja päättäjille järjestetään **koulutusta** kulttuuriympäristöasioista. Kunta- ja seutukunta-kohtaisten koulutuspäivien ja vaikkapa maakunnallisten koulutustapahtumien järjestämistä edistetään. Kulttuuriympäristöohjelmaa hyödynnetään opetuksessa, ja samanaikaisesti tuotetaan omaa kulttuuriympäristöä koskevaa **oppimateriaalia**. Toimijoina voivat olla kyläseurat, ja eri kouluasteet osana opetusta. Hyödynnetään myös kulttuuriympäristöä käsittävän oppimateriaalin valmistamiseen myönnettäviä ympäristöministeriön avustuksia (katso tarkemmin sivulta 151 alkaen). Olemassa olevaa valtakunnallista kulttuuriympäristöä käsittävää oppimateriaalia otetaan käyttöön omaa odotellessa, linkki ja tiedotus opetusmateriaalista opettajille. **Tiedotetaan** aktiivisesti **kulttuuriympäristöasioista**

Ähtärissä; esitellään esim. toteutettuja hoitohankkeita, onnistuneita korjausrakennuskohteita jne. , jotka rakennusvalvonta kokoaa ja välittää tietoa paikallis-lehdissä ja kunnan kotisivuilla. **Järjestetään näytteilyitä**, joissa tuodaan esille mm. valokuvia vanhasta rakennuskannasta ja maisemasta, havainnollistaen siinä tapahtuneita muutoksia esim. kuvaparein. Oppilaiden kulttuuriympäristöä kuvaavat työt tuodaan esille esim. vuosittaisen Euroopan rakennusperintöpäivän yhteydessä.

Kansalaisopiston kotiseutupiireissä, valokuvauspiireissä jne. voidaan tutustua kulttuuriympäristöön havainnoiden ja dokumentoiden. Aikuiskoulutuskursseilla ammattioppilaitoksessa voidaan opiskella perinnerakentamista; teemoja löytyy runsaasti hirsirakentamisesta aina maalinkeittoon. Varmistetaan asukkaiden osallistuminen ja monipuolinen tiedotus, keinoina kylätilaisuudet eri puolilla kuntaa, lehtikirjoitukset, koulujen /kyläseurojen kautta tapahtuva tiedotus jne. Suunnitellaan ja järjestetään ohjattuja **kyläkävelyjä, teemakierroksia** jne. kulttuuriympäristössä. Mahdollisia kohteita ovat Myllymäki, Ähtärinranta, Peränne sekä keskustan muuttuneet kasvot. Kehitetään koululaisten kotiseutukierros, jonka jokainen Ähtärin koululainen tekee.

Tavoitetilä 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Tietoisuus kulttuuriympäristöistä lisääntyy Kulttuuriympäristökasvatus on merkittävä osana opetusta	▪ Kulttuuriympäristöohjelman pitäminen esillä ja tiedotus ▪ Kulttuuriympäristökohteita on merkitty maastoon ▪ Kulttuuriympäristönäkökulma luottamushenkilökoulutuksessa ▪ Koululaisten kotiseutukierros Ähtärissä luodaan ja jokainen ähtäriläinen nuori kiertää sen kouluaikana ▪ Näyttelyt Euroopan rakennusperintöpäivän yhteydessä vuosittain ▪ Etsitään uusia keinoja ja tapoja osallistumisen ja vaikuttamisen lisäämiseksi ja opettamiseksi	▪ Ähtärin kaupunki; tekninen toimi, kulttuuritoimi, matkailutoimi, opetustoimi, kansalaisopisto, ammattioppilaitos ▪ Yhteistyötahoina: Ähtäri-Seura, kyläseurat, Ruralia-instituutti, Etelä-Pohjanmaan liitto, Länsi-Suomen ympäristökeskus, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo

Arkeologinen kulttuuriperintö

Vallitusten jäänteitä Inhassa

Tiedotetaan Ähtärin I maailmansodan aikaisista puolustuslaitteista; historiallisen ajan muinaisjäännösten suojelusta. Kohteisiin ei saa kajota ilman Museoviraston lupaa. Tiedotetaan arkeologista irtolöydöistä– muistutetaan että löytäjän tulee aina toimittaa ne Museovirastoon tarkastettaviksi. Edistetään esihistoriallisen ajan muinaisjäännösten inventointeja Ähtärissä. I Maailmansodan puolustuslaitteiden inventointi suoritetaan kulttuuriympäristöohjelman kartoitusten pohjalta, tutkitaan hankerahoituksen mahdollisuudet. Laaditaan hoitosuunnitelmia puolustusrakenteiden kunnostamiseksi. Inventointien ja hoitosuunnitelman pohjalta raivataan juoksuhautoja, vallituksia yms. ja reittejä kohteiden välille ja saavuttamiseksi, kohteet kyltitetään. Kohdeverkostoa hyödynnetään kun vierailijoita ohjataan alueille. Hoitotoimet tehdään hankkeena, talkoin tai tempauksia järjestämällä. Arkeologisia kiinteitä muinaisjäännöskohteita esitellään ja niihin opastetaan, erityisesti mikäli kohde on tavoitettavissa ulkoilureitistöltä kuten Peränteen löytökeskitymä.

Ähtärissä on kiinteitä muinaisjäännöksiä kartoitettu toistaiseksi niukasti. Ähtärin ainoassa kaivetussa kohteessa Lopetissa Pemun pohjukassa Kortteisjoen suulla, arkeologiset kaivaukset/tutkimukset tehtiin vuonna 1983. Ähtärinsalmen ja Väliveden rantaosayleiskaavainventoinneissa 2005 huomioitiin myös arkeologinen perintö. Ähtärissä on viimeksi tehty kiinteiden muinaisjäännösten perusinventointi vuonna 1981. Nykyistä maankäytön suunnittelua varten näitä inventointitietoja voidaan pitää vanhentuneina ja puutteellisina. Inventointimenetelmät ovat kehittyneet, tietoa Ähtärin esihistoriallisesta ja historiallisesta muinaisjäännöksistä tarvitaan lisää ja tehtyjä inventointeja tulee täydentää ja päivittää. Ähtärissä on ehkä ainoana Etelä-Pohjanmaan kuntana ensimmäisen maailmansodan puolustuslaitteita. Kaavoitus on merkittävä muinaisjäännöksen suojelun keino, sekä muinaismuistolaki että nykyinen maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttävät kaavoituksen yhteydessä riittäviä ja ajantasaisia muinaisjäännösselvityksiä.

Tavoitetila 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Arkeologisen perinnön säilyminen turvataan	Edistetään arkeologisia inventointeja Ähtärissä	Museovirasto; Vaasan toimipiste
Arkeologinen inventointi etenee	I maailmansodan puolustusvarustusten inventointi, hoitosuunnitelman ja suunnitelman toteutus	Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo
Arkeologinen perintö tunnetaan ja sen säilyminen turvataan maankäytön suunnittelussa	Täydennetään esihistoriallisen ajan muinaisjäännösinventointeja. Inventoidaan historiallisen ajan muinaisjäännökset	- Ähtärin kaupunki; tekninen toimi, kulttuuritoimi, matkailutoimi, - Ähtäri-Seura - Ähtärin varikko - Reserviupseerit - Sotaveteraanit
Arkeologiselle kohteille opastetaan	- Tarvittaessa edellytetään arkeologinen inventointi kaavahankkeiden pohjaksi - Laaditaan opetusaineistoa, esim. Peränteen kohteet sopivat matkailukohteiksi	Yhteistyötahoina Ruralia-instituutti, Etelä-Pohjanmaan liitto, Länsi-Suomen ympäristökeskus

Maisema

Tavoitteena on hoitaa ja rakentaa Ähtäriä siten, että sen maisemalliset ominaispiirteet ja ajallinen kerroksellisuus säilyvät myös ympäristön muuttuessa. Siksi Ähtärin maisema, sen rakenne, ominaispiirteet ja historia otetaan lähtökohdaksi maisemaan kohdistuvassa, maisemakuvaan merkittävästi vaikuttavassa muutoksessa. Hyvä maankäytön suunnittelu sovitaa maisemaan sille uudet elementit, kuten rakentamisen piiriin tulevat uudet alueet ja liikenneväylät maisemaan sopivalla ja sitä rikastuttavalla tavalla. Käynnistetään, päivitetään ja toteutetaan maisemanhoitosuunnitelmia. Maatalouden harjoittaminen maaseutualueilla on parasta maisemanhoitoa, metsänhoito vaikuttaa maisemaan.

Käynnistetään maisema- ja kyläsuunnitelmia ja niitä toteuttamaan maisemanhoitohankkeita. Ensisijaisesti hoitosuunnitelmia kaivataan Myllymäellä, Ähtärinrannalla ja Inhan aseman seudulla sekä Ähtärin keskustassa. Suunnitelmissa ja hoitotoimissa huomioidaan kulttuurimaisema ja rakennettu ympäristö: näkymät, tienvarret, viljelyalueet, rakenteet ja rakennukset sekä taajamien ilme. Mahdollisuudet luoda oma Ähtäri-ilme selvitetään. Maisemanhoitoa voidaan toteuttaa myös talkoilla, kuten tiemaiseman hoito, vesinäkymien avaaminen, romahtaneiden rakennusten purkutyö jne. Kohteita löytyy runsaasti esim. Peränteellä, Myllymäellä ja Ähtärinrannalla. Peränteen valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle on laadittu metsäluonnon hoitopainotteinen maisemanhoitosuunnitelma vuonna 1995. Sen päivittäminen on ajankohtaista. Päivityksen yhteydessä tai laatien erillinen kulttuuriympäristöpainotteinen hoitosuunnitelma tulisi painokkaasti käsitellä mm. rakennetun ympäristön hoitoa ja ke-säasutuksen maisemavaikutuksia, perinnebiotooppeja ja huomioida matkailun tarpeet. Maataloutta ohjataan huomioimaan maisema-arvot. Maisematilojen säilymisen ja peltojen säilyminen viljeltyinä on

erityisen tärkeää. Maiseman ja luonnon monimuotoisuus huomioidaan metsänhoidossa; herkkien ranta- ja reuna-alueiden ja lakimetsien metsänhoidossa huomioidaan maisemalliset arvot. Montinlahden (Vähä-Haapajärvi) pinnan nostomahdollisuudet tutkitaan. Kootaan tiedot Ähtärin tervahaudoista, samoin vanhoista kulkureiteistä ja teistä (maa-, vesi-, talvitiet). Vertaillaan nykytilaan ja selvitetään säilyneitä/maastossa erottuvia osuuksia. Selvityksiä hyödynnetään mm. matkailuelinkeinossa.

Vanhojen koriste- ja hyötykasvien viljelyä elvytetään Ähtärissä. Oleellinen osa, sen perinteinen kasvillisuus, paikalliset, pitkään viljeltyt lajit tulee säilyttää rikastuttamassa ympäristöä. Mahdollisia näytetarhan sijoituspaikkoja voisivat olla Tuomarniemi, museoalue, pappilan puutarha tai joku Ähtärin hoidettu puisto tai sen osa. Myös yksityisiä, erityisesti vanhojen maatilojen pihapiirin omistajia kannustetaan vaalimaan vanhaa lajistoa ja pihapiiriensä erityispiirteitä. Järjestetään tietoisuuksia, kursseja ja retkiä. Kaupungin puistoista ja viheralueista pidetään hyvää huolta, hoitotoimet kohdistetaan vaihtelevien resurssien mukaan hallitusti ja hoitoluokituk-sia tarkastellen.

Tavoitetila 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Kulttuuriympäristöstä pidetään huolta	Kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksen keinoin pyritään turvaamaan arvokas rakennusperintö ja säilyttämään avoimet peltoalueet	- Kaupunki; tekninen toimi, - Kyläseurat - Ähtäri-Seura, - Länsi-Suomen ympäristökeskus; Museovirasto; Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo
Rakentamisen ohjauksessa huomioidaan kulttuuriympäristön arvot	- Maisemanhoito- ja kyläsuunnitelmia kulttuurimaiseman hoitamiseksi - Maa- ja metsätaloutta ohjataan huomioimaan maisema-arvot - Kaupungin puistoista ja viheralueista huolehditaan - Rakentajia ohjataan vanhojen rakennusten korjaamisessa ja uuden rakentamisen sopeuttamisessa olemassa olevaan rakennuskantaan	- ProAgria Etelä-Pohjanmaa - viljelijäjärjestöt - Tuomarniemi, SEAMK - Metsänhoitoyhdistys - Etelä-Pohjanmaan metsäkeskus

Rakennettu ympäristö

Ähtärissä on runsaasti monipuolista ja arvokasta rakennuskantaa, sen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokas rakennusperintö tunnetaan. Kulttuuriympäristöohjelma on osaltaan lisännyt tietoa paikallisen rakentamisen erityispiirteistä Ähtärin eri puolilla. Kartoitusta tulee laajentaa ja syventää jatkossa eri yhteyksissä. Vanhimmat rakennukset saavat jo niille kuuluvan arvon, myös nuorempi rakennuskanta tulee huomioida. Jälleenrakennuskauden rintamamiestalon ja 1970-luvun taajamarakentaminen ovat osa kulttuuriperintöämme, samoin Ähtärin moderni arkkitehtuuri. Niistä tarvitaan inventointitietoa. Rakennussuunnittelun haaste on sovittaa aikamme uudis- ja täydennysrakentaminen olemassa olevaan ympäristöön sitä kunnioittavalla tavalla. Ähtärissä on vuosikymmeniä vanhoja asemakaavoja, joiden päivittäminen on ajankohtaista.

Rakennusinventointeja jatketaan ja täydennetään tehdyn kiireellisyysluokituksen ja mahdollisten kaavahankkeiden tarpeiden mukaisesti. Modernin rakennusperinnön inventointi käynnistetään. **Tiedot kootaan** Museoviraston **tiedonhallintajärjestelmään** ja paperiversiointina kunnan rakennusvalvontaan. Kartoitettua tietoa rakennuskannasta tarkennetaan inventoinnin vähitellen koko Ähtäriä kattavaksi rakennustasoiseksi tiedoksi. **Aktivoidaan** kyläseuroja ja asukkaita sekä koululaisia **kokoamaan tietoa** kylistä ja niiden rakennuskannasta, kuten tietoja vanhoista kulkureiteistä, rakennuksiin liittyviä tietoja, muistitietoa kylän elämästä ja asukkaista sekä konkreettista materiaalia kuten valokuvia, erilaisia arkistotietoja jne. Materiaali voidaan koota **kyläkansioihin** ja myöhemmin **kyläkirjoihin**. Tiedonkeruun voi kuka tahansa aloittaa kokoamalla tietoa omasta asuinrakennuksestaan ja lähiympäristöstään. Kyläkansioiden sisältämän tiedon kokoaminen ja tallentaminen organisoidaan Ähtäri Seuran ja kaupungin toimesta. Kootaan **tietoa ähtäriläisistä pihapiireistä ja puistoista**; huomioidaan niiden rakenne, puusto ja muu kasvillisuus, tietoa suunnitelmista ja suunnittelijoista, hoidosta, nykytilan kuvaus jne. Kohteina mahdollisia ovat Tuomarniemi, asemien puistot, kantatalojen pihapiirit ja muut pitkiä pihapiirin hoidon perinteitä omaavat yksityispihat, esimerkkeinä Kauppala, Ten-

hunen ja Hirvimäki. Tehdään **toimenpideohjelma ja kokonaissuunnitelma** Ähtärin kaupungin hallinnassa olevan **rakennusperinnön hoidosta ja kehittämisestä**. Turvataan työväenyhdistysten, nuorisoeurojen ja maamiesseurojen talojen - nykyisten **kylätalojen - säilyminen** osana ähtäriläistä arvokasta rakennettua ympäristöä.

Ympäristön siisteyteen kiinnitetään **huomiota**, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu vastaavat maastokatselmuksista ja **korjaus- ja purkukehoksista** huonokuntoisten rakennusten ja rakenteiden kunnostamiseksi tai poistamiseksi. Kylämaise-man siisteyteen tulee kohdistaa toimia ensisijaisesti Myllymäellä, Ähtärinrannalla ja yksittäiskohteissa eri puolilla Ähtärin tiemaisemaa. Järjestetään **talkoita ja tempauksia** kyläläisille tärkeiden rakennusten kunnostamiseksi perinteisin menetelmin ja materiaalein; esim. partiolaisten Kellomäki; rakennusten katot jne. ulkomaalaus, vuoraus. Käytetään **kulttuurihistoriallisia arvoja ymmärtäviä suunnittelijoita ja rakentajia**. Tietoja heistä kootaan kunnan rakennusvalvontaan. Maaseutuasumista markkinoidaan ja kootaan kyläkohtainen maaseutualueiden **tontti- ja rakennuspörssi**; tyhjillään olevia kiinteistöjä kartoitetaan aktiivisesti, kunnostuskelpoiset rakennukset pyritään saattamaan asutuiksi

Perinnebiotoopit

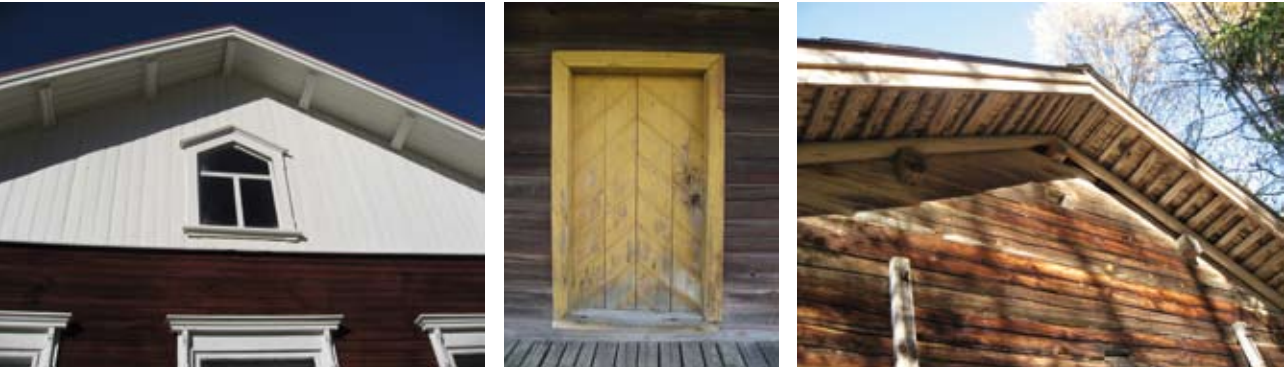
Maatalouden maisema on viimeisinä vuosikymmeninä muuttunut yksipuolisemmaksi ja luonnon monimuotoisuus maatalousalueilla on vähentynyt. Perinteisestä niitosta ja laidunnuksesta riippuvaisten kasvien ja eläinlajien elinympäristöt ovat vähentyneet. Perinnebiotooppeja, karjatalouden muovaamia luontotyyppejä kuten niittyjä, ketoja, ahoja, hakamaita, metsälaitumia ja kaskialueita on Ähtärissä, kuten muuallakin maassamme säilynyt vain pienialaisina laikkuina. Tärkeää on turvata Ähtärissä näihin päiviin säilyneiden perinnebiotooppien luonto- ja maisemalliset arvot sekä pyrkiä ennallistamaan jo umpeutuneita kohteita.

Perinnemaisemien hoidon opetusta, ohjausta ja neuvontaa järjestetään maastossa. Esimerkkikohde voisi olla partiolaisten Kellomäki, jossa järjestäisiin vuosittaiset niitto- ja siivoustalkoot hoitosuositusten mukaisesti. Tutkitaan mahdollisuuksia käyttää laiduneläimiä esim. vuokrausmahdollisuus. Laiduneläinten hoidossa voisi olla esim. jokin Peränteen rantaniitty tai Kellomäen pihapiiri aidattuna. Asukailta kootaan tietoja mahdollisista käytöstä poistuneista tai edelleen käytössä olevista, vielä **inventoi-**

mattomista perinnebiotoopeista, joilla edelleen on jäljellä piirteitä perinteisestä käytöstä. Kulttuuriympäristöohjelman yhteydessä tehty kartoitus otetaan lisäselvitysten pohjaksi. Edistetään Ähtärin inventoitujen perinnebiotooppien tilan seurantaa ja hoitosuositusten laadintaa. Kannustetaan maanomistajia, yhdistyksiä yms. tahoja hoitotyöhön ja etsitään eri vaihtoehtoja hoidon järjestämiseen (kohteiden vuokraus, vuokraeläimet, talkoot yms., myös eri rahoituskanavia)

Tavoitetila 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Perinnebiotooppien säilyminen turvataan Perinnebiotooppeja hoidetaan säännöllisesti ja asiantuntevasti	Opetusta, ohjausta ja neuvontaa, inventointien päivittämistä	- Länsi-Suomen ympäristökeskus - Ähtärin kaupunki; ympäristötoimi. maaseututoimi - Ähtärinjärven luonnonsuojeluyhdistys ry - Tiedotusvälineet - Kyläseurat - Maatalousjärjestöt

Tavoitetila 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Kulttuuriympäristötietoa on saatavilla Kulttuuriympäristötietoa kerätään, modernin rakennusperinnön inventointi on käynnissä Kyläkirjoja valmistuu Ähtärin eri kylillä	- Inventointeja jatketaan, tarkennetaan ja täsmennetään paikkatietona - Kansalaisopiston tms. opintopiirit kokoontuvat ja kokoavat kotiseutuaineistoa, joka kootaan myöhemmin kyläkirjoiksi	- Ähtärin kaupunki - Ähtäri-Seura - Kansalaisopiston opintopiirit - kyläseurat - asukkaat

Majaniemen luhti

Nousunlahden Hautala

Taloudelliset resurssit, elinkeinot, hankkeet

Kulttuuriympäristöohjelman tavoitteet ja **toimintastrategia huomioidaan** kaupungin **talousarvioesityksessä**. Kulttuuriympäristöä hyödynnetään matkailu- ja yritystoiminnassa. Ähtäriä markkinoidaan aikaisempaa enemmän **kulttuurimatkailu- ja maaseutumatkailukohteena**. Markkinointi voi pohjautua kulttuuriympäristöohjelman esille nostamiin, erilaisiin tapahtumiin ja kulttuurituotteisiin soveltuviin paikkoihin, erilaisiin teemoihin jne. Näitä ovat erilaiset majoitus- ja maatilamatkailutuotteet, erilaiset ta-

pahtumat ja teemaretket. **Virkistysalueita ja –reit-tejä kehitetään kulttuuriympäristö huomioiden**. Ympäristökohteet antavat merkittävää lisäsisältöä virkistyskohteissa. Vähäisetkin kohteet voivat toimia virkistysalueilla mm. maamerkkeinä, kuten juoksuhaudat Ähtärissä. Laaditaan **teemakarttoja ja opaslehtisiä** erilaisista alueista, kohteista, rakennuksista, kulkureiteistä; esim. I Maailmansodan perintö, kivi-kautiset asuinpaikat, Ähtärin rautatieympäristöt, Ähtärin teolliset ympäristöt, Myllymäki - maakunnan mahtikylä, Ähtärin perinnemaisemat jne.

Kulttuuriympäristön taloudellinen arvo ja merkitys kasvavat. Kulttuurimaisema- ja ympäristö ovat luonnon ohella merkittävimpiä Ähtärin matkailun vetovoimatekijöitä. Huolenpito kulttuuriympäristöstä koituu koko matkailuelinkeinon hyväksi. Kulttuuriympäristön nostaminen Ähtärin menestystekijäksi sisältää runsaasti mahdollisuuksia, samoin erilaisia tarpeita kulttuuriympäristön hoidolle ja kehittämiselle. Kulttuuriympäristön arvojen turvaaminen ja kehittäminen muuttuvassa ympäristössä edellyttää aikaisempaa enemmän taloudellisia resursseja. Rahoitusta kulttuuriympäristön hoitoon on saatavilla alueellisten, valtakunnallisten ja EU-rahoitteisten ohjelmien kautta. EU:n ohjelmakaudella 2007-2014 Suomessa on kaksi rakennerahastoa (EAKR ja ESR). Mahdollisia rahoituslähteitä kulttuuriympäristön vaalimiseen on koottu ja ne alkavat sivulta 151.

Tavoitetilä 2014	Toimenpiteet	Keskeiset toimijat
Kulttuuriympäristöä hyödynnetään matkailu- ja yritystoiminnassa	▪ Virkistysalueiden ja -reittien kehittäminen ▪ Teemakarttoja ja opaslehtisiä ▪ Markkinointia	▪ Ähtärin kaupunki: kulttuuritoimi, matkailutoimi, yrittäjät ▪ Ähtärin kaupunki: virkamiehet ja luottamushenkilöt ▪ Ähtäri-Seura ry. ▪ Kyläseurat
Tietoa rahoitusmahdollisuuksista kulttuuriympäristön hoitoon on saatavilla Taloudelliset resurssit mahdollistavat KY-työn	▪ Kulttuuriympäristöohjelmaan koottuja tietoja rahoittajista jaetaan, hyödynnetään ja päivitetään ▪ Toimintastrategia huomioidaan kunnan talousarvioesityksessä	

Mahdollisia hankeaihioita, hankkeen osia ja teemoja

Kellomäki; mäkiasutusta ja perinnemaisemia Maisemanhoitoa ja kulttuuriympäristökasvatusta

Kellomäen kulttuuriympäristö edustaa paikallisesti merkittävää rakennettua ympäristöä, mäkiasutusta Kellomäen laella. Viljely Kellomäessä on päätynyt. Päärakennus, riihi ja ulkorakennukset ovat nykyään Ähtärin Eräveikkojen omistuksessa. Komea tietä reunustava kiviaita johdattaa kulkijan pihapiiriin. Kellomäen pihapiiri muodostaa maakunnallisesti merkittäväksi luokitellun perinnebiotoopin, joka on laidunnuksen päätyttyä rehevöitymässä ja kasvassa umpeen.

Rakennusten ja niitä ympäröivän pihapiirin säilyminen osana Ähtärin kulttuuriympäristöä edellyttää erilaisia, perinteisin menetelmin ja materiaalein toteutettavia kunnostus- ja korjaustoimia sekä ympäristönhoitoa. Ulkorakennusten pärekatteet ovat heikentyneet, päärakennus kaipaa suojakseen uutta maalipintaa, ikkunat tulee kunnostaa, rakennusten perustuksia tulee vahvistaa jne.

Kellomäki olisi erinomainen korjausrakennuskohde. Se olisi samalla maisemanhoitokohde, jossa perinneympäristön arvot palautettaisiin ja niiden säilyminen turvattaisiin. Kohteessa voitaisiin esitellä korjausrakentamista perinteisin menetelmin ja materiaalein sekä perinnebiotooppien kunnostusta ja ennallistamista. Se olisi siten erinomainen kulttuuriympäristökasvatuksen esittelykohde, jossa koululaiset ja opiskelijat, järjestöt sekä paikalliset asukkaat voisivat oppia ja myös konkreettisesti osallistua hoitotoimiin. Mahdollisia rahoituskanavia hankkeelle ovat Kuusiokuntien kylien investoinhankerahoitus ja Leader-rahoitus ➤ lue lisää sivulla 151.

Inhan tehtaan alueen kehittäminen rautaruukin historiaa esitteleväksi eläväksi matkailukohteeksi

Inhan tehtaan alueelle olisi mahdollista perustaa elävä matkailukohde, joka esittelisi Inhan ruukin historiaa ja toimintaa 1800-luvulta aina nykypäivän metallin käsittelyyn asti. Esimerkkejä ja malleja ruukkimuseon kehittämisestä on mm. Möhkön ruukista Ilomantsista, Fiskarsista ja Billnäsistä. Oy Fiskars Ab, joka omistaa ruukin alueet ja harjoittaa menestyksellistä teollista toimintaa alueella, olisi avainasemassa hankkeen käynnistämässä ja alueen kehittämisessä. Yhtiöllä on pitkäaikaista kokemusta Fiskarsissa ja Billnäsissä yhteistoiminnasta teollisen toiminnan ja matkailuhistoriaan liittyvän matkailuelinkeinon vä-

lillä. Ruukin ympäristö ja siihen liittyvä historia, mahdollinen pienoismasuunin rakentaminen, toimiva sepän paja, samoin ruukin aikanaan runsaasti käytetyn puuhiilen teko olisivat matkailijan kannalta kiinnostavia.

Rautatieasema-museon perustaminen Ähtäriin

Rautatieliikenteen merkitys Ähtärin alueen talouskehitykselle on ollut merkittävä, kunnassa on kolme rautatieasemaa. Myllymäki oli aikanaan maan suurin puutavaran lastausasema, myös henkilöliikenne oli vilkasta ja Keskon aluekonttori lisäsi Myllymäen aseman kautta tapahtuvia kuljetuksia. Inhan asema on 1950-luvulla äänestetty Suomen kauneimmaksi rautatieasemaksi. Tavaraliikenne oli sielläkin suuri mm. Inhan Tehtaan polttopuu- ja metalliraaka-ainekuljetusten vuoksi. Jatkokuljetus tapahtui Inhan satamaraiteelta proomuilla Inhantehtaalte. Ostolan eli nykyisen Ähtärin aseman ympärille kohosi Ähtärin kaupunkikeskus. Myllymäen ja Inhan rautatieympäristöt ovat siirtyneet yksityisomistukseen, Ähtärin aseman on myynnissä vuonna 2009.

Maassamme on rautatiemuseo Hyvinkäällä. Rautatieasemamuseon perustaminen Ähtäriin, esim. vanhaa toimivaa rautatieasemaa simuloiva rautatiemuseo, jossa kaikki aseman toimintaan liittyvät oheislaitteet piletinmyyntilaitteineen, signaali- ja turvalaitteineen, lennätinkoneineen yms. olisivat mahdollisimman alkuperäisinä paikoillaan. Tällaisen rautatiemuseon malli löytyy Viron Haapsalun asemalta. Yhteistyötahoja voisivat olla ratahallintokeskus, Hyvinkään rautatiemuseo, rautatieläisten ammattijärjestöt jne. matkailuyrittäjät jne.

Metsä- ja uittomuseon perustaminen Ähtäriin

Vuonna 1903 perustetun Tuomarniemen metsäkoulun rakennuskanta muodostaa valtakunnallisesti merkittävän rakennetun ympäristön kokonaisuuden. Oppilaitokselle on kartunut vuosisadan kuluessa vanhaa metsätyökalustoa ja välineitä, jotka on lueteloitu ja järjestetty oppilaitoksen omaa käyttöä varten. Ähtärin kotiseutumuseossa on myös metsään, puuhun ja uittoon liittyvää esineistöä. Lisäksi paikakunnalla on ainakin yksi yksityisen henkilön koama ja ylläpitämä moottorisaha- ja metsätyövälinekokoelma.

Uitolla on ollut yli sadan vuoden aikana merkittävä asema puunkuljetuksessa, samoin merkittävä kausiluonteinen työllisyysvaikutus. Uittoon liittyvä his-

toria ja kalusto ovat pian häviämässä ja niiden tal-
lentamisella on kiire. Metsään, puuhun ja uittoon
liittyvän museon perustaminen juuri Tuomarniemi-
le olisi perusteltua. Hankkeella olisi valtakunnallista
ja kansainvälistäkin merkitystä, onhan maamme pal-
jolti elänyt metsän ja puun varassa ainakin 150 vuo-
den ajan.

Museoesinekokoelman ohella tulisi metsä- ja uitto-
museon toimintaan liittää aktiivisia toimintoja, kuten
esim. metsän käsittelyyn ja uittoon liittyviä työnäy-
töksiä, joihin matkailijatkin voisivat osallistua, laut-
takahvilaa jne. Yhteistyökumppaneita voisivat olla
metsäoppilaitos, Suomen metsä museo Lusto, Pun-
kaharjulla sekä Suomen metsä- ja uittohistorialliset
seurat.

Kulttuuriympäristömatkailun mahdollisuudet ja tuotekehitys

Ähtärin tulee turvata ja lisätä vetovoimaisuuttaan
matkailukohteena. Tarjonnan tulee monipuolistua ja
tarjottavien tuotteiden lisääntyä. Matkailijoiden viipy-
mää Ähtärissä tulee kasvattaa ja Ähtärin on vastatta-
va kovenemaan kilpailuun matkailijoista.

Matkailusesonki keskittyy kesään. Talviaikaan ja eri-
tyisesti lumettomana aikana tarjottavia tuotteita on
niukasti, samoin tuotekehitystä. Matkailuyritysten
verkostoituminen on vähäistä. Alueelta puuttuu kult-
tuuri- tai osaamiskeskus tai muu organisaatio, joka
keskitetysti järjestäisi ja tarjoaisi koulutusta ja kult-
tuuritapahtumia matkailijoiden ja paikallisten käyt-
töön.

Hankkeen sisältöä olisivat esim. paikallisen kulttuu-
rin ominaispiirteiden ja kulttuurituotteisiin soveltuvi-
en teemojen löytäminen, kulttuurimatkailutuotteiden
kehittäminen, Ähtärin alueen kulttuurivahvuuksi-
en teemoittaminen ja tuotteistaminen konkreettisik-
si tuotteiksi, kuten tapahtumat, opastukset, kulttuu-
rikartat ja –kierrokset, näytelmät, julkaisut, liikuntaa
ja luontoelämyksiä yhdistävät kulttuurituotteet jne.
Edelleen tarvitaan kulttuurituotteiden markkinointi-
materiaalin ja –kanavien kehittämistä ja markkinoin-
tiyhteistyötä.

Sisävesilaivaliikenteen elvyttämistä Ähtärinjärvellä
yhteistyössä naapurikuntien kanssa tulisi selvittää.
Tuomarniemen kulttuuriympäristö olisi vetovoimai-
nen kulttuurimatkailukohde, jota tulisi hyödyntää.

Perännejärven kulttuurimaisemapainotteinen hoi- tosuunnitelma

Peränteen valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-
alueelle on laadittu metsäluonnon hoitopainottei-

nen maisemanhoitosuunnitelma vuonna 1995. Sen
päivittäminen on ajankohtaista. Etelä-Pohjanmaan
metsäkeskus käynnistää vuonna 2009 Peränteen
alueen metsänomistajien tilakohtaisten metsäsuun-
nitelmien uusimisen. Tässä yhteydessä olisi luonte-
vaa laatia keskeisille metsäisille alueille tilakohtaiset
maiseman- ja luonnonhoitoon painottuvat metsä-
suunnitelmat. Myös virkistyskäytön huomioiminen
on tarpeellista. Maanomistajien henkilökohtainen
neuvonta on keskeinen osa suunnitelman laatimista
ja usein myös keino, jolla maisemanhoitotöitä saa-
daan toteutetuksi.

Tieto Peränteen rakennetusta ympäristöstä on tar-
kentunut Peränteen rantaosayleiskaavatyön yhtey-
dessä laadittujen selvitysten myötä. Kulttuuriym-
päristöä hyödyntäviä maatilamatkailuyrityksiä on
kunnassa useita ja uusia käynnistymässä. Matkailun
tarpeisiin tarvitaan markkinoitavia tuotteita, mm. eri-
laisia teemareittejä ja kohteita ja niitä tukevaa oheis-
ja opasmateriaalia. Päivittäen ja täydentäen tehty
selvitys, tai laatimalla erillinen kulttuuriympäristöpai-
notteinen suunnitelma, jossa tulisi painokkaasti kä-
sitellä rakennettua ympäristöä ja alueen perinne-
biotooppien hoitoa. Suunnitelmassa huomioitaisiin
edelleen viljelymaisema ja rantametsien hoito Pe-
ränteen eri osissa, samoin vapaa-ajanympäristöt ja
niiden maisemavaikutukset. Rantavyöhykkeiden
käsittelyyn ja rakentamisen sovittamiseen kulttuuri-
maisemassa tarvitaan ohjausta. Peränteellä on mer-
kittävä esihistoriallisen ajan kiinteiden muinaisjään-
nösten keskittymä, joka sijaitsee lähellä olemassa
olevaa luontoreitistöä. Lähtökohdat kulttuuriympä-
ristöön kohdistuvalle matkailulle Peränteellä ovat
erinomaiset. Maisemanhoitotyöhön sitouttaminen
on suunnitelman toteuttamisen haaste.

Myllymäki ja Ähtärinranta; maisemanhoitosuun- nitelmat ja niiden toteutus

Ähtärin kylistä esimerkiksi Myllymäen kylä ja Ähtä-
rinranta kaipaavat maisemanhoitotoimenpiteitä. Myl-
lymäen kylä on Ähtärin kehittymisen kannalta mer-
kittävä. Sen edustavin Asematien varteen sijoittuva
rakentaminen edustaa Myllymäen suuruuden aikaa,
jolloin kylä oli merkittävä seudullinen kaupallinen
keskus. Kaupallinen toiminta kylässä on merkittä-
västi vähentynyt. Kylässä on useita tyhjilleen jäänei-
tä arvorakennuksia, samoin useita kunnoltaan hei-
kentyneitä rakennuksia ja rakennelmia. Osaa niistä
ei liene mahdollista pelastaa ja ne edellyttävät siten
purkutoimia. Kylään saapujan näkymää rajaavat pa-
jukot, mistä syystä ympäristö sisältää useita kehitys-
tarpeita ja - mahdollisuuksia.

Ähtärinrannan tiemaisemassa on useita kunnoltaan
heikentyneitä vanhoja rakennuksia. Tiemaiseman
hoito, järvinäkymien avaaminen ja rakennetun ym-

päristön hoito mahdollistavat ympäristön kehittämi-
sen Ähtärinrannalla. Maisemahoitotoimenpiteiden
toteuttamiseksi tarvitaan hoitosuunnitelmia, jotka
laaditaan yhteistyössä kylälaisten kanssa. Hoitotyö-
hön sitouttaminen on maisemanhoitohankkeiden
päättymisen jälkeen haaste. Mahdollisia rahoitus-
kanavia hankkeelle ovat Kuusiokuntien kylien inves-
toinhankerahoitus ja Leader-rahoitus ➤ *lue lisää si-
vulla 152.*

Ähtäriläinen sotahistoria – Suomen sodan ta- pahtumia ja ensimmäisen maailmansodan aikai- sia puolustuslinjoja: hoito- ja käyttösuunnitelma / kohteiden esittely ja markkinointi, tapahtumat, tuotteet, opasmateriaali jne.

Etelä-Pohjanmaan kunnista ainoastaan Ähtärissä
löytyy I Maailmansodan puolustusrakenteita. Juok-
suhautoja ja muita vallituksia on runsaasti erityises-
ti Myllymäellä, Inhan asemanseudulla, Mustikkavuo-
rella ja Vääräkoskella. Kohteita on eri yhteyksissä
kartoitettu. Suomen sodan tapahtumapaikkoja on
Ähtärissä Myllymäellä ja Nääsinsalmessa. Vuonna
2008 tulee Suomen sodan taisteluista kuluneeksi
200 vuotta.

Osa I maailmansodan aikaisten vallitusten jäänteis-
tä on koottu suunnistuskarttoihin. Tietoja juoksuhau-
doista on koottu myös Ähtärin keskustan kaavaselvi-
tysten yhteydessä. Nämä tiedot ja yksityishenkilöiltä
ja Ähtäri-Seuralta sekä yleisötilaisuuksissa saadut
täydennykset ja tarkennukset on koottu karttaan si-
vulle 28. Kartoituksen pohjalta tulee toteuttaa Ähtä-
rin I maailmansodan aikaisten puolustuslaitteiden in-
ventointi ja myöhemmin laadittava hoitosuunnitelma
ja edelleen toteuttaa kohteiden kunnostus- ja hoito-
toimet.

Ähtärin on turvattava ja lisättävä vetovoimaisuuttaan
matkailukohteena. Tarjonnan tulee monipuolistua
ja tarjottavien tuotteiden lisääntyä. Puolustusraken-
teet ja sotaanäyttämöt ovat kulttuurimatkailutuotteina
pääosin käyttämätön resurssi, joka tulisi hyödyntää
konkreettisina kulttuurituotteina kuten tapahtumina,
opastuksina, kulttuurikarttoina ja –kierroksina, näy-
telminä ja julkaisuina.

Keskustan kaupunkikuvan kehittäminen

Laaditaan kaupunkikeskustan kehittämissuunnitel-
ma, jolla tavoitellaan kaupan ja palvelujen toimin-
nallisten edellytysten lisäämistä, esim. houkutteleva
rantaraitti, kansalaistori, kauppatorin kehittäminen;
yleisilme, liikenne torille, toritapahtumat jne. Kehi-
tetään Ähtärin kaupunkikuvallista ilmettä ja luodaan
viihtyisää katutilaa asukkaiden ja matkailijoiden käyt-
töön. Varmistetaan opasteiden avulla keskustaan
ja sen palveluiden piiriin löytäminen.Kohtaamis- ja

oleskelupaikkojen kehittäminen ja ympäristön ko-
hentaminen liitetään osaksi suunnittelua. Kiinnite-
tään huomiota linja-autopysäkkien katoksiin, penk-
keihin, roskakoreihin, myös valaistuksen laatuun.
Veistoksia ja ympäristötaidetta lisätään puistoihin,
aukioille, risteyskiin ja muihin sopiviin paikkoihin.

Kaupunkilaiset halutaan mukaan ympäristön hoi-
toon; kaupunkilaisia innostetaan oman ympäris-
tön hoitoon esimerkiksi erilaisin kevättempauksin.
Mm. ohjelmahankkeen yleisötilaisuuksissa ilmennyt
asukkaiden kiinnostus osallistua julkisten viheraluei-
den ja mm. kaupungintalon ympäristön istutuksiin
otetaan huomioon ja hyödynnetään. Sesonkeina
julkista tilaa hoidetaan esimerkiksi työllisyystöinä ja
opiskelijoiden kesätöinä. Oppilaitosten suunnittelu-
harjoitustyömahdollisuudet hyödynnetään.

Tiemaisemien kehittämismahdollisuuksia selvit- tään, laaditaan tiemaiseman-hoitosuunnitelmia

Mahdollisia teemoja voivat olla: huomio tienympäris-
tön rakenteisiin, opasteet, bussikatokset ja muut ra-
kenteet ja yksityiskohdat, valaistus jne. Oman Ähtä-
ri-ilmeen kehittämistä selvitetään.

Kartoitetaan tiemaiseman hoitotarve: näkymät, pen-
soittuminen, rakennukset ja rakenteet, kasvillisuus,
perinnemaisemien kehittäminen, kulttuuriympäristö-
kohteiden merkitseminen.

Rahoitusmahdollisuuksia, tietoa, neuvoja

Vanhaa rakennuskantaa ylläpidettäessä päävas-
tuu korjauskustannuksista kuuluu aina rakennuksen
omistajalle. Moniin korjaus- ja muutostöihin on kui-
tenkin saatavissa yhteiskunnalta taloudellista tukea.
Tärkeimpiä taloudellisen tuen myöntäjiä ovat kun-
nat, valtion asuntorahasto ja alueelliset ympäristö-
keskukset, opetusministeriö ja Museovirasto.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille on
valtion budjetissa muutamia omia avustusmuoto-
ja. Alueellisten ympäristökeskusten avustukset ra-
kennusperinnön hoitoon on tarkoitettu lähinnä ra-
kennuksen ominaispiirteiden säilyttämistä tukeviin
korjauksiin. Museoviraston entistämisavustukset
kohdistetaan valtakunnallisesti merkittäville tai muu-
ten merkittäviksi todetuille kohteille hyvin suunni-
teltuihin ja yksilöityihin sekä yleensä melko vaativiin
korjaustöihin.

Kunnat jakavat korjausavustuksia lähinnä sosiaalisin
perustein, esimerkiksi vanhusväestön ja vammais-
ten asuntojen korjauksiin. Kotitalousvähennys kan-
nattaa hyödyntää vaikka joka vuosi talon ylläpitokor-
jauksiin. Sitä saa palkasta tai työkorvauksesta joka
kohdistuu asunnon tai kesämökin kunnossapitoon.

➤ **Etelä-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskuksen (TE-keskus) maaseutuosasto**

TE-keskuksen kautta kanavoitu rahoitus myönnetään alueellisen maaseutuohjelman kautta. Tukia myönnetään maisemallisesti tärkeiden rakennusten ja kulttuuriympäristön hoitoon, kylien maisemanhoitosuunnitelmien laatimiseen ja toteuttamiseen, ympäristön viihtyvyyden parantamiseen sekä vesien suojeluun ja vesistöjen kunnostukseen. Tietoa löytyy mm. osoitteesta www.te-keskus.fi <http://www.lande2000.fi/>

Maa- ja metsätalousministeriö antaa **tukea** ympäristönsuojelutoimien lisäksi maatalousmaiseman ja maatalouskäytössä olevien asuin ympäristöjen hoitoon, perinneympäristön vaalimiseen sekä kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten korjaukseen. Yhteystahoja ovat Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen maaseutuosasto ja Maaseutukeskus sekä kunnan maaseutusihteri. **Kestävän metsätalouden rahoitustukea** on mahdollista saada metsäluonnon hoitohankkeen suunnitteluun ja toteutukseen paikalliselta metsäkeskukselta. Maa- ja metsätalousministeriön **viljelijöille** myöntämä **tuki perus- ja lisätoimenpiteisiin** korvaa lisäkustannuksia, joita aiheutuu ympäristönhoidon kannalta hyvien viljely- ja tuotantomenetelmien käytöstä. Tuen saaminen edellyttää toimenpiteitä ympäristön ja maiseman hoitamiseksi. **Erityistukea** voi saada mm. maiseman ja perinnebiotooppien hoitoon. Eri-tyistukea haetaan TE-keskuksesta, yhteystahona on kunnan maaseutuasiames. **Työministeriö** myöntää **työllisyysperusteista valtion apua** kuntien, kuntainliittojen ja muiden yhteisöjen kunnossapitoa ja korjausta koskeviin hankkeisiin ja muihin investointeihin. Yhteystahoja ovat paikallinen työvoimatoimisto sekä TE-keskuksen työvoimaosasto.

TE-keskuksen kautta rahoitetaan erilaisia **kyläinvestointihankkeita**. Niissä tarvittava yksityisen rahoituksen osuus on 30 prosenttia hankkeen kokonaisrahoituksesta. Tästä 30% osuudesta korkeintaan 75% voidaan suorittaa talkootyönä. Kylien yleisissä kehittämishankkeissa, esimerkiksi maisemahoitohankkeissa voidaan hakea **Leader-rahoitusta**. Rahoitusosuudet ratkaistaan hankekohtaisesti. Käytännössä yksityisrahoituksen osuus on noin 20 %, josta osan voi korvata talkootyöllä. Kuusiokuntien Kehittämisyhdistys antaa tietoja rahoitusmahdollisuuksista ja avustaa hankehakemuksen teossa. Kehittämisyhdistys myös antaa TE-keskukselle lausunnon hankkeesta. Lisätietoja <http://www.kuudestaan.net>

➤ **Etelä-Pohjanmaan liitto**

Etelä-Pohjanmaan Liitto on Etelä-Pohjanmaan kuntien muodostama kuntayhtymä, jonka toimialaan kuuluvat aluekehitysviranomaisen tehtävät ja maakuntakaavoitus. Tehtävinä ovat myös maakunnallinen edunvalvonta, yhteistoiminta ja erilliprojektit. Liitto hoitaa tehtäviinsä liittyviä asioita ja yhteyksiä maakuntatasolta kansainväliselle tasolle saakka.

Aluekehitysviranomaisena liiton tehtäviin kuuluu laatia toimialueellaan Euroopan Unionin rakennerahastoista myönnettävien tukien edellyttämät ohjelmat. Liiton käytettävissä on myös maakunnan kehittämisraha ja maakunnallinen kehittämisrahasto, joiden kautta ohjataan rahaa maakunnan kehittämiseen hakemusten perusteella alueellisten tavoitteiden mukaisesti.

Lisätietoja <http://www.epliitto.fi>

➤ **Museovirasto, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo**

Opetusministeriön alainen **Museovirasto** vastaa muinaisjäännostien, rakennetun kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ympäristön ja muun kulttuuriomaisuuden suojelusta ja inventoinneista yhdessä **maakuntamuseoiden** kanssa. Ähtärin kaupungin alueesta vastaa Seinäjoella sijaitseva Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo. Museoviraston aluetoimipiste sijaitsee Vaasassa.

Museovirasto julkaisee mm. korjauskorttisarjaa, joka opastaa korjaamaan ja kunnostamaan vanhaa rakennusta oikein ja taloudellisesti. Osoitteessa <http://www.nba.fi/fi/korjauskortit> on mahdollisuus tutustua korjauskorttien sähköisiin PDF-versioihin. PDF-korjauskortteja ei voi kuitenkaan tulostaa. Niitä ja muita Museoviraston julkaisuja voi tilata esimerkiksi postitienakolla.

Museovirasto myöntää **entistämisavustuksia** kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten hoitoon, ensisijaisesti rakennussuojelulailla suojeltuihin kohteisiin, sisätilojen korjauksiin, museoihin tietyin rajoituksin sekä julkisivujen korjauksiin tapauksissa, joissa kohteen arvo on merkittävä. Hakija voi olla yksityinen, yhteisö tai kunta. Hakuaika on vuosittain lokakuun loppuun mennessä. Paikallinen yhteystaho on Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo Seinäjoella. Hakulomake on tulostettavissa osoitteesta <http://www.nba.fi/fi/entavustus>

Runsaasti tietoa, lukuisia linkkejä ja ajankohtaista tietoa kulttuuriympäristöstä on koottu Museoviraston ja ympäristöministeriön ylläpitämille kiinnostaville sivuille osoitteeseen <http://www.rakennusperinto.fi>

Museoviraston ylläpitämä valtakunnallinen muinaisjäännosterekisteri <http://www.nba.fi/fi/mjtiedot>, on Museoviraston internet-sivuilla yleisesti nähtävillä ja selattavissa.

Museovirasto ylläpitää rekisteriä Suomen kiinteistä, muinaismuistolain rauhoittamista muinaisjäännostista. Muinaisjäännosterekisteri sisältää muinaisjäännostien sijainti-, tyyppi- ja ajoitustiedot, kuvauksen sekä selostuksen kunkin kohteen tutkimuksista, kunnosta ja säilyneisyydestä. Rekisteriä päivitetään jatkuvasti.

➤ **Länsi-Suomen ympäristökeskus; Alueidenkäyttö- ja vesihuolto-osasto** toimii maankäytön suunnittelussa ohjaavana ja opastavana valtion alueellisena viranomaisena Etelä-Pohjanmaalla. Alueidenkäytön ryhmä ohjaa maankäytön suunnittelua mm. kuntien kanssa käytävissä vuosittaisissa kehittämiskeskusteluissa ja kaavoituksen viranomaisneuvotteluissa. Ympäristökeskus antaa lausuntoja mm. kulttuuriympäristön kannalta merkittävistä kaava-hankkeista ja kuntien rakennusjärjestyksistä. Kaavojen, kuntien myöntämien poikkeamislupien ja suunnittelutarveratkaisujen lainmukaisuuden valvonta on osa ympäristökeskuksen tehtäviä, samoin rakennussuojelulain mukaisten suojeluesitysten käsittely ja päätöksenteko. Ympäristökeskus vastaa kulttuuriympäristön hoidon koko toimialuetta koskevan yhteistyöryhmän toiminnasta ja osallistuu kulttuuriympäristöohjelmien ja erilaisten kulttuuriympäristön hoito-ohjelmien laadintaan. **Luonnonsuojeluosasto** vastaa perinnemaisemien inventoinnista, hoidon ohjauksesta ja neuvonnasta sekä antaa mm. perinnebiotooppeja koskevat erityistukilausunnot

➤ Ympäristöministeriö myöntää **avustuksia rakennusperinnön hoitoon**. Niitä myönnetään kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennuskohteiden ja niiden välittömän ympäristön korjauksiin ja kunnostamistöihin. Kohde voi olla yksittäinen rakennus tai rakennettu ympäristö merkittävällä maisemalueella. Avustusta annetaan työ- ja materiaalikustannuksiin sekä selvityksiä ja suunnitelmia varten. Avustuksia voivat hakea yksityiset, yhteisöt ja kunnat. Hakuaika on lokakuun loppuun mennessä. Avustushakemus on tulostettavissa ympäristöhallinnon sivuilta <http://www.ymparisto.fi>. Lisätietoja Länsi-Suomen ympäristökeskuksessa antaa erikoissuunnittelija Tapani Lehtoluoto puh. 040-558 6672.

➤ **Yleiskaava-avustusta** voi saada kunta, joka on

laatimassa yleiskaavaa mm. kulttuuriympäristön, rakennetun ympäristön, maiseman tai luonnonsuojelun kannalta merkittävälle alueelle.

➤ **EU-tuella** voidaan toteuttaa erilaisia kulttuuriympäristö- ja maisemanhoitohankkeita. Ne voivat olla laajoja useita kuntia käsittäviä, kyläkohtaisia tai yksittäisiä hankkeita. Tukea myönnetään kulttuuriympäristöä ja maisemanhoitoa edistävien ja yhdyskuntia elävöittävien hankkeiden tukemiseen. (EU: n rakennerahastot, Aluekehitysrachasto EAKR, sosiaalirahasto ESR, Maatalouden ohjaus- ja tukirahasto EMOTR).

kts. myös <http://www.ymparisto.fi>> länsi-suomi > maankäyttö ja rakentaminen
kts. myös <http://www.ymparisto.fi>> länsi-suomi > luonnonsuojelu

➤ **ProAgria Etelä-Pohjanmaan maaseutokeskus** Neuvonta-, suunnittelu- ja koulutuspalveluita maatiloille ja kyläyhteisöille mm. maiseman ja luonnonhoidon neuvontaa, maatilojen ympäristösuunnitelmia, kylä- ja tiemaisemasuunnitelmia.
kts. <http://www.proagria.fi/ep>

➤ **Valtion asuntorahasto** myöntää **peruskorjauslainoja**, joita voidaan saada korotettuna kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille. Lisäksi **korjausavustuksia** voi saada vanhusten ja vammaisten asuntoja varten. Tukea voi hakea yksityiset, yhteisöt ja kunnat. Hakuaika määritellään vuosittain. Paikallisena yhteystahona on kunnan asuntosihteri tai rakennustarkastaja.

➤ **Suomen kotiseutuliitto** myöntää **avustuksia seurantaloiden** sekä muiden kansalaistoimintaan tarkoitettujen rakennusten kunnostamiseen ja niihin liittyvien piha-alueiden parantamiseen. Hakuaika on vuosittain syyskuun loppuun mennessä. Avustusta haetaan Suomen kotiseutuliitolta. Hakulomake on ladattavissa soitteesta <http://www.nba.fi/fi/entavustus>

➤ **Kirkkohallitus** myöntää **avustuksia ja tukilainoja kirkkojen, seurakuntatalojen ja pappiloiden korjaus- ja rakentamistöihin**.

➤ Katso myös Seinäjoen ammattikorkeakoulun **SEAMK:in konservoinnin koulutusohjelmansivut** osoitteesta <http://www.seamk.fi>

Kirjallisuutta ja lähteitä

Arkeologia

- Esihistorialliset kiinteät muinaisjäännökset Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Museovirasto, Etelä-Pohjanmaan liitto, Keski-Pohjanmaan liitto ja Pohjanmaan liitto. Vaasa 1998.
- Hiidenkiuas ja tulikukka, opas arkeologisen perinnön hoitoon. Museovirasto. Jyväskylä 1999.
- Maiseman muisti - Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäännökset. Museovirasto. Helsinki 2001.

Perinnebiotoopit

- Hæggström, C-A., Heikkilä, T.Peiponen, J. & Vuokko, S. 1995: Toukohärkä ja kultasiipi,. Niityt ja niiden hoito. Otava, Helsinki. 160s.
- Polku mansikkapaikoille – karjan poluilla ennen ja nyt; opetusvideo. Polku mansikkapaikoille - hanke 2006. Lainattavissa Ähtärin kirjastosta.
- Kattava sarja perinnebiotooppien hoitokortteja löytyy osoitteesta: www.mmm.fi > julkaisut > Viljelijätukien ohjeet ja oppaat > Perinnebiotoopit

Rakennettu ympäristö ja maisema

- Anttila Päivi ja Molander Lise-Lotte. Ähtärinjärven suojavyöhyke- ja vesimaisemasuunnitelma. Alueelliset ympäristöjulkaisut 180. Länsi-Suomen ympäristökeskus. Vaasa 2000.
- Erkki Herman Hokkanen. Vaihevuoteni. Jyväskylä 1995.
- Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava. Etelä-Pohjanmaan liitto 2005
- Finlandia. Otavan Iso Maammekirja 7, Etelä-Pohjanmaa. Keuruu 1987.
- Hahne Reino. Inhan ruukkiyhdyskunta 1833-1964. Ähtäri 1994.
- Hautakylää etsimässä - Perinnetietoa Kolulta Ähtärinrannalle. Toim Ylätalo Markku. Hautakylän kyläyhdistys ry. Vaasa 2007.
- Heikkilä Tapio. Suomalainen kulttuurimaisema. Sulkava 2000.
- Ihamäki Kalevi. Aito ähtäriläinen – Ähtärin Osuuspankki 100 vuotta. Keuruu 2007.
- Jokipii Mauno. Vanhan Ruoveden historia II:2. Keuruu, Multia, Mänttä, Pihlajavesi, Ähtäri. Vammala 1969.
- Jumalalle kunnia - Ähtärin kirkko 70 vuotta. Ähtäri 2007.
- Kinnunen Juhani. Etseri Ätsäri Inha - Arkistojen kertomaa Etserin vanhasta asemasta ja sen päälliköstä. Omakustanne. 2005.
- Kotiseutulehti Ympyriäinen numerot 1-17. Ähtäri-Seura ry.
- Kyllä verkot löytyy kun vesi selekiää - Ähtäriläisiä sananparsia. Toimituskunta Ähtäri Seura ry. Ähtäri 1986.
- Kylämaisema Peränteellä. Toim. Airi Matila. Metsäkeskus Tapion julkaisu 11/1995. Helsinki 1995.
- Kyrönmaa VIII, Vanhaa Ähtäriä. Eteläpohjalainen osakunta. Helsinki 1951.
- Kytösavut XII. Etelä-Pohjanmaan maakuntaliiton julkaisu. Seinäjoki 1975.
- Maaseudun kulttuurimaisemat. Toim. Luostarinen Matti, Yli-Viikari Anja. Ympäristöministeriö, Maatalouden tutkimuskeskus. 1997.
- Maisema-aluetyöryhmän mietintö I-II. Maisemanhoito, osa I / Arvokkaat maisema-alueet, osa II. Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto. Helsinki 1992.
- Mukavaa olla ähtäriläinen - Ähtärin kuvateos. Toim. Irja Suihko. Ähtäri 2004.
- Nyyssölä Eino. Entisestä Ähtäristä. Ähtäri-Seura 2. painos. 1976.
- Näin me sen muistamme 1 - Sota-ajan lapsen ja nuoren kokemuksia. Toim. Tallbacka Liisa. Ähtäri 2005.
- Näin me sen muistamme 2 - 1940-50 lukujen nuorten kokemuksia. Toim. Tallbacka Liisa. Ähtäri 2002.
- Paluulippu – Kulttuurihistoriallisesti merkittävien asema-alueiden uusi käyttö. Toim. Perähuhta Minna, Joutsalmi Sinikka, Ahoniemi Anu. Tampereen teknillinen korkeakoulu, arkkitehtuurin osasto, yhdyskuntasuunnittelun laitos. Tampere 2001.
- Rakennettu kulttuuriympäristö, valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto, Ympäristöministeriö. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki 1993.
- Rakennusperintömme – kulttuuriympäristön lukukirja. Ympäristöministeriö, Museovirasto. Hämeenlinna 2001
- Rakennusperinnön tulevaisuus. Ympäristöministeriö. Tampere 2004.
- Ranta Matti. Aikamatka ruukinelämään. Omakustanne. Vantaa 2007.
- Rintamalta ja kotoa. Toim.Tallbacka Liisa. Ähtärin Sotaveteraanit ry. Ähtäri 2006.

- Rintalankyläpäivät – lehti. Ähtäri 2005.
- Riukulehto Sulevi. Tuomarniemi – siellä ei koskaan sada. Jyväskylä 2004.
- Savola Heikki. Elämän suoloja - tarua ja tarinaa Roninperältä käsin. Ähtäri 1999.
- Sihvonen Sirkka-Liisa. Vääräkosken kartonkitehdas – sata vuotta ähtäriläistä pahvia. Länsi-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 3/2008
- Tapio Harmanen. Herra vai juoksupoika - eläinlääkäritarinoita. Kurikka 2005.
- Teräväinen Helena. Lakiaa ja komiaa – kohti kulttuuriympäristön uusia arvoja Etelä-Pohjanmaalla. Vaasa 2003.
- Tuomarniemen hengessä. Toim. Tasanen Tapani ja Karppinen Sami. Jyväskylä 2003.
- Vanhan Ruoveden historia liiteosa: talonhaltijat, kunnanvaakunat, pitäjännimet, hakemistot . Vammala 1960.
- Viertola Juhani. Ähtärin historia 1865-1918. Vanhan Ruoveden historia III:6 1. Jyväskylä 1988.
- Viertola Juhani. Ähtärin historia 1918-1980. Vanhan Ruoveden historia III:6 2. Jyväskylä 1989.
- Viertola Juhani. Ähtärin historia lyhennelmä. Ähtäri 1991.
- Ylävesille Ähtäriin. Toim. Pitkänen Ritva Liisa, Rekunen Jorma, Mallat Kaija. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 653. Hämeenlinna 1996.
- Ähtärin sotaveteraanit – kuvamatrikkeli. Ähtärin sotaveteraanit ry. Alavus 1992.

Julkaisemattomia:

- Salonen Veli-Pekka, Miettinen Tuulikki, Rautio Anne. Peränteen luontoselvitys. Ähtärin kaupunki, Turun Yliopisto. 1998
- Sihvonen Sirkka-Liisa. Vääräkosken tehdasalueen teollisuus- ja rakennushistoriallinen selvitys. 2002

DVD:t

- Hiironen Eero: Vedenperintö. Dokumenttielokuva. 2006
- Muistojeni Myllymäki osa 1-2. Eino Kivilahden haastattelujen tallenne. Ähtäri seura ry
- Ähtärin tapahtumia 60-luvulla. Ähtäri Seura ry. 1960.

Liite 1 kulttuuriympäristön tila - Nelikenttäanalyysi

Kulttuuriympäristön tila Ähtärissä

Arvojen tunnistamisen lisäksi on tärkeää selvittää arvokkaiden kohteiden ja alueiden tila ja niihin kohdistuvat asenteet. Apuna voidaan käyttää **ns. nelikenttäanalyysiä**, johon merkitään ähtäriläisen kulttuuriympäristön vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat.

Vahvuudet

- Ähtärin kulttuuriympäristön monipuolisuus ja ainutlaatuisuus; kerroksellisuus, monentyyppistä rakentamista, arkeologia, taustana moni-ilmeinen luonto ja vesistöt
- elinkeinohistoria näkyy maisemassa
- paikallishistorian tietoa kulttuuriympäristöstä on olemassa runsaasti
- kulttuuriympäristön perinne ja identiteetti, mm. vahva Ähtäri Seura tehnyt pitkään työtä KY:n puolesta
- kulttuuriympäristöohjelman yhteydessä tehty koko kuntaa käsittävä rakennetun ympäristön ja maiseman kartoitus
- kulttuuriympäristöohjelman yhteydessä tehdyt kohde- ja alueinventoinnit
- perustietoa on olemassa, mm. valtakunnalliset ja maakunnalliset inventoinnit, Peränteen kaavainventointi sekä perinnemaisemaselvitys
- yleinen innostus ja asenteiden muutos; kulttuuriympäristöjen arvostus noussut
- asukkaiden mielenkiinto rakennusten kunnostamiseen on lisääntynyt
- tieto rakennusperinnön hoitoavustuksista on levinnyt
- tieto muista avustuksista on levinnyt, mm. ympäristötuet, EU-avustukset
- paikallinen lehdistö suhtautuu myönteisesti ja vaikuttaa osaltaan myönteiseen asenneilmastoon
- kaavoihin tehdään nykyisin tarkat perusselvitykset kulttuuriympäristöstä
- esimerkkejä hyvin säilyneistä ja suojelluista kohteista on taajamassa ja eri puolilla kuntaa

Heikkoudet

- oman ympäristön arvoja ei osata tunnistaa ja arvostaa riittävästi
- ei keskustelua ympäristön muutoksista – välinpitämättömyys, ei tietoa vaikuttamisen keinoista
- vanhat rakennukset monesti vajaakäytössä, mikä monesti johtaa hoidon laiminlyöntiin
- paljon on jo menetetty: purettu, korjattu väärin. Suuri osa vanhasta rakennuskannasta päässyt huonoon kuntoon, osa tuhoutunut tai tuhoutumassa
- suositaan uusia rakennuksia, jotka eivät sovellu ympäristöön
- vanhoja rakennuksia on korjattu tai laajennettu väärällä tavalla perinteisiä arvoja kunnioittamatta (sopimattomat materiaalit, eri aikojen rakennustapoja ja – materiaaleja on yhdistelty väärin, detaljit, huonot rakenteelliset ratkaisut)
- perinteisen rakennus- ja korjaustavan tuntemus on vähäistä, vanha ammattitaito on kateissa
- korjausavustukset ovat toistaiseksi suhteettoman pieniä tarpeeseen nähden
- ei tietoa kaikilla; lupa vanhan rakennuksen purkajalle => purkuilmoitus, lupa rakennusvalvonnasta, lupa ympäristökeskuksesta, Juoksuhaudat ja muu I maailmansodan puolustusvarustus rinnastetaan kiinteisiin muinaisjäännöksiin - niihin ei saa kajota!
- uudemman, sotien jälkeisen rakennuskannan arvostus on ollut vähäistä
- ympäristön siisteys; tienvarret, heikkokuntoiset ja romahtavat rakennukset
- perinnepihoihin taimistojen uutuuksia, kivetyksiä ja penkereitä
- mm. karjatalouden muutokset, => näkymien umpeutuminen

Uhat:

- nopeat muutokset, uudet tarpeet – ei ehditä tajuta, mitä tapahtuu
- piittaamaton asenne vanhaa kulttuuriympäristöä kohtaan, ristiriitaiset mielipiteet, tiedon, taidon ja varojen puute
- kulttuurimaiseman muuttuminen, köyhtyminen, autioituminen ja häviäminen
- arvojen tuhoutuminen hoidon puuttuessa
- peltojen metsittäminen, viljelysmaiseman häviäminen, maiseman umpeenkasvu, rakennuskannan harkitsematon uusiutuminen
- suunnittelematon hajarakentaminen ja halu sijoittaa rakennukset usein maiseman parhaille paikoille
- ei resursseja kulttuuriympäristöstä huolehtimiseen
- historiallisia kerrostumia ja alueellisia piirteitä häviää
- eriävät arvomaailmat ja näkemykset, ristiriitaiset tavoitteet
- maaseudun ja kaupungin rakennustapojen yhtenäistyminen, valtakunnallinen monotonisuus
- soveltumattomat korjaustavat
- identiteetin katoaminen
- maa- ja metsätalous (kaukomaisemat, perinnemaisemat)

Mahdollisuudet

- kulttuuriympäristön imagoarvon ymmärtäminen, juurista ollaan kiinnostuneita, trendi
- kulttuuriympäristön merkitystä mm. matkailulle ja yritystoiminnalle on alettu oivaltaa ja arvostaa
- yhteistyö eri viranomaisten kesken on lisääntymässä
- uudistunut lainsäädäntö (MRL, VAT, valtakunnalliset sopimukset ja valtioneuvoston päätökset) korostaa kulttuuriperinnön merkitystä MRL; osalliset
- rakennusperinnön hoitoavustukset, maatalouden erityiset, EU-avustukset, kunnostus- ja hoitoprojektien EU-rahoitus; EU: tuet, hankkeet
- entistäjien ja korjaajien koulutus on lisääntymässä, osaamisen lisääntyminen, korjausmenetelmät
- perinnetietoisuus lisääntymässä
- Ähtärissä on useita kohteita ja alueita, joihin kannattaa hakea hankerahaa; rakennusperinnön- ja maisemahoitohankkeiden suunnitteluun, toteutukseen, juoksuhaudat
- arkeologinen perintö, esim. Peränteellä lähellä luontoreitistöä on hyödynnettävissä
- Inha, Vääräkoski, Tuomarniemi
- KY-kasvatus; ympäristökasvatus: lasten ja nuorten innostus ja osaaminen
- tiedotus, koulutus, neuvonta
- yhteistyön ja kansalaistoiminnan lisääntyminen; välittämisen kulttuuri: yhteistyö, ihmiset ja talot, elävä kylätoiminta
- tiedon keräämisen ja jakamisen mahdollisuuksien parantuminen tekniikan ja kehittymisen myötä (esim. internet)
- kulttuuriympäristön kohteiden esiintuominen ja konkreettinen osoittaminen (esim. merkityt torpan paikat)
- muiden esimerkki ja tuki (esim. naapurikunnat, muut maat)

Riitta Jaakkola

VESITEITÄ KYLIIN JA KIRKOLLE

Ähtäriin on valmistunut EU-rahoitteisena hankkeena kulttuuriympäristöohjelma, "Vesiteitä kyliin ja kirkolle". Ohjelma on kuvaus Ähtäriin kulttuuriympäristöstä, sen menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Ohjelmassa asetetaan tavoitteet ja toimet, joita noudattaen kulttuuriympäristö Ähtärissä säilyy ja kehittyy muutoksenkin aikana hallitusti ja ympäristöarvot huomioiden. Ohjelman laatijan ja laajan ohjausryhmän lisäksi asukkaat ja kiinteistöjen omistajat eri puolilla Ähtäriä on kutsuttu mukaan ohjelman laadintaan järjestämällä muun muassa kyläiltoja.

EUROOPAN YHTEISÖ
RAKENNERAHASTOT

LÄNSI-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
VÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO

ÄHTÄRIN KAUPUNKI